

سید قطب

Sayyid Quṭb

U okrilju Kur'ana

في
ظلال
القرآن

16

Naslov originala
SAYYID QUTB
FĪ ZILĀLI-L-QUR'ĀN

Sayyid Quṭb

U okrilju Kur'ana

Fī zilāli-l-Qur'ān

16

SARAJEVO, 1998.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

« وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنْفِرُوا كَافَّةً فَلَوْلَا نَفَرْنَا مِنْ
كُلِّ فِرْقَةٍ مِنْهُمْ طَائِفَةٌ لِيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَلِيُنذِرُوا
قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ » .

(سورة التوبة آية ١٢٢)

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!

Svi vjernici ne treba da idu u boj. Neka se po nekoliko njih iz svake zajednice njihove potradi da se uputi u vjerske nauke i neka opominju narod svoj da mu se vrate, da bi se Allaha pobojali (9/122).

U OKRILJU KUR'ANA

16

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

من سورة الكهف

U IME ALLAHA, MILOSTIVOG, SAMILOSNOG!

PREOSTALI DIO SURE EL-KEHF I DRUGE DVIJE SURE, MERJEM I
TAHA.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!

« أَمَّا السَّفِينَةُ فَكَانَتْ لِمَسَاكِينٍ يَعْمَلُونَ فِي الْبَحْرِ ، فَأَرْذْتُ أَنْ أَعِيبَهَا ، وَكَانَ وِرَاءَهُمْ مَلِكٌ يَأْخُذُ كُلَّ سَفِينَةٍ غَضْبًا * وَأَمَّا الْغُلَامُ فَكَانَ أَبَوَاهُ مُؤْمِنَيْنِ فَخَشِينَا أَنْ يُرَهُمَا طُغْيَانًا وَكُفْرًا * فَأَرَدْنَا أَنْ يُبَدِّلَهُمَا رَبُّهُمَا خَيْرًا مِنْهُ زَكَوَةً وَأَقْرَبَ رُحْمًا * وَأَمَّا الْجِدَارُ فَكَانَ لِغُلَامَيْنِ يَتِيمَيْنِ فِي الْمَدِينَةِ ، وَكَانَ تَحْتَهُ كَنْزٌ لَهُمَا ، وَكَانَ أَبُوهُمَا صَالِحًا ، فَأَرَادَ رَبُّكَ أَنْ يَبْلُغَا أَشُدَّهُمَا وَيَسْتَخْرِجَا كَنْزَهُمَا . رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ ، وَمَا فَعَلْتُهُ عَنْ أَمْرِي . ذَلِكَ تَأْوِيلُ مَا لَمْ تَسْطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا » .

« وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ ذِي الْقُرْنَيْنِ . قُلْ : سَأَتْلُو عَلَيْكُمْ مِنْهُ ذِكْرًا * إِنَّا مَكَّنَّا لَهُ فِي الْأَرْضِ ، وَآتَيْنَاهُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ سَبَبًا * فَاتَّبَعَ سَبَبًا * حَتَّى إِذَا بَلَغَ مَغْرِبَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَغْرُبُ فِي عَيْنٍ حَمِئَةٍ ، وَوَجَدَ عِنْدَهَا قَوْمًا . قُلْنَا : يَا ذَا الْقُرْنَيْنِ إِنَّمَا أَنْ نَعْدِبُ وَإِنَّمَا أَنْ تَتَّخِذَ فِيهِمْ حُسْنًا * قَالَ : أَمَّا مَنْ ظَلَمَ فَسَوْفَ نَعْدِبُهُ ثُمَّ يَرُدُّ إِلَىٰ رَبِّهِ فَيُعَذِّبُهُ عَذَابًا نُكَرًا * وَأَمَّا مَنْ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُ جَزَاءُ الْحُسْنَىٰ ، وَسَنَقُولُ لَهُ مِنْ أَمْرِنَا يُسْرًا .

« ثُمَّ أَتْبَعَ سَبَبًا * حَتَّى إِذَا بَلَغَ مَطْلِعَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَطَّلِعُ عَلَىٰ قَوْمٍ لَمْ يَجْعَلْ لَهُمْ مِنْ دُونِهَا سَبِيلًا * كَذَلِكَ وَقَدْ أَحَطْنَا بِمَا لَدَيْهِ خُبْرًا .

« ثُمَّ أَتْبَعَ سَبَبًا * حَتَّى إِذَا بَلَغَ بَيْنَ السَّدَّيْنِ وَجَدَ مِنْ دُونِهِمَا قَوْمًا لَا يَكَادُونَ
يَفْقَهُونَ قَوْلًا * قَالُوا : يَا ذَا الْقُرْآنِ : إِنَّ يَا جُوجَ وَمَأْجُوجَ مُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ ،
فَهَلْ تَجْعَلُ لَكَ خَرْجًا عَلَى أَنْ تَجْمَلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ سَدًّا * قَالَ : مَا مَكَّنِّي فِيهِ رَبِّي
خَيْرٌ ، فَأَعِينُونِي بِقُوَّةٍ أَجْعَلْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ رَدْمًا * آتُونِي زُبَرَ الْحَدِيدِ . حَتَّى إِذَا
سَاوَى بَيْنَ الصَّدَفَيْنِ قَالَ : اانْفُخُوا . حَتَّى إِذَا جَعَلَهُ نَارًا قَالَ : آتُونِي أُفْرِغْ عَلَيْهِ
قِطْرًا * فَمَا اسْتَطَاعُوا أَنْ يَظْهَرُوهُ وَمَا اسْتَطَاعُوا لَهُ نَقْبًا * قَالَ : هَذَا رَحْمَةٌ مِنْ رَبِّي ،
فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ رَبِّي جَمَلَهُ دَكَّاءَ وَكَانَ وَعْدُ رَبِّي حَقًّا .

« وَتَرَكْنَا بَعْضَهُمْ يَوْمَئِذٍ يَمُوجُ فِي بَعْضٍ ، وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَجَمَعْنَاهُمْ جَمْعًا *
وَعَرَضْنَا جَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ لِلْكَافِرِينَ عَرْضًا * الَّذِينَ كَانَتْ أَعْيُنُهُمْ فِي غِطَاءٍ عَنْ ذِكْرِي ،
وَكَانُوا لَا يَسْتَطِيعُونَ سَمْعًا * أَفَحَسِبَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ يَتَّخِذُوا عِبَادِي مِنْ دُونِي
أَوْلِيَاءَ ؟ إِنَّا أَعْتَدْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ نُزُلًا .

« قُلْ : هَلْ نُنَبِّئُكُمْ بِالْأَخْسَرِينَ أَعْمَالًا الَّذِينَ ضَلَّ سَعْيُهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ،
وَهُمْ يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُحْسِنُونَ صُنْعًا * أُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ وَلِقَائِهِ فَحَبِطَتْ
أَعْمَالُهُمْ فَلَا نُقِيمُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَزَنًا * ذَلِكَ جَزَاءُكُمْ جَهَنَّمَ بِمَا كَفَرُوا وَتَّخَذُوا
آيَاتِي وَرُسُلِي هُزُوعًا * إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَانَتْ لَهُمْ جَنَّاتُ الْفِرْدَوْسِ
نُزُلًا * خَالِدِينَ فِيهَا لَا يَبْغُونَ عَنْهَا حِوَلًا .

« قُلْ : لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا لِكَلِمَاتِ رَبِّي لَنَفِدَ الْبَحْرُ قَبْلَ أَنْ تَنْفَدَ كَلِمَاتُ رَبِّي
وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهِ مَدَدًا .

« قُلْ : إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُوحَى إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ اللَّهُ وَاحِدٌ ، فَمَنْ كَانَ
تَرْجُو لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا . »

Što se one lađe tiče, - ona je vlasništvo siromaha koji rade na moru, i ja sam je ošteti jer je pred njima bio jedan vladar koji je svaku ispravnu lađu otimao; (18/79)

Što se onoga dječaka tiče, - roditelji njegovi su vjernici, pa smo se pobojali da ih on neće na nasilje i nevjerovanje navratiti, (18/80)

a mi želimo da im Gospodar njihov, mjesto njega, da boljeg i čestitijeg od njega, i milostivijeg; (18/81)

a što se onoga zida tiče, - on je dvojice dječaka, siročadi iz grada, a pod njim je zakopano njihovo blago. Otac njihov je bio dobar čovjek i Gospodar tvoj želi, iz milosti Svoje, da oni odrastu i izvade blago svoje. Sve to ja nisam uradio po svome rasuđivanju. Eto to je objašnjenje za tvoje nestrpljenje!" (18/82).

I pitaju te o Zulkarnejnu. Reci: "Kazaću vam o njemu neke vijesti" (18/83).

Mi smo mu dali vlast na Zemlji i omogućili mu da izvrši ono što želi (18/84).

I on pođe (18/85).

Kada stiže do mjesta gdje Sunce zalazi, učini mu se kao da zalazi u jedan mutan izvor i nađe u blizini njegovoj jedan narod. "O Zulkarnejne," - rekosmo Mi - "ili ćeš da ih kazniš ili ćeš s njima lijepo da postupiš?" (18/86).

"Onoga ko ostane mnogobožac" - reče -, "kaznićemo, a poslije će se svome Gospodaru vratiti, pa će ga i On teškom mukom mučiti (18/87).

A onome ko bude vjerovao i dobra djela činio - nagrada najljepša, i s njim ćemo blago postupiti" (18/88).

I on opet pođe (18/89).

I kad stiže do mjesta gdje Sunce izlazi, on nađe da ono izlazi iznad jednog naroda kome Mi nismo dali da se od njega bilo čim zakloni (18/90).

I on postupi s njima isto onako kako je s onima prije postupio (18/91).

I on opet pođe (18/92).

Kad stiže između dvije planine, nađe ispred njih narod koji je jedva govor razumijevao (18/93).

"O Zulkarnejne " - rekoše oni - "Jedžūdž i Medžūdž čine nered po Zemlji, pa hoćeš li da između nas i njih zid podigneš, mi ćemo te nagraditi" (18/94).

"Bolje je ono što mi je Gospodar moj dao" - reče on. "Nego, samo vi pomozite meni što više možete, i ja ću između vas i njih zid podići" (18/95).

"Donesite mi velike komade gvožđa!" I kad on izravna dvije strane brda, reče: "Pušite!" A kad ga usija, reče: "Donesite mi rastopljen mjed da ga zalijem" (18/96).

I tako oni nisu mogli ni da ga prođu niti su mogli da ga prokopaju (18/97).

"Ovo je blagodat Gospodara moga!" - reče on. "A kada se prijetnja Gospodara moga ispuni, On će ga sa zemljom srazniti, a prijetnja Gospodara moga će se sigurno ispuniti" (18/98).

I Mi ćemo tada učiniti da se jedni od njih kao talasi sudaraju s drugima. I puhnuće se u rog, pa ćemo ih sve sakupiti, (18/99)

i toga dana ćemo nevjernicima džehennem jasno pokazati, (18/100)

onima čije su oči bile koprenom zastrite, da o dokazima Mojim razmisle, onima koji nisu htjeli da išta čuju (18/101).

Zar nevjernici misle da pored Mene za bogove mogu uzimati robove Moje? Mi smo, doista, za prebivalište nevjernicima pripremili džehennem (18/102).

Reci: "Hoćete li da vam kažemo čija djela neće nikako priznata biti, (18/103)

čiji će trud u životu na ovom svijetu uzaludan biti, a koji će misliti da je dobro ono što rade?" (18/104).

To su oni koji u dokaze Gospodara svoga ne budu vjerovali i koji budu poricali da će pred Njega izaći; zbog toga će trud njihov uzaludan biti i na Sudnjem danu im nikakva značaja nećemo dati (18/105).

Njima će kazna džehennem biti, zato što su nevjernici bili i što su se dokazima Mojim i poslanicima Mojim rugali" (18/106).

Onima koji budu vjerovali i dobra djela činili džennetske bašče će prebivalište biti, (18/107)

vječno će u njima boraviti i neće poželjati da ih nečim drugim zamijene (18/108).

Reci: "Kad bi more bilo mastilo da se ispišu riječi Gospodara moga, more bi presahlo, ali ne i riječi Gospodara moga, pa i kad bismo se pomogli još jednim sličnim" (18/109).

Reci: "Ja sam čovjek kao i vi, meni se objavljuje da je vaš Bog - jedan Bog. Ko žudi da od Gospodara svoga bude lijepo primljen, neka čini dobra djela i neka, klanjajući se Gospodaru svome, ne smatra Njemu ravnim nikoga!" (18/110).

Osnova ove posljednje cjeline u suri El-Kehf je kazivanje o Zulkarnejnu, njegovu putovanju u tri smjera, prema istoku, zapadu i središtu Zemlje, i njegova izgradnja brane radi sprječavanja prolaza naroda zvanog Jedžūdž i Medžūdž.

U kontekstu se iznosi kazivanje o Zulkarnejnu, odnosno njegove riječi poslije izgradnje brane gdje kaže: *Ovo je blagodat Gospodara moga!" - reče on. "A kada se prijetnja Gospodara moga ispuni, on će ga sa zemljom srazmjeriti, a prijetnja Gospodara moga će se sigurno ispuniti"* (18/98). To je popraćeno istinitom prijetnjom, puhanjem u rog, a to je jedna od scena Sudnjeg dana... Sura završava sa tri odlomka, a svaki od njih počinje riječima Uzvišenoga: *Reci!*

Ovi odlomci sažimaju glavne teme ove sure i predstavljaju njene opće smjerove - kao da je to posljednji snažni ritam u skladnoj melodiji.

Kazivanje o Zulkarnejnu počinje na slijedeći način:

I pitaju te o Zulkarnejnu. Reci: "Kazaću vam o njemu neke vijesti" (18/83).

Muhammed ibni Ishāk navodi povod objave ove sure i kaže: "Prenio mi je jedan od učenih ljudi Egipta, koji je došao ovdje prije četrdeset i nekoliko godina, prenoseći to od Ikrimea, a ovaj od Ibni Abbasa, kaže: "Kurejšije su uputili Nadra ibni Harisa i Ukbea ibni Ubeja Muajt nekim autoritetima Jevreja u Medini. Tom prilikom Kurejšije su ovoj dvojici rekli: "Pitajte ih o Muhammedu, iznesite im njegove osobine i obavijestite ih o

čemu Muhammed govori, jer su Jevreji prvi koji su primili Knjigu. Oni raspoložu i vijestima o kojima mi ništa ne znamo". Ova dvojica su otišla u Medinu te postavili pitanja nekim znalcima Jevrejima o Vjerovjesniku (alejhi's-selam), opisali ga i prenijeli ono o čemu on govori i pri tome dodali: "Vi ste sljedbenici Tevrata i mi smo vam došli da nas obavijestite o Muhammedu". Jevreji su im odgovorili, kaže Ibni Ishāk: "Pitajte ga o tri stvari koje ćemo vam mi kazati. Ako vas on o tome obavijesti, on je upućeni poslanik, a ako ne, onda je on čovjek koji laže i prenosi gluposti, što ćete vi moći da ocijenite. Pitajte ga o grupi mladića koji su otišli nekada u davna vremena, šta je bilo s njima? O njima se prenose čudna kazivanja. Pitajte ga o čovjeku koji je kružio po svijetu od istoka do zapada Zemlje, šta je bilo s njim? Pitajte ga o duši, šta je duša? Ako vam na to sve on odgovori, onda je on vjerovjesnik i vi ga slijedite, a ako vam ne odgovori, onda je on čovjek koji laže i prenosi gluposti. Tada postupite s njim kako vam duši drago." Nadr i Ukbe povratije se iz Medine i kada su došli Kurejšijama u Mekku, rekoše im: "O, družino Kurejšija, donijeli smo vam vijesti koje su odlučujuće između vas i Muhammeda. Jevrejski autoriteti tražili su nam da pitamo Muhammeda za troje..." i oni su to prenijeli Kurejšijama. Kurejšije odlaze do Vjerovjesnika (alejhi's-selam) i kažu mu: "Muhammede, obavijesti nas!" ... i pitali su ono što im je bilo rečeno da pitaju. Nato je Vjerovjesnik (alejhi's-selam) odgovorio: "Sutra ću vam odgovoriti o tome što ste me pitali." Ali nije rekao ako Bog da. Kurejšije su se vratili od Vjerovjesnika (alejhi's-selam). Vjerovjesnik je proveo petnaest dana, a o tome mu nije stigla nikakva objava od Allaha, niti mu je došao Džibril (alejhi's-selam), tako da su stanovnici Mekke počeli širiti kojekave laži govoreći: "Muhammed nam je obećao da će ovo objasniti sutra, a eto, danas je petnaest dana, a on nam nije kazao ništa o onome o čemu smo ga pitali." Vjerovjesnik (alejhi's-selam) osjetio se jako tužnim, zbog toga što je zastala Objava, tako je mislio i zbog onoga što su stanovnici Mekke o njemu govorili. To mu je palo vrlo teško. Tada mu dolazi Džibril (alejhi's-selam) i govori o stanovnicima Pećine (*kehf*). Istovremeno, tu je bio prekoren zbog njegove žalosti za Kurejšijama. Muhammed (alejhi's-selam) ih je tada obavijestio o mladićima o kojima su ga oni pitali, zatim o čovjeku koji je mnogo putovao i prenio riječi Allaha (Uzvišenoga) o duši: *Pitaju te o duši (17/85)*.

Ovo je jedno kazivanje, a Ibni Abbas (Bog bio njime zadovoljan) prenosi drugo kazivanje o povodu objave ajeta koji se odnose na dušu. Ovo prenošenje navodi Afi, a to je da su Jevreji pitali Vjerovjesnika (alejhi's-selam): "Kazi nam šta je duša?" Kako će duša biti mučena u tijelu čovjeka, a ona od Allaha? O ovom pitanju nije bilo ništa objavljeno, pa nije ništa ni

odgovorio. Tada mu je došao Džibril i rekao: *Reci: "Šta je duša - samo Gospodar moj zna, a vama je dato samo malo znanja"* (17/85). I tako dalje, stoji u kazivanju Ibni Abbasa.

Brojna su kazivanja o povodu objave ovih ajeta. Međutim, mi ćemo se zadržati u okrilju kur'anskog teksta koji je uvjerljiv. Iz ovog teksta saznajemo da je postojalo pitanje vezano za Zulkarnejna. Mi ništa ne znamo tačno ko je pitao, a i kad bi se znalo, to ništa ne povećava vrijednost dokaza ovog kazivanja. Zbog toga ćemo se suočiti sa ovim tekstom bez ikakva dodatka.

Tekst ne spominje ništa o ličnosti Zulkarnejna, ni o njegovu vremenu i mjestu. To je stalna karakteristika u kur'anskim kazivanjima. Nije cilj historijsko bilježenje nego je cilj pouka koja se može izvući iz ovog kazivanja, a pouka se ostvaruje bez potrebe definiranja vremena i mjesta u većini slučajeva.

Historija je zabilježila i zna vladara koji se zove Aleksandar Zulkarnejn. Sigurno je da ovaj Aleksandar nije u Kur'anu spomenuti Zulkarnejn. Aleksadar Makedonski je bio totemist, a ovaj o kome govori Kur'an je vjernik u Jedinoga Allaha, uvjeren u proživljenje i budući svijet.

Ebu Rejhan Biruni, astronom kaže u svom djelu *El-asaru'l-baqije ani'l-quruni'l-halije*: "Spomenuti Zulkarnejn u Kur'anu je iz Himjera, našto ukazuje njegovo ime. Vladari Himjera nosili su titule *Zu*, npr.: Zunuvaz, Zujezen itd. Pravo ime Zulkarnejna je bilo Ebu Bekr ibni Ifrikiš. On je putovao sa svojom vojskom sve do obale Sredozemlja, prošao kroz Tunis, Merakeš i druga mjesta, podigao grad Ifrikije, po čemu je dobilo ime cjelokupno afričko kopno. Nazvan je Zulkarnejn jer je svojevremeno došao do mjesta izlaska i zalaska Sunca."

Ovo kazivanje moglo bi biti istinito, ali mi ne raspoložemo sredstvima pomoću kojih bismo to mogli provjeriti. To je zbog toga što nije moguće istraživati podatke navedene u historiji o Zulkarnejnu o kome je iznijeto nešto u njegovoj biografiji. U Kur'anu se o njemu govori kao i o brojnim drugim kazivanjima, kao što je kazivanje o narodu Nūha, Huda, Saliha i drugih naroda. Historija je veoma novog porijekla u odnosu na život čovječanstva. Prije nego što je historija počela sa bilježenjem zbili su se brojni događaji o kojima mi ne znamo baš ništa. Prema tome, historija nije ta iz koje bi se mogli izvlačiti stavovi o ovom pitanju.

Da je nekim slučajem Tevrat ostao originalan bez dodavanja i oduzimanja, on bi mogao biti izvor na kome bi se čovjek mogao osloniti u

vezi sa ovim događajima. Međutim, Tevrat je preplavljen bajkama i pričama koje su zaista bajke. Pretrpan je također kazivanjima koja su, bez sumnje, dodata osnovnoj Allahovoj objavi. Otuda se ni Tevrat ne može uzeti kao pouzdani izvor za kazivanja koja se u njemu navode.

Prema tome, preostaje nam jedino Kur'an koji je sačuvan, u njega nije unijeta nikakva devijacija niti izmjena. On je jedini izvor za historijska kazivanja koja se spominju u njemu.

Samo po sebi se razumije da nije dozvoljeno prosuđivati o Časnom Kur'anu na osnovu historije iz dva jasna razloga:

Prvo, što je historija rođenče novijeg perioda, a neki događaji su se zbili koji se uopće ne spominju u historiji čovječanstva, i historija ne zna ništa o njima. Kur'an prenosi neke od ovih događaja o kojima historija nema ni spomena.

Drugo, iako je sačuvala neke od ovih događaja, historija je djelo ograničenog ljudskog djelovanja i nju pogađaju nedostaci koji pogađaju sva druga djela ljudskog porijekla, greške i devijacije. Mi smo svjedoci u ovom našem vremenu u kome dominiraju i sredstva komunikacije i provjere, da se jedna vijest ili jedan događaj prenose na brojne načine, posmatraju se iz raznih uglova i tumače proturječnim tumačenjem. Iz ove nagomilanosti sačinjava se historija, bez obzira koliko se, poslije toga, kaže da je provjerena i precizna.

Same riječi o historijskom provjeravanju kazivanja koja su iznijeta u Kur'anu su riječi koje negiraju naučna pravila koje su ljudi donijeli i prihvatili ih. Te riječi negiraju historijski sud o tome, prije nego što ga vjera negira. Vjera čvrsto stoji na stanovištu da je Kur'an definitivan sud i govor. Historijski sud i riječi o Kur'anu ne može prihvatiti vjernik, pa ni vjernik koji vjeruje u sredstva naučnog istraživanja. U protivnom, to bi bilo licemjerstvo.

Neki su pitali Vjerovjesnika (alejhi's-selam) o Zulkarnejnu, pa mu je Allah objavio i o samom Zulkarnejnu o kome se ovdje govori. O ovoj biografiji mi nemamo drugog izvora do Kur'an. Otuda mi ne možemo bez znanja ni proširiti ovo pitanje. Istina, u tefsirima se navode brojna mišljenja,

ali ona se ne oslanjaju na nešto pouzdano, uvjerljivo. Otuda mi moramo biti obazrivi jer se u tim komentarima nalaze brojni israillijati i mitološke priče.

U kontekstu Kur'ana se navode tri putovanja Zulkarnejna: jedno prema zapadu, drugo prema istoku i treće prema nekom mjestu koje se nalazi između dva brda. Da pogledamo šta se kaže u kontekstu o ova tri putovanja...

Kazivanje počinje malim osvrtom na Zulkarnejna, gdje se kaže:

Mi smo mu dali vlast na zemlji i omogućili mu da izvrši ono što želi (18/84).

Allah ga je smjestio na zemlji, dao mu vlast čvrste podrške, olakšao mu osvajanje, izgradnju, popravak, uživanje i sve drugo što je vezano za čovjeka da vlada i raspolaže u životu.

I on pođe (18/85). Nastavio je da radi ono što mu je omogućeno. Krenuo je prema zapadu.

Kada stiže do mjesta gdje Sunce zalazi, učini mu se kao da zalazi u jedan mutan izvor i nađe u blizini njegovoj jedan narod. "O Zulkarnejne," - rekosmo Mi - "ili ćeš da ih kazniš ili ćeš s njima lijepo da postupiš?" (18/86).

"Onoga ko ostane mnogobožac" - reče -, "kaznićemo, a poslije će se svome Gospodaru vratiti, pa će ga i On teškom mukom mučiti (18/87).

A onome ko bude vjerovao i dobra djela činio - nagrada najljepša, i s njim ćemo blago postupiti" (18/88).

Mjesto gdje zalazi Sunce je mjesto koje se čini posmatraču da Sunce zalazi iza horizonta. Mjesto zalaska Sunca se razlikuje od mjesta do mjesta posmatranja, tako da se nekim posmatračima čini da Sunce zalazi iza brda, a drugima da zalazi u vodu, kao što je to kod prostranih mora i okeana. U nekim slučajevima posmatraču će se činiti da Sunce zalazi u pijesak, a to je kada se posmatra zalazak u otvorenoj pustinji, nadomak oka.

Primjetno je iz ovih tekstova da je Zulkarnejn putovao prema zapadu, dok nije došao do neke tačke na obali Atlantskog okeana koji se nazivalo

More mraka. Izgleda da je na tom mjestu do koga je on došao bio kraj kopna. Tu je Zulkarnejn primijetio kako Sunce zalazi.

Preovlađuje mišljenje da je to bilo negdje na delti neke rijeke gdje se javlja razno rastinje i trava, ljepljivo blato i mulje, gdje se javljaju i jezera kao da su izvori. On je primijetio kako Sunce tu zalazi, *učini mu se kao da zalazi u jedan mutan izvor (18/86)*. Međutim, nama je nemoguće da definiramo gdje je to mjesto, jer ga ni kur'anski tekst ne definira. Mi nemomo nekog drugog pouzdanog izvora na koga bismo se mogli osloniti kod određivanja ovog mjesta. Svaki drugi sud do ovaj nije pouzdan jer se ne zasniva na pouzdanom izvoru.

Kod ovog mulja ili izvora Zulkarnejn je našao jedan narod. *"O Zulkarnejne," - rekosmo Mi - "ili ćeš da ih kazniš ili ćeš s njima lijepo da postupiš?" (18/86)*.

Kako je Allah ove riječi rekao Zulkarnejnu? Da li je to bilo u formi objave ili kazivanja o stanju kako jeste? Allah mu je dao vlast da zagospodari ovim narodom, postupa s njima i njihovim pitanjima i kao da mu je rekao: "Eto tebe i njih, pa radi što hoćeš, ili da ih kazniš ili lijepo s njima postupiš?" I jedan i drugi sud su mogući i nema ništa što bi spriječilo da bi se ovaj tekst shvatio na jedan ili drugi način. Važno je da je Zulkarnejn objelodanio svoj ustav kod postupanja osvojenim zemljama. Allah mu je dao da se upozna sa tim narodom i zavlada njima.

"Onoga ko ostane mnogobožac" - reče -, "kaznićemo, a poslije će se svome Gospodaru vratiti, pa će ga i On teškom mukom mučiti (18/87).

A onome ko bude vjerovao i dobra djela činio - nagrada najljepša, i s njim ćemo blago postupiti" (18/88).

On je oglasio da za griješnike i odmetnike postoji i ovosvjetska kazna, a da će poslije toga biti vraćeni svome Gospodaru koji će ih grozno kazniti i mučiti teškom mukom, kakva je nepoznata ljudima. Međutim, vjernici, dobri ljudi, imaju lijepu nagradu, s njima će se lijepo postupati, ukazat će im se čast i svaka olakšica.

Ovo je ustav lijepe vlasti. Dobri vjernici treba da osjete i da uživaju ugled, olakšice i dobru nagradu kod vlastodržaca, a griješnik treba da susretne kaznu i mučenje. Tada će dobiti i dobročinitelj lijepu nagradu za svoje djelo, ugledno mjesto i svaku olakšicu, a griješnik, za svoje nedjelo, kaznu i okrutnost zbog smutnje i spletke. U tom slučaju će ljudi osjetiti sve ono što će ih podstaci na njihove obaveze i proizvode. Ali kada tezulja vlasti

ne bude stabilna, a smutljivci i griješni budu bliži vlastodršcu i kada im se budu davala prioriteta mjesta u državi, a dobri radnici i čestiti odbačeni ili čak protiv njih se povede borba, onda vlast prelazi u ruke vlastodršca gdje vlada palica, nasilje i smutnja, a u društvenom sistemu anarhizam i nered.

Zulkarnejn se vraća sa putovanja po zapadu i upućuje se prema Istoku gospodareći zemljom, što mu olakšava putovanje.

I on opet pođe (18/89).

I kad stiže do mjesta gdje Sunce izlazi, on nađe da ono izlazi iznad jednog naroda kome Mi nismo dali da se od njega bilo čim zakloni (18/90).

I on postupi s njima isto onako kako je s onima prije postupio (18/91).

Sve što je rečeno o zalasku Sunca može se reći i o njegovu izlasku, tako da je ovdje cilj izlaska Sunca sa istočnog horizonta u očima posmatrača. Kur'an ne određuje gdje je to mjesto, nego samo opisuje njegovu prirodu i stanje naroda koji je Zulkarnejn susreo tamo. *I kad stiže do mjesta gdje Sunce izlazi, on nađe da ono izlazi iznad jednog naroda kome Mi nismo dali da se od njega bilo čim zakloni (18/90).* To jeste, bila je zemlja koju ne zaklanjaju od Sunca ni brežuljci niti kakva stabla, Sunce čim izađe ono obasja narod. Ovo se opisivanje podudara sa širokim prostranim pustinjama i stepama, ali ne definira tačno gdje je to bilo. Sve što možemo reći i čemu dajemo prednost jeste, da je to mjesto bilo na krajnjem istoku, gdje se posmatraču čini da se Sunce rađa na ovoj ravnoj goloj zemlji. Možda bi to mogla biti afrička Istočna obala, a postoji mogućnost da se želi riječima (Uzvišenoga) *Mi nismo dali da se od njega bilo čim zakloni (18/90)* reći da je to bio narod nag, bez odjeće i koji nije imao nikakvog prekrivača koji bi ih štiti od Sunca.

Zulkarnejn je ranije objelodanio svoj ustav o vlasti i ovdje ga ne ponavlja niti kako je putovao prema istoku jer je to odranije poznato. Allah je znao svaku njegovu misao i svaki njegov smjer.

Da se nakratko ovdje zadržimo pred pojavom umjetničke sukladnosti kod izlaganja. Scena koja se predočava u kontekstu je scena u prirodi: Sunce sija, ništa ga ne zaklanja od naroda. Isto tako i savjest i namjere Zulkarnejnja potpuno su otkrivene i poznate Allahu. Ova se scena

podudara i po svojoj prirodi i po svijesti Zulkarnejna sa metodom kur'anske skladnosti u detalju.

I on opet pođe (18/89).

I kad stiže do mjesta gdje Sunce izlazi, on nađe da ono izlazi iznad jednog naroda kome Mi nismo dali da se od njega bilo čim zakloni (18/90).

I on postupi s njima isto onako kako je s onima prije postupio (18/91).

I on opet pođe (18/92).

Kad stiže između dvije planine, nađe ispred njih narod koji je jedva govor razumijevao (18/93).

“O Zulkarnejne “ - rekoše oni - “Jedžūdž i Medžūdž čine nered po Zemlji, pa hoćeš li da između nas i njih zid podigneš, mi ćemo te nagraditi” (18/94).

“Bolje je ono što mi je Gospodar moj dao” - reče on. “Nego, samo vi pomozite meni što više možete, i ja ću između vas i njih zid podići (18/95).

Donesite mi velike komade gvožđa!” I kad on izravna dvije strane brda, reče: “Pušite!” A kad ga usija, reče: “Donesite mi rastopljen mjed da ga zalijem” (18/96).

I tako oni nisu mogli ni da ga prođu niti su mogli da ga prokopaju (18/97).

“Ovo je blagodat Gospodara moga!” - reče on. “A kada se prijetnja Gospodara moga ispuni, On će ga sa zemljom srazniti, a prijetnja Gospodara moga će se sigurno ispuniti” (18/98).

Mi nismo u mogućnosti da bilo šta odlučno kažemo o mjestu gdje je došao Zulkarnejn između dvije planine (18/93), niti kakve su tu dvije planine. Sve što se može saznati iz teksta jeste to da je Zulkarnejn došao u oblast između dvije prirodne zapreke ili između dva vještačka brda koje razdvaja otvor ili prolaz. Zulkarnejn je tu našao zaostali narod koji je jedva govor razumijevao (18/93).

Kada je ovaj narod primijetio da je Zulkarnejn snažni osvajač i kada su prepoznali u njemu moć i dobrotu, predložili su mu da im podigne branu kako bi spriječili prodor naroda zvanog Je'džudž i Me'džudž koji su često napadali iza ovih prirodnih brda, vršili prepad i uništavali prolazeći kroz taj prolaz, unoseći na taj način u njihovu oblast nered i smutnju. Ovaj narod nije bio u stanju da se suprotstavi narodima Jedžudža i Medžudža i da ih odbije. Oni su Zulkarnejn predložili da podigne ovu branu i da mu plate sredstvima koja bi međusobno iskupili. Slijedeći taj dobri program kojeg je oglasio ovaj dobri i čestiti vladar, da bi se suprotstavio neredu na zemlji, on odbi njihovu ponudu da za ponudeni iznos izgradi ovu branu, nego prihvati da im to dobrovoljno podigne. Primijetio je Zulkarnejn da će biti najlakše da se uspostavi ta brana zasipanjem prolaza između dva prirodna brda. Od tog zaostalog naroda on je zatražio da mu pomognu u materijalu i radnom snagom. *Nego, samo vi pomozite meni što više možete, ja ću između vas i njih zid podići. Donesite mi velike komade gvožđa!* (18/95-96). Oni su donijeli komade gvožđa i on ih je postavio i nagomilao na otvor između ova dva brežuljka pa su time te dvije strane zatvorene ovom gomilom. *I kada on izravna dvije strane brda* (18/96) i ta gomila izravna se sa bržuljcima, on reče: *"Pušite"* (18/96), pušite u vatru da se zagrije željezo. *A kada ga usija* (18/96) i svo željezo dovede u usijano stanje tako da je ono jako pocrvenilo, on zatraži *"Donesite mi rastopljen mjed da ga zalijem"* (18/96), to jeste, rastopljeni bakar koji bi se pomiješao sa željezom i na taj način brana postala još čvršća...

Ovaj metod koristi se u novije vrijeme radi jačanja željeza, tako da se, dodajući određenu količinu bakra, željezo ojačava i postaje čvršće. Na ovo je Allah uputio Zulkarnejna i registrirao u Svojoj Vječitoj Knjizi, davno prije nego što je to savremena ljudska nauka počela koristiti, prije mnogo stoljeća, a čiji broj može znati samo Allah.

Na ovaj način spojena su ova dva brda i zatvoren put narodima Jedžudža i Medžudža. *I tako oni nisu mogli da ga prijeđu* (18/97), da prođu kroz branu *nit su mogli da je prokopaju* (18/97), i da se provuku kroz taj prokop. Time im je bilo onemogućeno da napadaju te slabe i zaostale narode. Ovaj narod je poslije toga živio u miru i zadovoljstvu.¹

¹ Brana je otkrivena blizu grada Tirmiza i nazvana Babu'l-hadid. Početkom XV stoljeća kroz ta vrata prošao je njemački znalac zvani S. Berger i to je registrirao u svom djelu. Ovu branu spominje i španski historičar Klafidžo u svom putopisu iz 1403. godine. On kaže da je brana grada imala zeljezna vrata na putu Semerkand-Indija. Možda je ovo brana koju je podigao Zulkarnejn.

Zulkarnejn je pogledao to veliko djelo koje je uradio, ali ga nije nimalo obuzela oholost niti se opio snagom moći i znanja, nego se sjetio Allaha i zahvalio Mu. Ovo dobro djelo je predao Allahu kojeg je Allah njemu dao. Lišio se sve svoje moći i predao je Allahovoj moći. Njemu je predao ovo djelo. Izjavio je, u što on vjeruje, da će se brda, zapreke i brane srušiti prije Sudnjeg dana i Zemlja će postati ravna površina.

“Ovo je blagodat Gospodara moga!” - reče on - “a kada se prijetnja Gospodara moga ispuni, On će ga sa zemljom sravniti , a prijetnja Gospodara moga će se sigurno ispuniti” (18/98).

Ovim završava kazivanje o Zulkarnejnu, a to je lijep primjer dobrog i poštenog vladara kojemu je Allah omogućio da vlada na Zemlji, da putuje po njoj, da krstari Zemljom od istoka do zapada, ali nikada da se oholi, sili i ponosi, vladara koji ne uzima i ne koristi osvajanje kao sredstvo materijalnog bogaćenja, eksploatiranje pojedinaca, društva i zemalja, koji ne postupa sa osvojenim zemljama postupkom zarobljeništva niti potčinjava stanovništvo osvojenih zemalja radi svojih ciljeva i pohlepe, nego širi pravdu na svakom mjestu u koje dopre, pomaže zaostale narode, odbija neprijatelje od njih bez ikakve nadoknade, upotrebljava moć i snagu koju mu je Allah dodijelio, u cilju popravka i činjenja dobra, u cilju otklanjanja neprijateljstva i ostvarenja pravde, a onda svo dobro koje mu je Allah omogućio da ostvari pripisuje Allahovoj milosti i Njegovoj dobroti. Ne zaboravlja da je on u Allahovoj moći i da će mu se najzad vratiti.

A onda - ko su Jedžūdž i Medžud? Gdje su oni sada? Šta je bilo s njima i šta će biti!

Na sva ova pitanja je teško tačno odgovoriti. Mi o njima znamo samo ono što se navodi u Kur'anu i nekim vjerodostojnim hadisima.

Na ovom mjestu Kur'an spominje i šta kaže Zulkarnejn: *A kada se prijetnja Gospodara moga ispuni, on će ga sa zemljom sravniti, a prijetnja Gospodara moga će se sigurno ispuniti (18/98).*

Ovaj tekst ne definira vrijeme. Allahova prijetnja da će srušiti ovu branu - možda se to rušenje i dogodilo u vrijeme napada Tatara, kada su potpuno srušili brojne države?

Na drugom mjestu u suri El-Enbija navodi se: *I kada se otvore Jedžüdž i Medžüdž i kad se ljudi budu niz sve strmine žurno spuštali i približi se istinita prijetnja* (21/96-97).

Ni ovaj tekst ne definira tačno vrijeme kada su izašli Jedžüdž i Medžüdž i kada se približila istinita prijetnja u smislu približavanja Sudnjeg dana koje se spominje još iz vremena Resulullaha (alejhi's-selam) gdje u Kur'anu stoji: *Bliži se Čas i Mjesec se raspolutio* (54/1). Vrijeme u Allahovom računanju nije kao kao što se računa među ljudima. Između približavanja ovog Časa i njegovog zbivanja prošli su milioni godina ili stoljeća, vrijeme koje čovječanstvo smatra da je veoma dugo, a ustvari kod Allaha je taj period veoma kratak.

Prema tome, moguće je da je ova brana otvorena u periodu između *Približio se čas* i današnjeg našeg vremena mongolska i tatarska uništavanja, koja su opustošila istok, a moguće je i da su prolazak Jedžüdža i Medžüdža.

Postoji jedan vjerodostojni hadis koga donosi Imam-i Ahmed prenoseći svojim senedom u nizu: Sufijan Sevri, Urve, Zejneba bintu Ebi Suleme, Habiba bintu Ummi Habiba bintu Ebi Sufjan, njena majka Habiba, od Zejnebe bintu Džahša, supruge Vjerovjesnika (alejhi's-selam), koja kaže: Jednu večer probudio se Vjerovjesnik izasna, jako se zarumenio, i kaže: "Teško Arapima zbog zla koje se približilo! Približio se dan kada će doći do rušenja Jedžüdža i Medžüdža poput ovoga." Tada je napravio krug svojim kažiprstom i velikim prstom. Upitala sam ga: "Božiji Poslaniče, zar mi možemo biti uništeni, a među nama i dobrih ljudi?" On je odgovorio: "Da, kada se namnože ružna djela!"

Ovaj san se dogodio prije više od trinaest i po stoljeća, a tatarska uništenja su uslijedila poslije toga. Uništila su arapsku imperiju rušeći Hilafet Abbasija. To je učinio Hulagu - han u vrijeme hilafeta Muatesima, posljednjeg abbasijskog vladara. Možda bi ovo bila intepretacija sna Vjerovjesnikova (alejhi's-selam), a Allah najbolje zna. Sve ono što mi kažemo i čemu dajemo prednost nije sigurno.

Da se vratimo na kontekst ove sure gdje nalazimo pogovor na riječi o Zulkarneju, o istinitoj prijetnji u jednoj od scena Sudnjeg dana:

I Mi ćemo tada učiniti da se jedni od njih kao talasi sudaraju s drugima. I puhnuće se u rog, pa ćemo ih sve sakupiti, (18/99)

i toga dana ćemo nevjernicima džehennem jasno pokazati, (18/100)

onima čije su oči bile koprenom zastrte, da o dokazima Mojim razmisle, onima koji nisu htjeli da išta čuju (18/101).

Ovo je scena koja ocrtava kretanje ljudskih zajednica sastavljenih od raznih boja, nacija i zemalja, svih mogućih pokoljenja, vremena i stoljeća, proživljenih, rastrganih..., miješaju se i sudaraju bez ikakvog sistema i upozorenja, njihove grupe nasrću jedna na drugu poput valova i miješaju se isto kao valovi onda kada se da znak za okupljanje i red, a *puhnuće se u rog, pa ćemo ih sve sakupiti (18/99)* - kad oni svi tog trenu u redu poredani!

Nevjernici koji su odbijali Istinu i koji nisu prihvatili Allahov poziv - kao da su imali na očima koprenu i kao da su bili potpuno gluhi. Sad se pred njih ispriječio Džehennem, od koga se ne može izvući niti ga se može mimoići - kao što su se mimoilazili i suprotstavljali Allahovu upozorenju. Oni se danas ne mogu izvući i suprotstaviti. Koprena sa njihovog lica je svučena i oni vide kakva je posljedica njihovog suprotstavljanja i sljepila, vide kaznu koja odgovara takvom stavu.

Ovaj izraz ovdje dovodi u sklad suprotstavljanje i izlaganje, navodi da stoje jedan nasuprot drugoga u sceni, jedan nasuprot drugoga u kretnji na način umjetničkog usklađivanja u Kur'anu. Pogovor koji je uslijedio na ovaj susret izrazitog sarkazma i gorkog ismijavanja glasi:

Zar nevjernici misle da pored Mene za bogove mogu uzimati robove Moje? Mi smo, doista, za prebivalište nevjernicima pripremili džehennem (18/102).

Zar nevjernici misle da uzmu Allahova stvorenja koja Allaha obožavaju, sebi za pomagače, zanemarujući Allaha, zar misle da će ih ona pomoći mimo Allaha i da će otkloniti od njih Allahovu kaznu. Prema tome, neka se suoče sa ovom kaznom i na ovaj način. *Mi smo, doista, za prebivalište nevjernicima pripremili džehennem (18/102)*. O, Bože moj, kako je to užasno mjesto pripremljeno za odsjedanje i doček, mjesto koje ne traži nikakvog truda niti iščekivanja, ono je pripremljeno, očekuje samo da odsjednu gosti, nevjernici!

Ova sura završava posljednjim intonacijama koje sažimaju njene brojne smjerove i razne ritmove.

Prvi ritam odnosi se na vrijednosti i mjerila, kako je to u običaju onih koji su zalutali, a i kakva je stvarna vrijednost djela i ličnosti.

Reci: "Hoćete li da vam kažemo čija djela neće nikako priznata biti,
(18/103)

čiji će trud u životu na ovom svijetu uzaludan biti, a koji će misliti da je dobro ono što rade? (18/104).

To su oni koji u dokaze Gospodara svoga ne budu vjerovali i koji budu poricali da će pred Njega izaći; zbog toga će trud njihov uzaludan biti i na Sudnjem danu im nikakva značaja nećemo dati (18/105).

Reci: "Hoćete li da vam kažemo čija djela neće nikako priznata biti."
(18/103) - to su oni koji su doživjeli najveće gubitke, *čiji će trud u životu na ovom svijetu uzaludan biti* (18/104) - trud koji ih ne vodi Uputi niti im je urodio plodom niti ih doveo do cilja, *a koji će misliti da je dobro ono što rade* (18/104) - oni zbog nemarnosti ne primjećuju da je zabluda to što oni rade i da je njihov odlazak beskoristan. Oni nastavljaju sa ovim svojim besplodnim zalutalim trudom i ulažu svoj život u nešto što je beskorisno.

Reci: "Hoćete li da vas obavijestimo ko su ovi?"

Kad bi se preko ovog zastora moglo vidjeti i iščekivati do tog mjesta, otkrilo bi se:

To su oni koji u dokaze Gospodara svoga ne budu vjerovali i koji budu poricali da će pred Njega izaći; zbog toga će trud njihov uzaludan biti (18/105).

Osnova termina *hubut* - uzaludan biti, označava naduhnutu životinju koja, kada pojede nešto otrovno, ugine. Ovo je najbolji način opisivanja njihovih djela. Njihova djela su toliko napuhana, a činioci tih djela misle da su ta djela uspješna, dobra i plodonosna, a ona završavaju punom propašću.

To su oni koji u dokaze Gospodara svoga ne budu vjerovali i koji budu poricali da će pred njega izaći; zbog toga će trud njihov uzaludan biti, i na Sudnjem danu nikakva značenja nećemo dati (18/105).

Oni će biti zanemareni. Oni nemaju nikakve vrijednosti niti težine u mjerilima dobrih vrijednosti na Sudnjem danu, nego će imati kaznu:

Njima će kazna Džehennem biti, zato što su nevjernici bili i što su se dokazima Mojim i poslanicima Mojim rugali (18/106).

Ova saradnja završava na ovoj sceni izlaganjem tasa vjernika na vagi i njihove vrijednosti:

Onima koji budu vjerovali i dobra djela činili džennetske bašče će prebivalište biti, (18/107)

vječno će u njima boraviti i neće poželjati da ih nečim drugim zamijene (18/108).

Između ovog odsjedanja u džennetskim baščama i odsjedanja u vatri Džehennema postoji velika razlika.

Ovaj precizni i detaljni osvrt na prirodu ljudske duše i osjećaj čovjeka za uživanjem u riječima *i neće poželjati da ih nečim drugim zamijene (18/108)* traži od nas da se malo zadržimo na tome zbog toga što se tu veoma detaljno govori.

Oni će ostati vječno u džennetskim baščama, ali čovjek je prevrtljiva srca, sklon promjeni. On očajava ako ostane na jednom mjestu ili u jednom stanju. I kada je zadovoljan uživanjem u kome nema promjene i prestanka, onda insistira na tome, a kada nastavi da živi na jedan te isti način, očajava, a ponekad završi sa osjećajem tjeskobe i želje da utekne od svega toga.

To je u prirodi čovjeka, tako je stvoren zbog uzvišene mudrosti koja odgovara namjesništvu čovjeka na Zemlji i njegovoj ulozi u tom namjesništvu. Ova uloga zahtijeva izmjenu života i njegov razvoj sve dok ne dostigne savršenstvo kakvo mu je dodijeljeno u Allahovom znanju. Osim toga, u ljudskoj prirodi koncentrisana je i ljubav za izmjenom i promjenom, ljubav za otkrićem i istraživanjem, ljubav za prelaženjem iz stanja u stanje, iz mjesta u mjesto, iz scene u scenu, iz sistema u sistem, kako bi čovjek nastavio svojim putem mijenjajući realnost života, otkrivajući nepoznanice na Zemlji i kreirajući u sitemima društva i oblicima materije. Iza ove promjene otkrivanja i kreatorstva napreduje život i razvija se, i malo po malo on dostiže savršenstvo koje mu je dodijeljeno u Allahovom znanju.

Da, to je sve koncentrisano u prirodi kao i u prirodi druženja i čuvanja običaja. Međutim, to sve ide postepeno da ne bi paraliziralo aktivnost razvoja i kreatorstva, da ne bi ometalo da život napreduje i da se uzdiže, da ne završi sa mislima i situacijama koje vode stagnaciji i paralizaciji. To je borba koja u sebi sadrži ravnotežu, ali sa podstrekom. Kad god nestane ravnoteže i kad god nadvlada nepomičnost i stagnacija u nekom

društvu, onda dolazi do revolucije koja snažno pokreće točak i prelazi granice pravednosti. Najbolji periodi su period pravednosti i ravnoteže između potisne snage i snage privlačnosti, između podstreka i regulatora u aparatu života.

Kada nadvlada nepomičnost i stagnacija, to je nagovještaj propadanja podsreka za život, to je nagovještaj smrti u životu pojedinca i društva.

Ovo je ta povoljna priroda za namjesništvo čovjekovo na Zemlji. A Džennet je kuća apsolutnog savršenstva. Priroda čovjeka nema nikave obaveze, ali kada bi čovjek ostao u istoj prirodi kao što je bio na Zemlji i kada bi živio u ovoj vječitoj blagodati za koju se ne plaši ni najmanje da će iščeznuti ili da će ga napustiti ili da će on nju napustiti, uživanje bi se pretvorilo u pakao za ove osobe poslije izvjesnog vremena, Džennet bi postao zatvor njenim stanovnicima. Oni bi voljeli da to izmijene bar za jedno vrijeme, pa makar to bio i Džehennem, da bi zadovoljili svoju osobinu promjene i izmjene.

Međutim, Stvoritelj zna kakav je čovjek pa je zbog toga izmijenio njegove želje tako da čovjek ne želi promjenu Dženneta, nego želi da ostane vječito u Džennetu, gdje neće doći do izmjene niti iščeznuća.

Druga intonacija ili naglasak predstavlja ograničeno ljudsko znanje u odnosu na Allahovo znanje koje nije ograničeno, i to neograničeno znanje približava pojmljivim primjerom ograničenom poimanju čovjeka, ograničenim ljudskim pojmovnim primjerom koji se da osjetiti, primjerom izloženom kur'anskim metodom u izrazu i poimanju:

Reci: "Kad bi more bilo mastilo da se ispišu riječi Gospodara moga, more bi presahlo, ali ne i riječi Gospodara moga, pa i kad bismo se pomogli još jednim sličnim" (18/109).

More je nešto najšire i najobimnije što je poznato ljudskom rodu. Ljudski rod piše mastilom sve ono što želi da piše i sve ono što registrira njegovo znanje, a što ono misli da je obilato.

U kontekstu se čovjeku predočava more sa njegovom širinom i obilatošću u slici mastila kojima se pišu Allahove riječi i kojim se ukazuje

na Njegovo znanje. Pa i more kao mastilo nestalo bi i iščezlo, a Allahove riječi ne bi iščezle. Pa i kada bi se more pojačalo drugim morem kao što je ono, i nastalo drugo more, i ono bi nestalo, a Allahove bi riječi i dalje iščekivale mastila.

U ovoj osjetilnoj slici i otjelovljenoj kretnji približava se ograničenom ljudskom poimanju nešto što je neograničeno, u odnosu na njemu ograničeno, bez obzira koliko to bilo veliko i prostrano.

Cjelovit i čist smisao izgleda kao nešto što iznenađuje čovjeka u njegovu poimanju i nešto nejasno, da bi se predstavilo u osjetilnoj slici. I bez obzira koliko je ljudskoj pameti dato moći da se osamostali, ta moć uvijek ima potrebu za predstavljanjem pravog i čistog značenja u slikama, formama, specifičnostima i uzorcima. To je isto kao što je i čisto značenje koje predstavlja nešto što je ograničeno, a kako je tek onda kad predstavlja nešto što je neograničeno?

Zbog toga Kur'an donosi primjere ljudima i približava njihovim osjećajima velika značenja i smisao Allahove Knjige predstavljajući to u slici, sceni i osjećajima koji imaju svoje osobenosti, specifičnosti i forme slično navedenom primjeru.

More u ovom primjeru predstavlja ljudsko znanje koje smatra da je more nešto široko i obilato, a more, i pored svoje širine i obilnosti, ograničeno je. Allahove riječi predstavljaju Allahovo znanje koje nema ograničenja i čiji kraj ljudski rod ne samo da ne može spoznati, nego ga ne može ni doseći ni registrirati, a kamoli da ga može oponašati.

Ljudi su obmanuti time što su otkrili neke tajne, u sebi ili u horizontu, i to što su otkrili smatraju naučnom pobjedom. Oni misle da su spoznali sve ili da su na putu da spoznaju sve.

Međutim, ono što je nepoznato suočava ih svojim nagomilanim horizontima koji nemaju granice. Prema tome, ljudi su još u početnim koracima i na obali, a duboko more je pred njima i daleko u daljini od horizonta koji doseže njihovo oko.

Sve ono iz oblasti Allahova znanja što je omogućeno čovjeku da susretne i da registrira sasvim je beznačajno i malo, jer se poredi nešto što je ograničeno sa nečim što je neograničeno.

Neka čovjek zna ono što zna, neka razotkriva tajne ovog Bitka koliko god hoće, ali neka se stiša u svojoj naučnoj zabludi i neka krajnji domet njegovoga znanja bude da je more kao mastilo u njegovoj ruci da će i ono

nestati, a Allahove se riječi neće iscrpiti, i kada bi to more Allah povećao drugim morem, i ono bi nestalo kao mastilo, a Allahove riječi ne.

U sjeni ove scene u kojoj se govori o neznatnosti ljudskog saznanja javlja se treća i posljednja intonacija u ovoj suri, koja ocrtava krajnji domet čovjeka, a to je domet kompletnog i sveobuhvatnog poslanstva. Pa i to je blizu ograničenja u odnosu na visoki horizont koji ne može oko sagledati.

Reci : "Ja sam čovjek kao i vi, meni se objavljuje da je vaš Bog - jedan Bog. Ko žudi da od Gospodara svoga bude lijepo primljen, neka čini dobra djela i neka, klanjajući se Gospodaru svome, ne smatra Njemu ravnim nikoga! (18/110).

To je Božanski visoki horizont a gdje je tamo horizont poslanstva, a i poslanstvo je u svakom slučaju na nivou ljudskog horizonta?

Reci: "Ja sam čovjek kao i vi, meni se objavljuje... (18/110).

Čovjek prima iz tog visokog horizonta, čovjek traži pomoć iz tog nepresušnog izvora. Ljudi ne mogu prekoračiti Uputu koju on prima od svoga Gospodara. Čovjek se uči, saznaje i podučava drugoga i onaj ko bude nadomak tog uzvišenog susjedstva, pa neka se koristi stanjem koje je postigao od poslanika koji je to saznanje primio. Neka se prihvati toga posredstva jer drugog sredstva nema.

Ko žudi da od Gospodara svoga bude lijepo primljen, neka čini dobra djela, i neka, klanjajući se Gospodaru svome, ne smatra Njemu ravnim nikoga (18/110).

Ovo je taj dozvoljeni prolaz ka djelotvornom susretu.

Ovako završava ova sura, koja je počela sjetom na Objavu i monoteizam, završava tim postepenim intonacijama, dubinom i

sveobuhvatnošću sve dok nije dostigla do kraja i postala ova kompletna i jaka intonacija na kojoj se koncentrišu ostale arije u velikoj melodiji vjere.

سُورَةُ مَرْيَمَ مَكِّيَّةٌ
وآياتها ٩٨ آياتي ٥٨ و ٧١ فَمَدَنِيَّةَانِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

« كَهَيْعَتِهَا * ذِكْرُ رَحْمَةِ رَبِّكَ عَبْدَهُ ذَكَرْنَا * إِذْ نَادَى رَبَّهُ نِدَاءً خَفِيًّا *
 قَالَ : رَبِّ إِنِّي وَهَنَ الْعَظْمُ مِنِّي وَاشْتَعَلَ الرَّأْسُ شَيْبًا ، وَلَمْ أَكُنْ بِدُعَائِكَ رَبِّ شَقِيًّا *
 وَإِنِّي خِفْتُ الْمَوَالِيَ مِنْ وَرَائِي ، وَكَانَتِ امْرَأَتِي عَاقِرًا ، فَهَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا *
 يَرِيئُنِي وَيُرِثُ مِنْ آلِ يَعْقُوبَ ، وَأَجْعَلْهُ رَبِّ رَضِيًّا .
 « يَا ذَكَرْنَا إِنَّا نَبُشِّرُكَ بِغُلَامٍ اسْمُهُ يَسْحَى لَمْ نُجْعَلْ لَهُ مِنْ قَبْلُ سَمِيًّا .
 « قَالَ : رَبِّ أَنَّى يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَكَانَتِ امْرَأَتِي عَاقِرًا ، وَقَدْ بَلَغْتَ مِنَ الْكِبَرِ
 عِتِيًّا * قَالَ : كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ : هُوَ عَلَىٰ هَهْنٍ ، وَقَدْ خَلَقْتكَ مِنْ قَبْلُ وَلَمْ تَكْ شَيْئًا *
 قَالَ . رَبِّ اجْعَلْ لِي آيَةً . قَالَ : آيَتُكَ أَلَّا تُكَلِّمَ النَّاسَ ثَلَاثَ لَيَالٍ سَوِيًّا .
 « فَخَرَجَ عَلَىٰ قَوْمِهِ مِنَ الْمِحْرَابِ ، فَأَوْحَىٰ إِلَيْهِمْ أَنْ سَبِّحُوا بُكْرَةً وَعَشِيًّا .
 « يَا يَحْيَى خُذِ الْكِتَابَ بِقُوَّةٍ ، وَأَتَيْنَاهُ الْحُكْمَ صَبِيًّا * وَحَنَانًا مِنْ لَدُنَّا
 وَزَكَوَاتٍ ، وَكَانَ تَقِيًّا * وَبَرًّا بِوَالِدَيْهِ وَلَمْ يَكُنْ جَبَّارًا عَصِيًّا * وَسَلَامٌ عَلَيْهِ يَوْمَ وُلِدَ
 وَيَوْمَ يَمُوتُ ، وَيَوْمَ يُبْعَثُ حَيًّا . »

« وَأَذْكَرٌ فِي الْكِتَابِ مَرْيَمَ إِذِ انْتَبَذَتْ مِنْ أَهْلِهَا مَكَانًا شَرْقِيًّا * فَاتَّخَذَتْ مِنْ
 دُونِهِمْ حِجَابًا ، فَأَرْسَلْنَا إِلَيْهَا رُوحَنَا ، فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا * قَالَتْ : إِنِّي أَعُوذُ

بِالرَّحْمَانِ مِنْكَ إِنْ كُنْتَ تَقِيًّا * قَالَ: إِنَّمَا أَنَا رَسُولُ رَبِّكَ لِأَهَبَ لَكَ غُلَامًا زَكِيًّا *
 قَالَتْ: أُنَى يَكُونُ لِي غُلَامٌ، وَلَمْ يَمَسِّنِي بَشَرٌ، وَلَمْ أَكُ يَغِيًّا * قَالَ: كَذَلِكَ قَالَ
 رَبُّكَ: هُوَ عَلَى هَيْئٍ، وَلَنَجْعَلَنَّ آيَةً لِلنَّاسِ وَرَحْمَةً مِنَّا، وَكَانَ أَمْرًا مَقْضِيًّا .

« فَحَمَلَتْهُ فَانْتَبَدَّتْ بِهِ مَكَانًا قَصِيًّا * فَأَجَاءَهَا الْمَخَاضُ إِلَى جِذْعِ النَّخْلَةِ، قَالَتْ:
 يَا لَيْتَنِي مِتُّ قَبْلَ هَذَا وَكُنْتُ نَسِيًّا مَنْسِيًّا * فَنَادَاهَا مِنْ تَحْتِهَا أَلَّا تَحْزَنِي قَدْ جَعَلَ
 رَبُّكِ تَحْتَكِ سَرِيًّا * وَهَزَمِي إِلَيْكَ بِجِذْعِ النَّخْلَةِ تُسَاقِطُ عَلَيْكَ رَطْبًا جَنِيًّا * فَكَلِمِي
 وَأُشْرِي وَفَرِّ عَيْنًا، فَإِمَّا تَرَيَنَّ مِنَ الْبَشَرِ أَحَدًا فَقُولِي: إِنِّي نَذَرْتُ لِلرَّحْمَنِ صَوْمًا،
 فَلَنْ أَكَلِمَ الْيَوْمَ إِنْسِيًّا .

« فَأَتَتْ بِهِ قَوْمَهَا تَحْمِلُهُ، قَالُوا: يَا مَرْيَمُ لَقَدْ جِئْتِ شَيْئًا فَرِيًّا * يَا أُخْتُ
 هَارُونَ مَا كَانَ أَبُوكَ امْرَأَ سَوْءٍ، وَمَا كَانَتْ أُمُّكَ يَغِيًّا * فَأَشَارَتْ إِلَيْهِ قَالُوا:
 كَيْفَ نُكَلِّمُ مَنْ كَانَ فِي الْمَهْدِ صَبِيًّا؟ * قَالَ إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ آتَانِي الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي
 نَبِيًّا * وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيْنَمَا كُنْتُ، وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا *
 وَبَرًّا بِوَالِدَتِي وَلَمْ يَجْعَلْنِي جَبَّارًا شَقِيًّا * وَالسَّلَامُ عَلَيَّ يَوْمَ وُلِدْتُ، وَيَوْمَ أَمُوتُ،
 وَيَوْمَ أُبْعَثُ حَيًّا .

« ذَلِكَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ قَوْلَ الْحَقِّ الَّذِي فِيهِ يَمْتَرُونَ مَا كَانَ لِلَّهِ أَنْ
 يَتَّخِذَ مِنْ وَلَدٍ سُبْحَانَهُ إِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ: كُنْ . فَيَكُونُ * وَإِنَّ اللَّهَ
 رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ، هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ .

« فَاخْتَلَفَ الْأَحْزَابُ مِنْ بَيْنِهِمْ، قَوْلُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ مَشْهَدِ يَوْمٍ عَظِيمٍ *
 أَسْمِعْ بِهِمْ وَأَبْصِرْ يَوْمَ يَأْتُوتُنَّا لَكِنِ الظَّالِمُونَ الْيَوْمَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ * وَأَنْذِرْهُمْ يَوْمَ
 الْحُسْرَةِ إِذْ قُضِيَ الْأَمْرُ، وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ وَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ * إِنَّا نَحْنُ نَرِثُ الْأَرْضَ وَمَنْ
 عَلَيْهَا وَإِنَّا يُرْجَعُونَ » .

**SURA MERJEM
OBJAVLJENA U MEKKI
98 AJETA**

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!

Kafha-ja-ajin-sad (19/1).

*Kazivanje o milosti Gospodara tvoga prema robu Njegovu Zekerijjāu,
(19/2)*

kad je on Gospodara svoga tiho zovnuo, (19/3)

i rekao : "Gospodaru moj, kosti su mi oronule i glava osijedjela, a nikada nisam, kad sam Ti, Gospodaru moj, molbu uputio, nesretan ostao (19/4).

Bojim se rodaka svojih po krvi poslije mene, a žena mi je nerotkinja, zato mi pokloni od Sebe sina (19/5).

da naslijedi mene i porodicu Jākubovu, i učini, Gospodaru moj, da budeš njime zadovoljan" (19/6).

"O Zekerijjā, javljamo ti radosnu vijest da će ti se dječak roditi, ime će mu Jahjā biti, nikome prije njega to ime nismo htjeli dati" (19/7).

"Gospodaru moj," - reče on - "kako ću imati sina kad mi je žena nerotkinja, a već sam duboku starost doživio?" (19/8).

"Eto tako!" - reče. "Gospodar tvoj je rekao: To je Meni lako, i tebe sam ranije stvorio, a nisi ništa bio" (19/9).

"Gospodaru moj," - reče - "daj mi neki znak!" - "Znak će ti biti to što tri noći nećeš s ljudima razgovarati, a zdrav ćeš biti" (19/10).

I on iziđe iz hrama u narod svoji znakom im dade na znanje: "Hvalite Ga ujutro i naveče!" (19/11).

"O Jahjā, prihvati Knjigu odlučno!" - a dadosmo mu mudrost još dok je dječak bio (19/12)

i nježnost i čednost, i čestit je bio (19/13)

i roditeljima svojim bio je dobar, i nije bio drzak i nepristojan (19/14).

I neka je mir njemu na dan kada se rodio i na dan kada je umro i na dan kada bude iz mrtvih ustao! (19/15).

I spomeni u Knjizi Merjemu: kad se od ukućana svojih na istočnu stranu povukla (19/16)

i jedan zastor da se od njih zakloni uzela, Mi smo k njoj meleka Džibrila poslali i on joj se prikazao u liku savršeno stvorena muškarca (19/17).

"Utječem se Milostivom od tebe, ako se Njega bojiš!" - uzviknu ona (19/18).

"A ja sam upravo izaslanik Gospodara tvoga" - reče on - "da ti poklonim dječaka čista!" (19/19).

"Kako ću imati dječaka" - reče ona - "kad me nijedan muškarac dodirnuo nije, a ja nisam nevaljalica!" (19/20).

"To je tako!" - reče on. "Gospodar tvoj je rekao: 'To je Meni lako', i zato da ga učinimo znamenjem ljudima i znakom milosti Naše. Tako je unaprijed određeno!" (19/21).

I ona zanese i bremenita se skloni daleko negdje (19/22).

I porođajni bolovi prisiliše je da dođe do stabla jedne palme. "Kamo sreće da sam ranije umrla i da sam potpuno u zaborav pala!" - uzviknu ona (19/23).

I melek je, koji je bio niže nje, zovnu : "Ne žalosti se, Gospodar tvoj je dao da niže tebe potok poteče (19/24).

Zatresi palmino stablo, posuće po tebi datule svježe, (19/25)

pa jedi i pij i budi vesela! A ako vidiš čovjeka kakva, ti reci : "Ja sam se zavjetovala Milostivom da ću šutjeti, i danas ni s kim neću govoriti" (19/26).

I dođe ona s njim porodici svojoj, noseći ga. "O Merjemo," - rekoše oni - "učinila si nešto nečuveno!" (19/27).

Ej ti, koja u čednosti ličiš Hārūnu, otac ti nije bio nevaljao, a ni mati tvoja nije bila nevaljalica" (19/28).

A ona im na njega pokaza. "Kako da govorimo djetetu u bešici?" - rekoše (19/29).

"Ja sam Allahov rob" - ono reče -, "meni će On Knjigu dati i vjerovjesnikom me učiniti (19/30)

i učiniće me, gdje god budem, blagoslovljenim, i narediće mi da dok sam živ namaz obavljam i milostinju udjeljujem, (19/31)

i da majci svojoj dobar budem, a neće mi dopustiti da budem drzak i nepristojan (19/32).

I neka je mir nada mnogom na dan kada sam se rodio i na dan kada budem umro i na dan kada budem iz mrtvih ustao!" (19/33).

To je Isā, sin Merjemin, - to je prava istina o njemu, - onaj u koga oni sumnjaju (19/34).

Nezamislivo je da Allah ima dijete, hvaljen neka je On! Kad nešto odluči, On za to rekne samo: "Budi!" - i ono bude (19/35).

Allah je, uistinu, i moj i vaš Gospodar, zato se klanjajte samo Njemu! To je pravi put (19/36).

I sljedbenici Knjige su se o njemu u mišljenju podvojili, pa teško onima koji ne vjeruju kad budu na Danu velikom prisutni! (19/37).

Kako će dobro čuti i kako će dobro vidjeti onoga Dana kad pred Nas stanu! A nevjernici su sada u očitoj zabludi! (19/38).

I pomeni ih na Dan tuge kada će biti s polaganjem računa završeno, a oni su ravnodušni bili i nisu vjerovali (19/39).

Mi ćemo Zemlju i one koji žive na njoj naslijediti i Nama će se oni vratiti (19/40).

Kontekst ove sure kruži oko ose monoteizma, negiranja da Allah ima sina i ortaka. U kontekstu se ponovo dotiče pitanje proživljenja zasnovano na pitanju monoteizma. Ovo je osnovna tema koju tretira ova sura kao što je pretežno slučaj i sa drugim mekkanskim surama.

Kazivanja su osnovni predmet ove sure. Ona počinje kazivanjem o Zekrijau i Jahjäu, zatim Merjemi i rođenju Isāa, zadržava se i na jednom dijelu kazivanja o Ibrāhimu i njegovu ocu, a i sa ukazivanjem na poslanike: Ishāka, Jākuba, Mūsāa, Hārūna, Ismāila, Idrīsa, Ādema i Nūha. Ova kazivanja obuhvataju skoro dvije trećine ove sure, a imaju cilj da potvrde monoteizam, proživljenje, nijekanje da Bog ima sina i ortaka i objašnjenje

programa onih koji su upućeni i drugih koji su zalutali, a koji su sljedbenici brojnih vjerovjesnika.

Pored toga iznosi se i nekoliko scena o Sudnjem danu i sporu sa onima koji negiraju proživljenje.

U suri se osuđuje pripisivanje Allahu sudruga i tvrdnja da ima sina i iznosi stradanja politeista i onih koji su pokušavali da ugone u laž, stradanja i na ovom i na budućem svijetu. Sve je to skladno sa smjerom ovih kazivanja u ovoj suri i sve se koncentrisalo oko njene osnovne ose.

Cijela sura odiše posebnom atmosferom koja je natkriva, širi i ide u skladu sa temama.

Kontekst ove sure je izložba emocija i snažnih osjećanja u duši čovjeka i "duši Kosmosa" oko čovjeka. Kosmos koga mi poimamo kao nešto nepokretno, nešto što nema osjećaja, izložen je u kao da ima dušu, čula, osjećaje i emociju. Sve to učestvuje u ocrtanju opće atmosfere ove sure, tako da mi primjećujemo, da se i nebesa i Zemlja i brda srde i osjećaju da se skoro lome i cijepaju i ustaju osuđujući,

što Milostivom pripisuju dijete. Nezamislivo je da Milostivi ima dijete!
(19/91-92).

Emocije u ljudskoj duši javljaju se sa početkom ove sure i završavaju na njenom kraju. Osnova kazivanja je slijed emocija sa dubokim i snažnim situacijama, a posebno kod kazivanja o Merjemi i rađanju Īsāa.

Preovlađujuća sjena u ovoj atmosferi je milost, zadovoljstvo i povezanost. Sura počinje sjetom na milost Allahovu prema Zekerijjāu. *Kazivanje o milosti Gospodara tvoga prema robu Njegovu Zekerijjāu* (19/1), koji se u punoj tišini obraća svome Gospodaru potpuno: *Kad je on Gospodara svoga tiho zovnuo* (19/3). Značenje termina *milost* i odraz te milosti ponavlja se više puta u ovoj suri. U suri se ponavlja i termin *Milostivi*, a predstavlja milost koju susreću muslimani kod *Voljenog*. *One koji su vjerovali i dobra djela činili Milostivi će sigurno voljenim učiniti.* (19/96). U suri se spominje i Allahova blagodati učinjena Jahjāu time što ga je Allah učinio dobrim i sažaljivim ... *i roditeljima svojim je bio dobar, i nije bio drzak i nepristojan* (19/14). Dalje se govori i o blagodati Allahovoj prema Īsāu time što je i njega učinio da bude pažljiv i dobar prema svojoj majci, blag i prijatan i *da majci svojoj dobar budem, a neće mi dopustiti da budem drzak i nepristojan* (19/32).

Ti svakako osjećaš doticaje ove blage milosti i njenog prijatnog kruženja u riječima, izrazima i odsjenima kao što osjećaš i izliv bijesa Kosmosa i njegov potres kod izgovora riječi politeizam koji ne odgovara prirodi Kosmosa. Tako isto osjećaš da ova sura ima poseban muzički ritam tako da je zvonkost njenih termina i stanki u njoj nešto blago, sočno i duboko: *radijja, serijja, hafijja, nedžijja itd.* Kod mjesta koja zahtijevaju strogost i žestinu javlja se pojačana stanaka u slovu "d" pretežno npr.: *medda, didda, idda, hedda* ili u slovu "z", npr: *uzza, ezza itd.*

Muzički ritam stanke i rima javljaju se u raznovrsnoj atmosferi a tema se ispoljava veoma jasno u ovoj suri.² Ova sura počinje kazivanjem o Zekerijjäu i Jahjäu, a stanaka i rima ovdje je:

Kazivanje o milosti Gospodara tvoga prema robu Njegovu Zekerijjäu (Zekerijja), kad je on Gospodara svoga tiho zovnuo (nidaen hafijja) (19/2-3).

Poslije ovog kazivanje dolazi kazivanje o Merjemi i Isäu i kod ovoga se javlja stanaka i rima prema istom sistemu.

I spomeni u Knjizi Merejemu: kad se od ukućana svojih na istočnu stranu povukla (šerkijja) i jedan zastor da se od njih zakloni uzela, Mi smo k njoj meleka Džibrila poslali i on joj se prikazao u liku savršeno stvorena muškarca (bešeren seviija) (19/16-17).

Tako je išlo sve dok nije završilo ovim kazivanjem, kada je došao pogovor da potvrdi istinu o Isäu sinu Merjeme i da donese konačni sud o pitanju sinovstva. Ovdje nije jedinstven sistem stanki i rime, stanke su dugačke, a rima završava sa slovom "m" ili "n" bez vokala kod stanke, a ne sa dugačkim blagim "j". Na primjer:

To je Isä, sin Merjemin, - to je prava istina o njemu, - onaj u koga oni sumnjaju (jenterun). Nezamislivo je da Allah ima dijete, hvaljen neka je On! Kad nešto odluči, On zato rekne samo: "Budi!" - i ono bude (fejekun) (19/34-35).

Kada se završilo sa odlukom, konačnim sudom i kada se kontekst vraća na kazivanje, vratila se tiha i duža rima.

Spomeni, u Knjizi, Ibrähima! On je bio istinoljubiv vjerovjesnik (siddikan nebijja) kada je rekao ocu svome: O oče moj, zašto se klanjaš onome koji niti čuje niti vidi, niti ti može od ikakve koristi biti (jugni 'anke šei'a) (19/41-42).

² V. poglavlje *Umjetnička skladnost u Kur'anu u djelu Et-Taswiru'l-fenni fi'l-Qur'ani.*

Kada u kontekstu dolazi do osvrta na one koji nagone u laž poziv i kakva ih kazna i osveta čeka, muzički ritam i zvonkost rime se mijenjaju.

Reci: "Onome ko je u zabludi neka Milostivi dug život da!" - Ali kad takvi dožive da se opomene ostvare, bilo kazna, bilo Smak svijeta, zbilja će saznati ko je u gorem položaju i ko ima pobornika manje (medda.. džunda) (19/75).

Na mjestima gdje dolazi do osude zvonkost se pojačava, a i melodičnost sa udvojenim slovom "d".

Oni govore: "Milostivi je uzeo dijete!" Vi, doista, nešto odvratno govorite (idda) gotovo da se nebesa raspadnu, a Zemlja provali i planine zdrobe (hedda) (19/88-90).

Ovako teče ovaj muzički ritam u ovoj suri sukladno značenju i atmosferi i učestvuje u ostavljanju odsjena koji je u skladu sa značenjem iznesenim u ovoj suri, sukladno prelaženju konteksta iz atmosfere u atmosferu, iz značenja u značenje.

Temi u ovoj suri date su tri etape.

Prva etapa sadrži kazivanje o Zekerijāu, Jahjāu, Merjemi i Īsāu, zatim pogovor na ova kazivanja sa konačnim razlučivanjem vezanim za pitanje Īsāa, o čemu se mnogo gložilo i u čemu su se razišli Jevreji i kršćani.

Druga etapa sadrži cjelinu kazivanja o Ibrāhimu sa njegovim ocem i narodom, njegovim povlaćanjem od politeista, potomstvom koje mu je Allah nadoknadio pa je poslije toga nastao cijeli narod. U ovoj drugoj etapi ukazuje se i na kazivanje o poslanicima, o narodima koji su ih slijedili i diletantima koji su ih zamijenili, govori se o sudbini jednih i drugih. Ova druga etapa završava objelodanjenjem jednoće Božanstva bez ortaka kome se ljudi klanjaju *On je Gospodar nebesa i Zemlje i onoga što je između njih, zato se samo Njemu klanjaj i u tome budi istrajan! Znaš li da ime Njegovo ima iko!* (19/65).

Treća i posljednja etapa počinje raspravom o pitanju proživljenja. U njoj su izložene i neke scene Sudnjeg dana. Tu je izložena i slika onih koji

nijeću Kosmos u cjelini pledirajući za politeizam. Ova etapa završava jako impresivnom scenom vezanom za stradanje drevnih naroda ranijih stoljeća: *A koliko smo Mi prije njih naroda uništili koji su blagom i izgledom divljenja izazivali!* (19/7a).

Da počnemo sa prvom cjelinom.

Kaf - ha - ja - , 'ajn, sad (19/1).

Ovo su slogovi kojima počinje nekoliko sura i kod čijeg smo komentarisanja pribjegli da kažemo da su to slova - uzorak od kojih je sastavljen ovaj Kur'an koja čine takav sklad da ljudi nisu u stanju da od njih sačine bilo šta što bi sličilo onome što je sačinila kreatoraska moć ovog Kur'ana, iako oni raspoložu tim slovima i njihovim izgovorom i znaju riječi koje su sastavljene od njih.

Poslije ovih slova počinje prvo kazivanje o Zekerijjâu i Jahjâu, milost je osnova ovog kazivanja, milost je njegova sjena. Tom kazivanju prethodi navođenje termina "milost": *Kazivanje o milosti Gospodara tvoga prema robu Njegovu Zekerijjâu* (19/2).

Kazivanje počinje scenom dove, dove Zekerijjâove upućene njegovu Gospodaru, sasvim skrušeno i ganuto:

kad je on Gospodara svoga tiho zovnuo, (19/3)

i rekao : "Gospodaru moj, kosti su mi oronule i glava osijedjela, a nikada nisam, kad sam Ti, Gospodaru moj, molbu uputio, nesretan ostao (19/4).

Bojim se rođaka svojih po krvi poslije mene, a žena mi je nerotkinja, zato mi pokloni od Sebe sina (19/5).

da naslijedi mene i porodicu Jākubovu, i učini, Gospodaru moj, da budeš njime zadovoljan" (19/6).

On se tiho obraća svome Gospodaru daleko od očiju ljudi, daleko da ga ne mogu čuti, u osami, gdje se iskreno predao svome Gospodaru, otkrio Mu ono što ga tišti i što ga muči, poziva Ga izbliza i kao da kontaktiraju: *Gopodaru moj!* bez ikakva podsredništva, čak i bez čestice za dozivanje.

Njegov Gospodar zaista čuje i vidi čovjeka bez dove, molbe i poziva, ali čovjek koga je snašla tuga osjeća se ganutim da to saopći, osjeća potrebu da se potuži. Milostivi Allah prema ljudima zna da je to u prirodi čovjeka i On voli da Mu se ljudi obraćaju i saopćavaju Mu ono što ih tišti. *Gospodar vaš je rekao: "Pozovite Me i zamolite, Ja ću vam se odazvati!" (40/60)*, da bi odstranio teret koji pritiskuje njihove grudi i da bi se njihova srca smirila, jer bi oni svoj teret prenijeli na Onoga ko je jači i moćniji i na taj način osjetili sponu sa Gospodarom koji ne postupa nepravedno prema onima koji Mu se obrate, niti odbacuje nadu onih koji se na Njega oslone.

Zekerijjâ se žali svome Gospodaru da su mu kosti oslabile, a kada kosti oslabe, i cijelo tijelo oslabi. Kostu su nešto najčvršće u ljudskom tijelu. To je ono na čemu tijelo opstoji i oko koga se ono okuplja. Zekerijjâ se žali i na kosu koja mu svjetluca bjelilom. Ovaj predočeni izraz odslikava starost i kao da je vatra obuzela i njegovu cijelu glavu koja svjetluca tako da na njoj nije preostalo ništa što bi održavalo crninu.

Slabost kosti i svjetlucanje glave bjelinom je metonimija za starost i slabost od koje pati Zekerijjâ i žali se svome Gospodaru izlažući mu svoje stanje i moleći Ga.

Ovo je popraćeno riječima ... *a nikad nisam kad sam Ti, Gospodaru moj, molbu uputio, nesretan ostao (19/4)*. Priznaje da ga je Allah navikao da mu redovno prihvati molbu kada Mu se obrati, da mu nikada nije palo teško niti je nesretan bio kada se Allahu obratio, a kada je bio u mladosti i snazi. O, kako je on sada potreban, kada je već oronuo i ostario, da mu Allah prihvati molbu i izlije na njega Svoju blagodat.

Kada je Zekerijjâ predstavio svoje stanje, iznio svoju molbu, spomenuo ono čega se boji, predočio ono što želi... a on se boji šta će biti poslije njega, boji se da neće postupiti protiv njegova nasljedstva, čime bi on bio nezadovoljan, - a to njegovo nasljedstvo jeste pozivanje na Pravi Put koje je on vršio, a on je jedan od istaknutih vjerovjesnika Sinova Israilovih čije je stanovništvo on štutio, među koje spada i Merjema, o kojoj se on starao, ona je služila u mihrabu koji je on vodio, čuvao njen imetak koga je lijepo raspoređivao i trošio - on se plaši ko će ga naslijediti i ko će preuzeti ovo svo naslijeđe. Boji se da možda oni neće slijediti njegov Put, da neće biti pouzdani kod vođenja tog nasljedstva, kako neki kažu.

... *a žena mi je nerotkinja (19/5)* - nije nikog rodila i on nije imao svoga potomka čiji bi odgoj preuzeo i pripremio ga da preuzme nasljedstvo i namjesništvo.

To je ono čega se on plašio. Međutim, ono što je on tražio i želio, to je dobar nasljednik koji lijepo postupa kod nasljedstva, dobro rukovodi tim nasljedstvom i naslijedenim poslanstvom od svojih očeva i djedova. ... *zato mi pokloni od Sebe sina, da naslijedi mene i porodicu Jākubovu* (19/5-6).

Zekerijā ne zaboravlja dobrog vjerovjesnika u koga bi pretočio svoju nadu kod tog nasljedstva, a koga on moli pod stare dane ...*i učini, Gospodaru moj, da budeš njime zadovoljan* (19/6), a ne da bude silnik, okrutnik, ohol i pohlepan. Termin "zadovoljan" daje ovaj odsjen, zadovoljan i Allah i on. Odsjen ovog zadovoljstva širi se na sve i svakoga oko njega.

To je molba Zekerijaova koju upućuje svome Gospodaru skrušeno i šapatom. Termini, značenja, odsjeni i blagi ritam - sve to učestvuje u predstavljanju scene ove molbe.

Nakon toga ocrtava se moment odaziva sa puno pažnje, sklonosti i zadovoljstva. Gospodar poziva svoga roba iz visine: *O Zekerijā* (19/7), obavještava ga o veseloj vijesti: ...*javljamo ti radosnu vijest da će ti se dječak roditi* (19/7) -, Allah mu se obraća sa sklonošću i izabire ime dječaku kojim ga je obveselio: *ime će mu Jahjā biti* (19/7), a to je ime koje nije poznato odranije: *Nikome prije njega to ime nismo htjeli dati* (19/7).

To je izliv Božanske plemenitosti koju je Allah izlio na Svoga roba koji Mu se dovom obratio skrušeno i molio Ga šapatom, otkrio Mu ono čega se boji, obratio Mu se onim čemu se nada i onim što ga je podstaklo da se zamoli svome Gospodaru, bojeći se poslije ko će ga naslijediti u vjeri, imetku i staranju o porodici na način kojim bi Allah bio zadovoljan. Allah je znao tu njegovu namjeru pa mu ju je obilato dodijelio i bio zadovoljan njime.

To kao da je otriježnilo Zekerijāa iz želje koja ga je pritiskivala i jake nade da se ovako brzo uslišala njegova dova, tako kao da se on suočava sa stvarnošću, a on čovjek, starac u dubokoj starosti, oslabljenih kostiju i objeljele kose, a njegova žena nerotkinja, nije mu rodila dijete dok je bio u snazi i mladosti. Kako sada da on ima dječaka! On želi da se smiri da zna na koji način će mu Allah podariti dječaka. "*Gospodaru moj,*" - *reče on - "kako ću imati sina kad mi je žena nerotkinja, a već sam duboku starost doživio?"* (19/8).

On se suočava sa stvarnošću, a suočava se i sa Allahovim obećanjem, u šta je on sasvim pouzdan. Međutim, on želi da zna kako će se to ostvariti imajući u vidu ovu stvarnost s kojom se on suočava, pa da bi

mu se srce smirilo. To je prirodno duševno stanje u kome se našao Zekerijja, vjerovjesnik i čestiti čovjek, čovjek koji ne može zanemariti realnost, ali ima vruću želju da zna kako će to Allah izmijeniti.

Ovdje je uslijedio odgovor na to njegovo pitanje, da je to sasvim lahko Allahu, i podsjetio ga je Allah na primjer u samom njemu, njegovu stvaranju i formiranju, a on sam nije postojao. To je primjer svega živoga i svega što postoji na ovom svijetu:

"Eto tako!" - reče. "Gospodar tvoj je rekao: 'To je Meni lako, i tebe sam ranije stvorio, a nisi ništa bio'" (19/9).

U stvaranju za Allaha nema ni laskog ni teškog, jer je sredstvo stvaranja i za malo i veliko i skromno i veličanstveno jedno te isto, a to je: *Budi, i ono biva.*

Allah je dao da nerotkinja ne može roditi i oronulom starcu da nema poroda, ali On je Moćan da odstrani uzrok sterilnosti kod nerotkinje, da ojača moć plodnosti kod čovjeka. To je daleko lakše u poimanju ljudi od stvaranja čovjeka u početku, mada je Njemu veoma lahko bilo da se ponovo stvara ili nanovo stvara.

Pa i pored toga, tuga Zekerijjajeva za smirenošću pokrenula ga je da zatraži bilo kakav znak i dokaz za stvarno obistinjenje te radosne vijesti. Allah mu je dao jedan dokaz koji odgovara samoj atmosferi u kojoj je upućena molba i u kojoj je uslišana ta molba, pa je uzvratio pravom zahvalom Allahu koji mu je, uprkos starosti, poklonio dječaka, a taj znak je bio da prestane govoriti sa ljudima i da se posveti tri dana Allahu, da mu jezik govori kada veliča Allaha, a ne govori kada se obraća ljudima, u vrijeme dok je Zekerijja bio zdrav, a ni jezik ga nije bolio.

Znak će ti biti to što tri noći nećeš s ljudima razgovarati, a zdrav ćeš biti (19/10).

I tako je bilo.

I on izide iz hrama u narod svoj i znakom im dade na znanje: "Hvalite Ga ujutro i naveče!" (19/11).

To je zbog toga da bi živjeli u sličnoj atmosferi u kojoj je i on živio i da bi zahvalili Allahu zajedno s njim na blagodatima kojima će kasnije Allah i njih i njega obdariti.

U kontekstu se ostavlja Zekerijâ da šuti i veliča Allaha i tu se spušta zavjesa nad ovom scenom, zatvara se stranica scene da bi se otvorila nova, vezana za Jahjâa koga njegov Gospodar poziva iz gornjih slojeva.

O Jahjâ, prihvati Knjigu odlučno! (19/12).

Jahjâ je rođen, odgojen i odrastao kao dijete, ali u međuprostoru kojeg je kontekst ostavio između dvije scene po metodu Kur'ana kod umjetničkog izlaganja ovih kazivanja - da bi se istakli najvažniji momenti scene, najživlje i najdinamičnije.

Ovo počinje božnskim pozivom Jahjâu - bez ikakvog kazivanja prije toga o njemu, jer je scena dozivanja veličanstvena. Ona ukazuje na položaj Jahjâa i odazivanje Allaha na poziv Zekerijâa da Jahjâa učini dobrim potomkom Zekerijâovim koji će ga dostojanstveno i lijepo zamijeniti i u vjeri i u porodici. Eto ovo je prvi moment Jahjâa, a to je moment kada mu je povjereno da preuzme veliki emanet: *O Jahjâ, prihvati Knjigu odlučno! (19/12)*. Ova Knjiga je Tevrat, knjiga Sinovima Isrâilovim nakon Mûsâa po kome su postupali njihovi vjerovjesnici, učili je i sudili po njoj. Jahjâ je naslijedio svoga oca Zekerijâa, bio pozvan da preuzme ovaj teret, da ga nosi sa povjerenjem, snažno i odlučno, ne slabašno niti da ga zanemari, i da ne odustane od naslijeđenih obaveza.

Nakon ovog poziva kontekst razotkriva čime je opskrbljen Jahjâ da bi mogao preuzeti ovu veliku odgovornost.

...a dadosmo mu mudrost još dok je dječak bio i nježnost i čednost i čestit je bio (19/12-13).

Ovo su kvalifikacije kojima ga je Allah opskrbio, pripremio i pomogao mu da podnosi ono čime ga je zadužio kada ga je pozvao.

On mu je mudrost dok je bio dječak i on je bio jedinstven u toj opskrbi i davanju kao što je bio jedinstven i po imenu i svom rođenju. Mudrost dolazi kasnije, ali Jahjâu je data dok je još bio dijete.

Data mu je i nježnost kao iskonski dar čime nije opterećen niti je to učio, nego je to utisnuto u njemu. Ta nježnost je nužna osobina svakog zaduženog vjerovjesnika. To je čuvanje srca i duša koje im se pridružilo i koje privlači srca i duše svakom dobru sa pažnjom i nježnošću.

Data mu je čistota tijela i krijepest, data mu je čistota srca i prirode, čime se on suočava sa prljavštinom srca i duša, tjelesno ih čisti i duševno pročišćava.

Čestit je bio, (19/13), vazda vezan za Allaha, čuvajući se grijeha na taj način što Ga je uzeo sebi za kontrolora, bojeći Ga se i osjećajući vazda Njegovu prisutnost, i u tajnosti i kad tiho govori.

To je ta opskrba koju je Allah dao Jahjâu još dok je bio dijete, da bi zamijenio svoga oca onako kako je on molio i pozivao Allaha tajnim glasom. Allah mu je prihvatio molbu i poklonio mu čestitog dječaka.

Ovdje se spušta zavjesa nad Jahjâom isto onako kao što se spustila nešto ranije i nad Zekerijjâom. Glavna linija u njegovu životu, u programu i smjeru je ocrtana. Istaknuta je pouka ovog kazivanja u dovi Zekerijjâovoj i uslišavanje njegove molbe od strane njegova Gospodara kao i u pozivu Jahjâu i onome čime ga je Allah obdario. Poslije ovoga kontekst se ne vraća ni na kakve detalje ovog kazivanja da bi se povećala pouka i njegov smisao.

A sada da prijedemo na kazivanje koje je još zagonetnije od kazivanja vezanog za rođenje Jahjâa. To je kazivanje rođenja Īsâa. Kontekst postepeno prelazi sa prvog kazivanja i načina koji izaziva čuđenje, a to je da sterilna žena rodi sa mužem koji je ostario, prelazi na drugo kazivanje a to je veoma čudno jer se radi da djevica rodi bez muža. Ovo je čudnije i zagonetnije.

Ako zanemarimo događaj stvaranja čovjeka u osnovi i njegov razvoj, pa prijedemo i na ovu scenu, onda će događaji rađanja Īsâa, sina Merjemina, biti još čudniji od svega što je doživjelo čovječanstvo u svojoj historiji. To je jedinstven slučaj. Nema mu sličnog događaja ni ranije ni kasnije.

Čovječanstvo nije prisustvovalo stvaranju samog sebe, a to je veoma čudni događaj u njegovoj historiji. Nije prisustvovalo niti vidjelo stvaranje prvog čovjeka bez oca i bez majke. Stoljeća i stoljeća su prošla nakon tog događaja. Allahova mudrost i providenje htjelo je da istakne drugo čudo izraženo u rođenju Īsâa bez oca, a ne po prirodnom zakonu kakav se odvija otkako je postao čovjek na ovoj Zemlji, da bi i to vidio čovjek i ostao registriran u ljudskom životu, vidno i jedinstveno, da bi se na njega osvrkala pokoljenja. Veoma je teško ljudskom rodu da se okrene prema prvom čudu kojeg čovjek nije vidio.

Allahov zakon postavljen je i odvija se da bi se život nastavio rađanjem pomoću muška i ženska u svim vrstama, bez izuzetka, u svim stvorenjima koja nemaju muška i ženska odvojeno, nego je u jednom vezana i muška i ženska ćelija. Razvoj života na ovaj način odvijao se dugo, dugo vremena, tako da se u ljudskom poimanju ustalilo, da je ovo jedini put, a zaboravili su onaj prvi moment stvaranja čovjeka, kada je stvoren čovjek izvan uobičajenog rađanja. Allah je htio da ljudima da primjer kroz Isāa sina Merjemina, da ih podsjeti na slobodu Svoje Moći i neograničenosti htijenja, da Allahova moć nije ograničena zakonima koje je ta Moć odabrala; nije se ponovio slučaj Isāa zbog toga što je to princip na kome teče zakon koga je Allah postavio i da se provodi zakon koga je On odabrao. Ovo je jedini slučaj koji je dovoljan da se zadrži pred pogledima ljudi koji jasno govori o slobodi Allahovog htijenja, da Njegovo htijenje nije ograničeno granicama zakona *...i zato da ga učinimo znamenjem ljudima* (19/21).

S obzirom na čudnovatost ovog događaja i njegovu veličinu, to je teško ljudima da to shvate po svojoj prirodi i da spoznaju mudrost zašto je ovo dato, pa su dali Isāu, sinu Merjeminom (alejhi's-selam), svojstva Božanstva i nagomilali oko njegovog rođenja razne priče i izmišljotine tako da se mudrost ovog njegovog stvaranja odrazila na ovaj čudan način, a ta mudrost je potvrđivanje Allahove moći koja nije ničim ograničena, oni su je izvrnuli i time izobličili vjeru monoteizma.

Kur'an u ovoj suri govori kako se desio ovaj čudni događaj i iznosi njegov istiniti dokaz u kome odbacuje sve izmišljotine i bajke.

Kur'an donosi ovo kazivanje u jako impresivnim scenama punim simpatija i emocija koje jako potresaju one koji ih čitaju, kao da oni tome prisustvuju.

I spomeni u Knjizi Merjemu: kad se od ukućana svojih na istočnu stranu povukla (19/16)

i jedan zastor da se od njih zakloni uzela, Mi smo k njoj meleka Džibrila poslali i on joj se prikazao u liku savršeno stvorena muškarca (19/17).

"Utječem se Milostivom od tebe, ako se Njega bojiš!" - uzviknu ona (19/18).

"A ja sam upravo izaslanik Gospodara tvoga" - reče on - "da ti poklonim dječaka čista!" (19/19).

"Kako ću imati dječaka" - reče ona - "kad me nijedan muškarac dodirnuo nije, a ja nisam nevaljalica!" (19/20).

"To je tako!" - reče on. "Gospodar tvoj je rekao: 'To je Meni lako', i zato da ga učinimo znamenjem ljudima i znakom milosti Naše. Tako je unaprijed određeno!" (19/21).

Ovo je prva scena: posvećena djevica, koju je njena majka poklonila dok je još bila u utrobi da služi u hramu, o kojoj ljudi znaju samo da je čista i čedna, tako da su je pripisali Hārūnu, staratelju ovog israilskog hrama, o čijoj porodici znaju sve najbolje odranije.

Eto, ona se osamila zbog nečega što nameće da se skloni od svojih i zakloni od njihovih pogleda. U kontekstu se ovo uopće ne definira. Možda je to neka specifičnost vezana za djevojke.

Eto, ona je u samoći, zadovoljna da bude sama, ali najednom se jako iznenadila, iznenadio je čovjek kompletan, savršen: *Mi smo k njoj meleka Džibrila poslali i on joj se prikazao u liku savršeno stvorena muškarca (19/17)*, a ona, puna djevičnosti, uznemirena čovjekom dok je bila sama. Ona pribjegava Allahu, traži utočišta kod Njega, mobilizira i poziva, da bi izazvala osjećaje bogobojznosti u duši ovog čojeka i strah od Allaha zbog grijeha, koji ga kontrolira u ovom osamljenom mjestu. *Utječem se Milostivom od tebe, ako se Njega bojiš! - uzviknu ona (19/18)*. Ova bogobojznost preplavila je njegovu savjest kod spominjanja Milostivog, ona odvraća od nagona strasti i šejtana.

Ovdje je došla do izražaja vizija te čiste i dobre djevice, lijepo odgojene, odrasle u čestitoj sredini, o kojoj se starao Zekerijjā nakon što je bila zavjetovana Allahu u vrijeme kad je bila u utrobi majke. Ovo je prvi potres.

"A ja sam upravo izaslanik Gospodara tvoga" - reče on - "da ti poklonim dječaka čista!" (19/19) - da bi se predstavila vizija veličine straha i stidljivosti. Ovo je savršen čovjek, u koga ona još nema povjerenja da je izaslanik njena Gospodara, jer to može biti varka iznenadnog napada, da bi iskoristio njenu dobrotu, govoreći joj ono što bi povrijedilo čast i obraz

stidljive djevojke. A on želi da joj pokloni dječaka, a njih dvoje sami. Ovo je drugi potres.

Tog momenta spopada je ženska prijeteća hrabrost u odbrani i ona sasvim otvoreno pita: Kako?

"Kako ću imati dječaka" - reče ona - "kad me nijedan muškarac dodirnuo nije, a ja nisam nevaljalica!" (19/20).

Tako ona sasvim otvoreno jasnim izrazima kaže, dok su ona i taj čovjek bili nasamo. Cilj njegovog iznenadnog dolaska postao je sasvim jasan. On još ne zna kako će on njoj da pokloni dječaka, a kako je lahko reći njoj na ovom mjestu: *a ja sam upravo izaslanik Gospodara tvoga (19/19)*, a nije rekao da je on poslanik koji će joj pokloniti čistog dječaka, neuprljanog rođenja i neuprljanog načina života, da bi je umirio. Ne, nije to rekao. Stid ovdje nije važan. Preča je otvorenost. Kako? Ona je djevica, nije je dotakao niko, nije nevaljalica pa da se prihvati takva djela iz kojeg bi se rodio dječak.

Iz njenog pitanja proističe da ona do ovog momenta još nije bila shvatila i drugu mogućnost, a to je da joj se pokloni dječak na drugi način, ne na uobičajeni način između muškarca i žene, što je prirodno, prema sudu ljudskog poimanja.

"To je tako!" - reče on - "Gospodar tvoj je rekao: "To je meni lako, i zato da ga učinimo znamenjem ljudima i znakom milosti Naše" (19/21).

Ovo je nešto nadnaravno! Merjema ne može pojmiti da se to može zbiti, a to je Allahu sasvim lahko, Njegovoj moći koja kaže za nešto "Budi", i ono bude. Njemu je sve lahko, bez obzira da li se to odvijalo prema uobičajenom ili nekom drugom zakonu. Džibril Merjemi prenosi da je njen Gospodar obavještava da je to Njemu lahko i da On želi da ovaj čudni događaj učini jednim znamenjem ljudima, znakom Njegove biti, Njegove moći, Njegove slobodne volje i milosti prvo Sinovima Israilovim, a onda i čitavom čovječanstvu, ističući ovaj događaj koji ih vodi ka spoznaji Allaha, klanjanja samo Njemu i traženja i sticanja Njegova zadovoljstva.

Ovim završava dijalog između Ruhul-Emina i djevice Merjeme. U kontekstu se ništa ne govori šta je bilo poslije ovog dijaloga. To je jedna od praznina umjetničkog izlaganja kazivanja u Kur'anu. Spominje se i da je to o čemu on njoj govori da će imati dječaka a ona djevica koju nije dotakao nijedan čovjek, da će ovaj dječak biti jedno znamenje ljudima i milost Allahova i da se time ovo pitanje završava i ostvaruje.

*Tako je unaprijed određeno (19/21). Kako? Ovdje se ništa ne govori o tome.*³

Ovo kazivanje prelazi na jednu od novih scena u kojoj se ova iznenađena djevica izlaže u drugoj, daleko strašnijoj situaciji.

I ona zanese i bremenita se skloni daleko negdje (19/22).

I porođajni bolovi prisiliše je da dođe do stabla jedne palme. "Kamo sreće da sam ranije umrla i da sam potpuno u zaborav pala!" - uzviknu ona (19/23).

Ovo je treći potres. U ovom tekstu se ne govori kako je ona nosila niti koliko je trudnoća trajala, da li je to bila obična trudnoća kao što nose žene s unošenjem daha poslije oživljenja i aktiviranja jajašceta, kada ugrušak postaje komad mesa, pa kosti koje će kasnije biti zaogrnutе mesom i upotpuniti se embrij prema uobičajem vremenu trudnoće? Ovo je moguće. Jajašce žene aktivira se poslije oplodnje i počinje da se razvija dok se ne upotpuni u toku devet lunarnih mjeseci. Ovo udahnuće dovelo je do oplodnje. Jajašce je nastavilo sa razvojem svojim prirodnim putem, kao što je i dozvoljeno u posebnim sličnim slučajevima, da se to jajašce nakon unošenja udahnuća ne razvija na uobičajeni način, pa se faze ograničavaju tako da je uslijedilo formiranje embrija, njegov razvoj i kompletiranje u kraćem periodu. U tekstu nema ničega što bi ukazivalo na jedan ili drugi slučaj. Mi nećemo dugo hoditi iza istraživanja ovog pitanja na koje nemamo pouzdanog oslonca, nego da se pridružimo Merjemi koja je odabrala mjesto udaljeno od svojih, mjesto koje je opasnije od mjesta o kojem smo ranije govorili. U prvom slučaju ona je imala zaštitu i lijep odgoj dok se u ovom slučaju nalazi u momentu gdje bi mogla suočiti društvo sa

³ U suri Et Tahrīm stoji: *Merjemu, kćer Imranovu, koja je nevinost svoju sačuvala, a Mi smo udahnuli u nju život (66/12)*. Da li je riječ "ruhina" koja se spominje u suri Merjem ista koja se spominje i u suri Et-Tahrīm, da li ona ima isto značenje? Mi mislimo da ima dva značenja. Ona u ovoj suri znači Džibrila Ruhu'l-Emīna, a on je Allahov izaslanik Merjemi. Međutim, u suri Et-Tahrīm ona znači ruh koji je Allah udahnuo sa Svoje strane u Ādema pa je on postao čovjek, i udahnuo je u Merjemu pa je jajašce oživjelo i postalo spremno za razvoj. Prema tome, to je Allahov dah koji daje život i time sve osobnosti koje prate razvoj ovoga života, a to je kod čovjeka spremnost da bude vezan sa Allahom i da mu se pokloni ljudski osjećaj, moć razmišljanja i nadahnuća. Mi objašnjavamo situaciju sa Merjemom da je Džibril, a on je Ruhu'l-Emin, donio i povezo dah visokog ruha Allahova. Na kraju mi kažemo: Mi iz ove oblasti ne znamo ništa, ne znamo ni šta je ruh u značenju Džibrila niti šta je ruh u bilo kom drugom značenju. Sve je to nepoznanica. Mi se inspirišemo tekstom u Kur'anu u ove dvije sure i smatramo da značenje "ruh" ovdje nije isto što i značenje u onoj drugoj suri.

sramotom. Ona se ovdje suočava sa fizičkim bolovima, pored psihičkih bolova, suočava se sa porođajnim mukama koje su je prisilile da se uhvati za palminu granu i primorale je da se osloni na nju. Ona je bila sama i osamljena, mučila je i patila se kao svaka djevica kod prvog porođaja, a koja o tome još ne zna ništa, niti ima nekoga ko bi joj pomogao. Tada ona kaže: *"Kamo sreće da sam ranije umrla i potpuno u zaborav pala"* (19/23). Mi ovdje kao da primjećujemo njene porođajne muke, osjećamo da je jako uznemirena, primjećujemo na njoj bolove. Ona želi da je *-potpuno u zaborav pala* (19/23), da je krpa koja se po upotrebi baci i potpuno zaboravi.

U žestini bola i obuhvatnosti straha događa se veće iznenađenje:

I melek je, koji je bio niže nje, zovnu : "Ne žalosti se, Gospodar tvoj je dao da niže tebe potok poteče" (19/24).

Zatresi palmino stablo, posuće po tebi datule svježe, (19/25)

pa jedi i pij i budi vesela! A ako vidiš čovjeka kakva, ti reci : "Ja sam se zavjetovala Milostivom da ću šutjeti, i danas ni s kim neću govoriti" (19/26).

Bože, dijete rođeno ovog trenu poziva je ispod same nje, smiruje njeno srce i povezuje sa njenim Gospodarom, ukazuje joj na hranu i piće, upućuje je šta da radi i ukazuje na njen dokaz.

Ne žalosti se, Gospodar tvoj je dao da niže tebe potok teče (19/24) - On te nije zaboravio ni ostavio nego je dao da potekne potočić ispod tvojih nogu. (Najvjerovatnije je da je taj potok protekao tog momenta iz izvora ili potekao iz bujice vode sa brda.) Ovu palmu na koju si se oslonila potresi pa će ti pasti hurme. Ovo je hrana, a to je piće. Slatka hrana odgovara ženama porodiljama a hurme i datule su najbolja hrana za porodilje. .. *jedi i pij* (19/26) - neka ti je nazdravlje. *I budi vesela* (19/26), smiri svoje srce, a ako ti primijetiš nekoga, ti ga obavijesti na drugi način, ne riječima, da si se ti zavjetovala Milostivom da nećeš govoriti onako kako ljudi govore i da si se posvetila Njemu radi ibadeta. Nemoj nikome odgovoriti ni na kakvo pitanje.

Mi mislimo da je ona bila dugo vremena zbunjena i iznenađena prije nego je pružila ruku prema grani palme da je zatrese da bi joj pale svježe datula. Tada se otriježnila i smirila uvjerivši se da je Allah neće ostaviti samu, da je njen dokaz s njom, a to je ovo dijete koje govori dok je još u bešici. Otkriva joj se nadnaravnost koja je došla s tim djetetom.

I dođe ona s njim porodici svojoj, noseći ga (19/27). Da se zadržimo i pogledamo i ovu scenu.

Mi ćemo predstaviti uznemirenost koja se primjećivala na licima ljudi, koji su, izgleda njoj bili veoma blisko srodstvo. Vidjeli su svoju čistu kćerku, djevicu koja se bila posvetila obožavanju i isključivo predala klanjanju, kako nosi dijete.

"O Merjemo," - rekoše oni - "učinila si nešto nečuveno! Ej ti, koja u čednosti ličiš Hārūnu, otac ti nije bio nevaljao, a ni mati tvoja nije bila nevaljalica." (19/27-28).

Ove njihove riječi govorile su o kuđenju i i prijekoru: *"O, Merejemo, učinila si nešto nečuveno!" (19/27)*, nešto grozno, nešto što zaslužuje osudu. Ubrzo ovo prerasta u srdžbu i gorku ironiju *"O ti koja u čednosti ličiš Hārūnu, (19/28)*, vjerovjesniku koji se okrenuo od totema, on i njegovo potomstvo i koji je tebe pripisao sebi da se klanjaš i da prekineš služenju kipu. O kakva je razlika između te pripadnosti kojoj ti pripadaš i tog djela koje si ti počinila. *Otac ti nije bio nevaljao, a ni mati tvoja nije bila nevaljalica (19/28)*, pa da učiniš takvo djelo koje mogu uraditi samo kćerke roditelja nevaljalaca.

Merjema je sprovela oporuku ovog čudnog djeteta koje je majku poučilo.

A ona im na njega pokaza (19/29). Šta da kažemo za ovo čudo i gnjev koji je obuzeo njenu rodbinu. Oni je smatrali djevicom, a ona ih susreće sa djetetom. Ona počinje da hvali i ismijava one koji osuđuju njeno djelo, štiti i pokazuje im na dijete da njega pitaju o njenoj tajni.

"Kako da govorimo djetetu u bešici?" - rekoše (19/29).

Međutim, evo, ponovo se događa, po drugi put, veoma čudna nadnaravnost.

"Ja sam Allahov rob" - ono reče -, "meni će On Knjigu dati i vjerovjesnikom me učiniti (19/30)

i učiniće me, gdje god budem, blagoslovljenim, i narediće mi da dok sam živ molitvu obavljam i milostinju udjeljujem, (19/31)

i da majci svojoj dobar budem, a neće mi dopustiti da budem drzak i nepristojan (19/32).

I neka je mir nada mnom na dan kada sam se rodio i na dan kada budem umro i na dan kada budem iz mrtvih ustao!" (19/33).

Tako Īsā (alejhi's-selam) oglašava svoje klanjanje Allahu. Prema tome, on nije Njegov sin kao što tvrdi jedna grupa, nije ni božanstvo kao što tvrdi druga grupa, nije ni treći od troga, gdje su oni jedno božanstvo, a oni tri božanstva kao što tvrdi jedna grupa. Īsā oglašava da ga je Allah učinio vjerovjesnikom, ne sinom niti ortakom. U tome ga je Allah blagoslovio i preporučio mu da se klanja i zekjat dijeli za cijelo vrijeme svoga života, čini dobro svojoj majci i da bude skroman sa svojom rodbinom. Prema tome Īsā ima ograničen život. On će umrijeti i proživjeti. Allah mu je dodijelio spas, sigurnost i smirenost kada se rodio, umro i kada bude proživljen.

Tekst ovdje otvoreno ukazuje na smrt Īsāa i njegovo ponovno proživljenje. Tekst ne trpi nikakvo objašnjenje vezano za ovu istinu niti raspravu.

U kontekstu Kur'ana se ništa više ne dodaje na ovu scenu, ne kaže se kako je narod dočekao ovu nadnaravnost, ni šta je bilo poslije te nadnaravnosti niti šta je bilo sa Merjemom i njenim čudnim sinom. Ne govori se ni kada je uslijedilo njegovo poslanstvo na koje je on ukazao riječima:

...meni će On Knjigu dati i Vjerovjesnikom me učiniti (19/30). To zbog toga što je cilj događaja ovdje rađanje Īsāa, a ne nešto drugo, a kada se u kontekstu ostvarila ova nadnaravna scena, zavjesa se spušta da bi se popratilo na drugom najpovoljnijem mjestu u kontekstu u formi iskaza i njegovoj intonaciji šta je bio cilj.

To je Īsā, sin Merjemin, - to je prava istina o njemu, - onaj u koga oni sumnjaju (19/34).

Nezamislivo je da Allah ima dijete, hvaljen neka je On! Kad nešto odluči, On za to rekne samo: "Budi!" - i ono bude (19/35).

Allah je, uistinu, i moj i vaš Gospodar, zato se klanjajte samo Njemu! To je pravi put (19/36).

To je Īsā sin Merjemin, a ne ono što kažu teolozi o njemu ili koji optužuju njegovu majku u vezi njegova rođenja. Ovo je stvarnost i to je događaj njegovog razvoja. To je ono čije su riječi istinite, a o čemu mnogi

izmišljaju i sumnjaju. O tome kaže i Kur'an i iznosi stanje vezano za ovo kazivanje. *Nezamislivo je da Allah ima dijete (19/35)*, On je čist od takvih tvrdnji. On nije potreban da ima sina. Potrebu za sinom imaju samo oni koji su prolazni, a radi produžetka loze. Dijete imaju i slabi radi kasnije pomoći. Allah je Vječit, ne plaši se prolaznosti, Moćan, nema potrebe za pomoćnikom. Sva bića koja postoje nastaju sa riječju "budi" i kada On odredi nešto On samo kaže: "Budi" i to bude. Sve što želi da se ostvari, ostvari se sa njegovim htijenjem i voljom, a ne preko djeteta i pomagača. Ovdje prestaje izlaganje riječi Isāa (alejhi's-selam) i govori se o njemu samome i oglašava njegovo klanjanje Allahu i klanjanje ljudi Allahu, njegov poziv ka klanjanju samo Allahu bez ikakva ortaka, *Allah je, uistinu, i moj i vaš Gospodar, zato se klanjajte samo Njemu! To je pravi put (19/36)*. Poslije svjedočenja Isāova i svjedočenje koje proističe iz kazivanja vezano za njega, nema mjesta za kojekakve sumnje i priče. Ovo je cilj ovog pogovora izraženog jezikom i ritmom izvještaja.

Poslije ovog izvještaja izlaže se razilaženje pojedinih grupa i partija po pitanju Isāa. Ovo razilaženje javlja se u formi osude i nesuglasice u sjeni ove čiste istine.

I sljedbenici Knjige su se o njemu u mišljenju podvojili (19/37).

Bizantijski imperator Konstantin, sazavao je koncilij visokih crkvenih dostojanstvenika, a to je jedan od tri poznata koncilija. U radu ovog koncilija učestvovalo je 2170 visokih crkvenih dostojanstvenika. Potpuno su se razišli po pitanju Isāa. Svaka grupa imala je svoj sud. Neki kažu Allah ga je spustio na Zemlju, pa je oživio koga je oživio, usmratio koga je usmratio i onda uzdigao na nebo. Drugi kažu on je sin Allahov, treći on je jedan od tri božanstva, otac, sin i sveti duh. Četvrti kažu on je jedan od trojice Allah bog, on bog i njegova majka bog. Neki kažu, on je Božiji rob, Njegov poslanik, Njegov duh i Njegova riječ i druge grupe iznijele su i druge stavove. Samo tristoosam učesnika se složilo na jedan sud. Tome se priklonio i inperator, koji je pomogao predstavnike toga stava, protjerao ostale i rastjerao protivnike, posebno one koji su zastupali monoteizam.

Pošto je doktrina koje je prihvatio koncilij u kome je učestvovala velika grupa visokih crkvenih dostojanstvenika značila odstupanje, to u

kontekstu se ovdje upozoravaju svi oni koji odstupaju od vjerovanja u jednotu Allaha, upozoravaju se scenom Velikog Dana kome će prisustvovati svi i vidjeće u toj sceni šta će zadesiti nevjernike i one koji odstupaju od pravog učenja.

Pa teško onima koji ne vjeruju kad budu na Danu velikom prisutni! Kako će dobro čuti i kako će dobro vidjeti onoga dana kad pred Nas stanu! A nevjernici su sada u očitoj zabludi! I pomeni ih na Dan tuge kada će biti s polaganjem računa završeno, a oni su ravnodušni bili i nisu vjerovali (19/37-39).

Teško njima zbog te scene tog velikog Dana! Ovom osudom, pojačanjem i zastrašivanjem, ovom scenom kojoj će prisustvovati i ljudi i džinni i meleki u prisustvu Silnoga, kome su nevjernici pripisivali ortaka.

U kontekstu se nastavlja sa njihovim ismijavanjem i njihovom suprotstavljanju dokazima upute na ovom svijetu. Oni su u ovoj sceni ti koji najbolje čuju i najbolje vide.

Kako će dobro čuti i kako će dobro vidjeti onoga Dana kad pred Nas stanu! A nevjernici su sada u očitoj zabludi! (19/38).

O kako je čudno ovo njihovo stanje! Oni ne čuju i ne vide, a sluh i vid su sredstvo za uputu i spas. Oni će najbolje čuti i najbolje vidjeti kada sluh i vid budu sredstvo tuge i sve ono što oni čuju vidjet će da je veoma ružno i ono što će vidjeti bit će ono čega će se plašiti na sceni velikog Dana.

I pomeni ih na Dan tuge (19/39), Dan kada će se pojačati tuge, pa čovjeku izgleda da je to Dan dat samo radi tuge, u kome nema ništa drugo. Tuga dominira atmosferom, primjetna je u njoj. Upozori ih na ovaj Dan kad im neće ništa koristiti te tuge kada će biti s polaganjem računa završeno, a oni su ravnodušni bili i nisu vjerovali (19/39). Taj Dan kao da je vezan za njihovo nevjerovanje, vezan za nemarnost u kojoj će biti potpuno zbunjeni.

Upozori ih na taj Dan koji će se dogoditi, nema sumnje, jer sve što je na Zemlji i svako ko je na Zemlji vartit će se Allahu, vratit će se svo nasljedstvo Jedinom nasljedniku.

Mi ćemo Zemlju i one koji žive na njoj naslijediti i Nama će se oni vratiti (19/40)

« وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا * إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ : يَا أَبَتِ لِمَ تَعْبُدُ مَا لَا يَسْمَعُ وَلَا يُبْصِرُ وَلَا يُغْنِي عَنْكَ شَيْئًا ؟ * يَا أَبَتِ إِنِّي قَدْ جَاءَنِي مِنَ الْعِلْمِ مَا لَمْ يَأْتِكَ فَاتَّبِعْنِي أَهْدِكَ صِرَاطًا سَوِيًّا * يَا أَبَتِ لَا تَعْبُدِ الشَّيْطَانَ إِنَّ الشَّيْطَانَ لِلشَّيْطَانِ وَلِيًّا * قَالَ : أَرَأَيْبُ أَنْتَ عَنْ آلِهَتِي يَا إِبْرَاهِيمَ ؟ لَئِن لَّمْ تَنْتَهَ لِأَرْجُمَنَّكَ ، وَاهْجُرْنِي مَلِيًّا * قَالَ : سَلَامٌ عَلَيْكَ سَأَسْتَغْفِرُ لَكَ رَبِّي إِنَّهُ كَانَ بِي حَفِيًّا * وَأَعِزَّنِي لَهُمْ وَمَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ ، وَأَدْعُوا رَبِّي ، عَسَىٰ الْأُكُوفُونَ بِدُعَاءِ رَبِّي شُعِيًّا .

« فَلَمَّا اعْتَزَلَهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَكُلًّا جَعَلْنَا نَبِيًّا * وَوَهَبْنَا لَهُم مِّن رَّحْمَتِنَا وَجَعَلْنَا لَهُمْ لِسَانَ صِدْقٍ عَلِيًّا .

« وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ مُوسَىٰ ، إِنَّهُ كَانَ مُخْلَصًا ، وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا * وَنَادَيْنَاهُ مِنْ جَانِبِ الطُّورِ الْأَيْمَنِ وَقَرَّبْنَاهُ نَجِيًّا * وَوَهَبْنَا لَهُ مِنْ رَّحْمَتِنَا أَخَاهُ هَارُونَ نَبِيًّا .

« وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ إِسْمَاعِيلَ ، إِنَّهُ كَانَ صَادِقَ الْوَعْدِ ، وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا وَكَانَ يَأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ ، وَكَانَ عِنْدَ رَبِّهِ مَرْضِيًّا .

« وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ إِدْرِيسَ ، إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا * وَرَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا .

« أُولَئِكَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ مِن ذُرِّيَةِ آدَمَ ، وَمِمَّنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ ، وَمِمَّنْ ذُرِّيَةِ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْرَائِيلَ ، وَمِمَّنْ هَدَيْنَا وَاجْتَبَيْنَا ، إِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُ الرَّحْمَٰنِ خَرُّوا سُجَّدًا وَبُكِيًّا * فَخَلَفَ مِنْ بَدْهِمُ جَافِ أَمْشَاعُوا الصَّلَاةَ وَاتَّبَعُوا الشُّهُوتِ فَسُوفَ يَلْقَوْنَ غَيًّا * إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا ، فَأُولَئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ شَيْئًا * جَنَّاتِ عَدْنِ الَّتِي وَعَدَ الرَّحْمَٰنُ عِبَادَهُ بِالْغَيْبِ ، إِنَّهُ كَانَ وَعْدُهُ مَأْتِيًّا * لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا إِلَّا سَلَامًا ، وَأَهُمْ فِيهَا بِرِزْقِهِمْ فِيهَا بُكْرَةٌ وَعِشْيًا * تِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي نُورِثُ مِنْ عِبَادِنَا مَنْ كَانَ تَقِيًّا .

« وَمَا نَنْزِلُ إِلَّا بِأَمْرِ رَبِّكَ لَهُ مَا بَيْنَ أَيْدِينَا وَمَا خَلْفَنَا وَمَا بَيْنَ ذَلِكَ ، وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًّا * رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا ، فَاعْبُدْهُ وَاصْطَبِرْ لِعِبَادَتِهِ ۗ هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَمِيًّا ؟ »

Spomeni, u Knjizi, Ibrāhima! On je bio istinoljubiv, vjerovjesnik (19/41).

Kada je rekao ocu svome: "O oče moj, zašto se klanjaš onome koji niti čuje niti vidi, niti ti može od ikakve koristi biti?" (19/42).

O oče moj, meni dolazi znanje, a ne tebi; zato mene slijedi, i ja ću te na pravi put uputiti; (19/43)

o oče moj, ne klanjaj se šejtanu, šejtan je Milostivome uvijek neposlušan; (19/44)

o oče moj, bojim se da te od Milostivog ne stigne kazna, pa da budeš šejtanu drug", - (19/45)

otac njegov je rekao: "Zar ti mrziš božanstva moja, o Ibrāhime? Ako se ne okaniš, zbilja ću te kamenjem potjerati, zato me za dugo vremena napusti!" (19/46).

"Mir tebi!" - reče Ibrāhim. "Moliću Gospodara svoga da ti oprost, jer On je vrlo dobar prema meni (19/47).

I napustiću i vas i sve one kojima se mimo Allaha klanjate i klanjaću se svome Gospodaru; nadam se, da neću biti nesretan u klanjanju Gospodaru mome" (19/48).

I pošto napusti njih i one kojima su se, mimo Allaha klanjali, Mi mu Ishāka i Jākuba darovasmo, i obojicu vjerovjesnicima učinismo (19/49)

i darovasmo im svako dobro i učinismo da budu hvaljeni i po dobru spominjani (19/50).

I spomeni u Knjizi Mūsāa! On je bio iskren i bio je poslanik, vjerovjesnik (19/51).

Mi smo ga s desne strane Tūra zovnuli i Sebi ga približili da čuje riječi Naše, (19/52)

i darovali mu milošću Našom kao vjerovjesnika bra- ; ta njegova Hārūna (19/53).

I spomeni u Knjizi Ismāila! On je ispunjavao dato obećanje i bio poslanik, vjerovjesnik, (19/54)

i tražio je od čeljadi svoje da molitvu obavljaju i da milostinju udjeljuju, i Gospodar njegov je bio njima zadovoljan (19/55).

I spomeni u Knjizi Idrīsa! On je bio istinoljubiv, vjerovjesnik, (19/56)

i Mi smo ga na visoko mjesto digli (19/57).

To su ti vjerovjesnici koje je Allah milošću Svojom obasuo, potomci Ādemovi i onih koje smo sa Nūhom nosili, i potomci Ibrāhimovi i Isrāilovi, i onih koje smo uputili i odabrali. Kad bi im se ajeti Milostivog čitali, oni bi licem na tle padali i plakali (19/58).

A njih smijeniše zli potomci, koji molitvu napustiše i za požudama podoše ; oni će sigurno zlo proći (19/59)

ali oni koji su se pokajali, i vjerovali, i dobro činili, njima se neće nikakva nepravda učiniti, oni će u džennet ući, (19/60)

u edenske vrtove koje je Milostivi robovima Svojim obećao zato što su u njih vjerovali, a nisu ih vidjeli, - a obećanje Njegovo će se doista ispuniti - , (19/61)

u njima prazne besjede neće slušati, već samo: "Mir!" i u njima će ujutro i naveče opskrbljeni biti (19/62).

Daćemo da takav džennet naslijedi onaj od robova Naših koji se bude grijeha klonio (19/63).

"Mi smo u džennet ušli samo dobrotom Gospodara tvoga, On je vladar svega, On zna budućnost našu i prošlost našu i ono što je između toga" - govoriće. Gospodar tvoj ne zaboravlja (19/64).

On je Gospodar nebesa i Zemlje i onoga što je između njih, zato se samo Njemu klanjaj i u tome budi istrajan! Znaš li da ime Njegovo ima iko! (19/65).

Ovim je završeno sa kazivanjem o rađanju Isāa, sa razotkrivanjem neodobrenog pričanja, laži i zabluda vezanih za priče o njegovu rođenju, našto se oslanjaju neki sljedbeici Knjige u svom netačnom vjerovanju. Poslije ovog kazivanja u ovoj suri uslijedila je druga cjelina vezana za

kazivanja o Ibrāhimu, koja razotkriva neistine, laž i zabludu u vjerovanju politeista. Ibrāhimu pripadaju Arapi porijeklom a politeisti kažu da su oni čuvari Kjabe koju su podigli Ibrāhim i Ismāil.

U ovoj cjelini dolazi do izražaja ličnost zadovoljnog i blagog Ibrāhima čija se blagost odražava u terminima i izrazima donesenim u Časnom Kur'anu na arapskom jeziku, dolazi do izražaja njegov postupak i suočavanje sa odbojnosti njegova oca kao i Allahova milost prema Ibrāhimu i nadoknada za njegova oca i građane politeiste, nadoknada u čestitom i dobrom potomstvu iz koga je izrastao veliki Ummet među kojima je bilo i vjerovjesnika i dobrih ljudi. Poslije Ibrāhima i poslije ovih vjerovjesnika i dobrih ljudi došli su oni koji su zanemarili molitvu i predali se strastima, odstupili od pravog puta kojeg im je trasirao njihov otac, Ibrāhim. Ovo su ti politeisti.

Kur'an opisuje Ibrāhima da je on bio istinoljubiv i vjerovjesnik. Termin istinoljubiv nosi u sebi značenje neograničene istine i stalno insistiranje na istini. I jedno i drugo pripisuju se Ibrāhimovoj ličnosti.

Spomeni, u Knjizi, Ibrāhima! On je bio istinoljubiv, vjerovjesnik (19/41).

Kada je rekao ocu svome: "O oče moj, zašto se klanjaš onome koji niti čuje niti vidi, niti ti može od ikakve koristi biti?" (19/42).

O oče moj, meni dolazi znanje, a ne tebi; zato mene slijedi, i ja ću te na pravi put uputiti; (19/43)

o oče moj, ne klanjaj se šejtanu, šejtan je Milostivome uvijek neposlušan; (19/44)

o oče moj, bojim se da te od Milostivog ne stigne kazna, pa da budeš šejtanu drug", - (19/45)

Sa ovim prijatnim izrazima u riječima Ibrāhim se obraća svome ocu, pokušava ga uputiti na dobro, na koje je njega Allah uputio i podučio ga tim dobrom. Ibrāhim pokušava da omili to svome roditelju i obraća mu se riječima: "O oče moj" (19/42) i pita ga ..zašto se klanjaš onome koji niti čuje niti vidi, niti ti može od ikakve koristi biti (19/42). Glavni princip u ibadetu je da čovjek svoje klanjanje uputi Onome koji je uzvišeniji od čovjeka Učeniji i Moćniji, da to svoje klanjaje usmjeri prema mjestu koje je uzvišenije od mjesta čovjeka i svjetlije, jer kako bi čovjek mogao da svoje klanjanje usmjeri na nešto što je niže od čovjeka, pa čak na nešto što je ispod nivoa životinje, na nešto što niti čuje niti vidi, niti može naštetiti niti koristiti, to je

zbog toga što su se njegov otac i njegov narod klanjali kipovima kao što je slučaj i sa Kurejšijama sa kojima se suočio islam.

Ovo je prvi doticaj kada Ibrāhim upućuje poziv svome ocu, zatim mu govori da on ovo što govori ne govori od sebe, nego na osnovu znanja koje mu je došlo od strane Allaha i koji ga je uputio, premda je on mlađi od svoga oca i ima manje iskustva. Međutim, pomoć s visokog mjesta učinila ga je da razumije i spozna istinu, pa otuda on savjetuje svoga oca, koji nije primio ovo znanje, da ga slijedi putem na koji je on upućen.

O oče moj, meni dolazi znanje, a ne tebi; zato mene slijedi, i ja ću te na pravi put uputiti; (19/43)

Nema nikakve smetnje da roditelj slijedi svoje dijete, kada dijete bude u vezi sa visokim izvorom, pa da i on slijedi taj izvor i da ide putem upute.

Nakon ovog razotkrivanja osude zbog klanjanja kipovima i objašnjenja izvora iz koga Ibrāhim dobija pomoć i oslanja na Njega pripozivu svoga oca, objašnjava se njegovu ocu da je put koga on slijedi, put šejtana, da Ibrāhim želi da ga uputi na put Milostivoga, bojeći se da se Allah ne rasrdi na njega i dosudi mu da slijedi šejtana.

o oče moj, ne klanjaj se šejtanu, šejtan je Milostivome uvijek neposlušan; (19/44)

o oče moj, bojim se da te od Milostivog ne stigne kazna, pa da budeš šejtanu drug”, - (19/45)

Šejtan je taj koji zavodi čovjeka da se klanja kipovima, a ne Allahu. I onaj koji se klanja kipovima, on kao da se klanja šejtanu, a šejtan uvijek griješi prema Allahu. Ibrāhim upozorava svoga oca da će se Allah na njega rasrditi, kazniti ga i učiniti da i on bude prijatelj šejtanu i njegov sljedbenik. Uputa Allahova ljudima da Mu budu pokorni, a to je prava blagodan, a ako čovjek bude prijatelj šejtana to je nesreća, nesreća koja čovjeka vodi u najgori pakao i najsramniji gubitak Dana kada se budu ispostavljali računi.

Ovaj poziv izražen prijatnim, ugodnim i najnježnijim terminima ne doseže do tvrdog srca politeiste, tako da otac Ibrāhimov odgovara Ibrāhimu sa osudom, prijatnjom i kaznom.

otac njegov je rekao: “Zar ti mrziš božanstva moja, o Ibrāhime? Ako se ne okaniš, zbilja ću te kamenjem potjerati, zato me za dugo vremena napusti!” (19/46).

Zar ti izbjegavaš moje božanstvo, Ibrāhime, prezireš klanjanje mojim božanstvima i izbjegavaš ih? Zar si se ti na to usudio?! Ovo je tebi upozorenje da ćeš biti lišen života groznom smrću ako budeš insistirao na ovom nužnom stavu. *Ako se ne okaniš, zbilja ću te kamenjem potjerati (19/46)*, bježi mi ispred očiju, gubi mi se. Ostat ćeš u životu ako želiš spas, *zato me za dugo vremena napusti (19/46)*.

Sa ovom odbojnošću ovaj čovjek susreće poziv koji vodi uputi, sa ovom okrutnošću susreće riječi koje vode odgoju. Ovako je uvijek kod vjerovanja i nevjerovanja. Ono je slično srcu kojega protresa vjerovanje i srcu kojega je iskvarilo nevjerovanje.

Blagi Ibrāhim nije se naljutio, nije prestao biti pažljiv prema svome roditelju, osjetljiv i lijepo ponašati prema njemu:

"Mir tebi!" - reče Ibrāhim. "Moliću Gospodara svoga da ti oprost, jer On je vrlo dobar prema meni (19/47).

I napustiću i vas i sve one kojima se mimo Allaha klanjate i klanjaću se svome Gospodaru; nadam se, da neću biti nesretan u klanjanju Gospodaru moje" (19/48).

"Mir tebi!". Nema svade, nema uznemiravanja niti odgovora prijetnjom i kaznom, nego molit ću Allaha da ti oprost i da te ne kazni da ustraješ u zabludi i budeš slijedio šejtana, nego da ti se smiluje i podari uputu. Meni je moj Gospodar obećao da će plemenito postupati prema meni i prihvatiti moju molbu, pa ako te moje biće u tvom prisustvu i moj poziv tebi da vjeruješ uznemirava, onda ja ću napustiti i tebe i tvoj narod, povući ću se, zanemarit ću božanstva koja vi pozivate mimo Allaha, molit ću se samo svom Gospodaru, nadajući se da me zbog moje molbe Allahu ne učini nesretnim.

Ono čemu se nada i moli Ibrāhim jeste da otkloni od sebe nepravednost a to je i moralni čin kojeg on osjeća. Ibrāhim ne primjećuje da njemu pripada prednost niti traži išta više nego da izbjegne nepravednost!

Tako se povlači Ibrāhim od svoga oca i naroda, povlači od njihova klanjanja i njihovih božanstava, povlači se svojim i u svoju kuću. Allah ga nije ostavio samoga nego mu je poklonio potomstvo i nadoknadio njegovo povlačenje dobrom.

I pošto napusti njih i one kojima su se, mimo Allaha klanjali, Mi mu Ishāka i Jākuba darovavimo, i obojicu vjerovjesnicima učinismo (19/49)

i darovasmo im svako dobro i učinismo da budu hvaljeni i po dobru spominjani (19/50).

Ishāk je sin Ibrāhimov. Rođen je u braku sa Sarom koja je prije toga bila nerodkinja. Jākub je sin Ishākov, ali se on smatra da je sin Ibrāhimov jer ga je Išāhk rodio dok mu je bio živ djed, te je Jākub odrastao u porodici i kući djeda, pa kao da je Jākub direktno njegovo dijete. On ga je podučavao vjeri i nazvao ga svojim sinom. I on je bio Vjerovjesnik kao i njegov otac.

I darovasmo im svako dobro (19/50), Ibrāhimu, Ishāku, Jākubu i njihovom potomstvu. Ovdje se milost spominje jer je ona izrazita karakteristika atmosfere ove sure, i milost poklon Allahov čime je nadoknadeno Ibrāhimu za njegovo napuštanje svoga svijeta, zemlje i pridružilo mu se njegovoj osami i njegovoj izolaciji.

... i učinilismo da budu hvaljeni i po dobru spominjani (19/50), bili su istinoljubivi u svom pozivu, čija se riječ čula i bila prihvaćena u njihovu narodu koji je prihvatio njihove riječi sa puno pokornosti i poštivanja.

U kontekstu se dalje prelazi na potomstvo Ibrāhima počevši od Ishāka pa se spominje Mūsā i Hārūn.

I spomeni u Knjizi Mūsāa! On je bio iskren i bio je poslanik, vjerovjesnik (19/51).

Mi smo ga s desne strane Tūra zovnuli i Sebi ga približili da čuje riječi Naše, (19/52)

i darovali mu milošću Našom kao vjerovjesnika brata njegova Hārūna (19/53).

Za Mūsāa se kaže da je bio iskren, Allah ga je Sebi odabrao radi poziva. On je bio Poslanik Vjerovjesnik. Poslanik je osoba među vjerovjesnicima koja je zadužena pozivom i kojoj je naređeno da poziv prenosi ljudima, a vjerovjesnik nije zadužen da prenosi ljudima poziv nego on sam po sebi je vjernik koji prima učenje od Allaha. Među sinovima Isrāila bilo je više vjerovjesnika čija je uloga bila da nastave sa pozivom Mūsāa i primijene odredbe Tevrata koji je objavljen od Allaha. *Po njemu su*

jevrejima sudili vjerovjesnici koji su bili Allahu poslušni i čestiti ljudi i učeni, od kojih je treženo da čuvaju Allahovu Knjigu i oni su nad njom bdjeli (5/40).

Objašnjava se plemenitost Músāa sa pozivom njega sa desne strane brda Tūr (to jeste u odnosu na Músāa s desne strane tada) i njegovo približavanje Allahu tako blizu da je mogao čuti Njegove riječi izbliza u smislu šaputanja. Mi ne znamo kakav je bio ovaj govor, kako ga je shvatio Músā, da li je to bio glas kojega je on čuo sluhom, ili glas koga je on dočekaio svojim cjelokupnim bićem. Mi ne znamo također kako je Allah pripremio Músāa, kao ljudsko biće, da primi iskonski Allahov govor. Od svega toga mi samo vjerujemo da je to bilo, jer je Allahu sasvim lahko da omogućiti da se neko Njegovo stvorenje približi Njemu na jedan od načina, a to je vesela vijest za čovječanstvo. Uzvišeni govor Allaha je iznad svakog uzvišenog govora jer je čovjek prije toga postao čovjek sa udahnućem duha Allahova.

Ovdje se spominje i Allahova milost učinjena Músāu u pružanju potpore Músāu upućivanjem njemu njegova brata Hārūna, kada je Músā zatražio od Allaha da ga pomogne bratom *A moj brat Hārūn je rječitiji od mene, pa pošalji sa mnom i njega kao mog pomoćnika da potvrđuje riječi moje, jer se bojim da me ne nazovu laščema (28/34)*. Sjen Allahove milosti je sjen koji nadkrivljuje cjelokupnu atmosferu ove sure.

Tekst govori o drugom pitanju vezanom za potomstvo Ibrāhima pa podsjeća na Ismāila oca svih arapa riječima *I spomeni u Knjizi Ismāila! On je ispunjavao dato obećanje i bio poslanik, vjerovjesnik, i tražio je od čeljadi svoje da namaz obavljaju i da milostinju udjeljuju, i Gospodar njegov je bio njima zadovoljen (19/54-55)*.

U tekstu se hvale osobine Ismāila i ističe da je ispunjavao svoje obećanje. Ispunjavanje obećanja je osobina svakog vjerovjesnika i svakog dobra čovjeka. Prema tome ove osobine morale su biti kod Ismāila istaknute na nivo koje zaslužuju da se istaknu i pohvale na poseban način.

On je Poslanik i otuda je morao upućivati poziv prvim Arapima jer je on njihov stariji djed. Među Arapima je bilo i pojedinačnih monoteista i prije Muhammedova poslanstva. Najvjerovatnije da su oni ostatak monoteista sljedbenika Ismāila. U kontekstu se spominju osnovni elementi toga vjerovanja među kojima se spominje namaz, davanje milostinje a koje je on naređivao ili prenosio svojim. Osim toga ovdje se potvrđuje da je njegov Gospodar bio zadovoljan njime, a zadovoljstvo je jedna od karakteristika ove sure koja se javlja i ističe u njenoj atmosferi, a termin

“radije” ovdje je upotrebljen slično značenju milost “rahme”. Između ova dva termina je velika bliskost.

Na kraju kontekst se završava ukazivanjem i na Idrisa:

I spomeni u Knjizi Idrisa! On je bio istinoljubiv vjerovjesnik i Mi smo ga na visoko mjesti digli (19/56-57).

Mi nismo u stanju da definiramo vrijeme Idrisa, ali biće najvjerovatnije da je on bio preteča Ibrāhima, da nije bio vjerovjesnik Sinovima Isrāilovim pa se ništa i ne govori o njemu u njihovim knjigama. Kur’an ga opisuje da je bio istinoljubiv, vjerovjesnik i registrira da ga je Allah uzdigao na visok stepen, uzdigao njegovu vrijednost i sjećanje na njega.

O ovome postoji i jedno drugo mišljenje. Mi ćemo ga spomenuti samo radi informacije, a mi ga nit prihvaćamo niti negiramo. Neki istraživači koji proučavaju egipatsko naslijeđe kažu da je Idris arabizirana riječ Oziris iz starog Egipta, da je Jahja arebizirana riječ od riječi Johanna, a riječ El’jesa arabizirana riječ Ilješa. Da je Idris osoba koja je obavijena brojnim pričama pa kažu da se on ispeo na nebo i tamo imao svoj veliki prijesto. I svako čija su djela odvagana poslije njegove smrti i taj nađe da su ta djela dobra, da pretežu njegova loša djela, on će imati priliku da susretne i Ozirisa koga su oni uzeli sebi za božanstvo, koji ih podučio znanosti i spoznaji prije njegov ispinjanja na nebesa. U svakom slučaju mi ćemo se zadovoljiti samo sa onim što je o njemu došlo u Časnom Kur’anu. Mislimo da je on bio preteča vjerovjesnika sinova Isrāila.

Tekst izlaže dalje te vjerovjesnike da bi izvagao pobožne vejrnike među tom grupom i iznio one koji su došli kasnije iza njih, bili oni politeisti Arapi, ili politeisti Sinovi Isrāilovi. Jasna je razlika, veliko prostranstvo, duboka provalija i velika udaljenost između ovih ranijih pokoljenja i kasnijih.

To su ti vjerovjesnici koje je Allah milošću Svojom obasuo, potomci Ādemovi i onih koje smo sa Nūhom nosili, i potomci Ibrāhimovi i Isrāilovi, i onih koje smo uputili i odabrali. Kad bi im se ajeti Milostivog čitali, oni bi licem na tle padali i plakali (19/58).

A njih smijeniše zli potomci, koji molitvu napustiše i za požudama podoše ; oni će sigurno zlo proći (19/59)

U kontekstu se zadržava kod ovog izlaganja na isticanju znamenitosti kod opisivanja poslanstva u historiji čovječanstva počevši od Ādemovih potomaka *i onih koje smo sa Nūhom nosili, i potomci Ibrāhimovi i Isrāilovi (19/58)*. Ādem obuhvata sve, a Nūh obuhvata one poslije Ādema, a Ibrāhim obuhvata dvije velike grupacije poslanstva, Jākub obuhvata stablo sinova Isrāila i Ismāila. Njemu pripadaju Arapi među kojima i posljednji Poslanik.

To su Božiji vjerovjesnici i s njima oni koje je Allah uputio, dobri koje je On odabrao među njihovim potomcima. Njihove istaknute osobine su: *Kada bi im se ajeti Milostivoga čitali oni bi licem na tle padali i plakali (19/58)*. To su bogobožni koji su veoma osjetljivi kada se radi o Allahu. Njihova savjest se potrese kad god im se uče Allahovi ajeti. Riječi nisu dostatne da izraze kakvi su njihovi osjećaji kao posljedica utjecaja Kur'ana. Njihove oči su preplavljene suzama pa oni padaju na sedždu i plaču.

To su oni bogobožni koji jako osjećaju, to su oni čije su oči lile suze i njihova srca padaše u potpunu skrušenost kod spominjanja Allaha. Njih poslije zamijeniše nasljednici koji odstupiše od Allaha *koji namaz napustiše (19/59)*, ostaviše ga, zanijekaše, *i za požudama podoše (19/59)* i zaronuše u njih. Kako je to velika razlika! Tu nema nikakve sličnosti između onih i ovih!

U nastavku se u kontekstu prijeti ovima koji su napustili način života svojih dobrih pradjedova, prijeti im se zabludom i propašću. *Oni će sigurno zlo proći (19/59)*, zlo proći znači biti protjeran i zalutao, a posljedica je progonstvo, gubitak i stradanje.

Ovdje se širom otvaraju i vrata teobe, otvaraju se kanata vrata kroz koje puše povjetarac milosti, prijatnosti i blagodati:

ali oni koji su se pokajali, i vjerovali, i dobro činili, njima se neće nikakva nepravda učiniti, oni će u džennet ući, (19/60)

u edenske vrtove koje je Milostivi robovima Svojim obećao zato što su u njih vjerovali, a nisu ih vidjeli, - a obećanje Njegovo će se doista ispuniti - (19/61)

u njima prazne besjede neće slušati, već samo: "Mir!" i u njima će ujutro i naveče opskrbljeni biti (19/62).

Daćemo da takav džennet naslijedi onaj od robova Naših koji se bude grijeha klonio (19/63).

Pravo pokajanje je ono na čemu se gradi vjerovanje i dobro djelo, ostvaruje pozitivni i jasni smisao teobe. Teoba spašava od teške sudbine. Oni koji se pokaju neće *zlo proći*, nego će ući u Džennet, neće im se činiti nikakvo nasilje, ući će u Džennet da borave u njemu, Džennet koga je obećao Milostivi Svojim robovima koji su vjerovali u nevideno prije nego ga vide. Allahovo obećanje se ostvaruje, ono ne propada.

U nastavku se octrava slika Dženneta i onih koji su u Džennetu. Oni *u njima prazne besjede neće slušati, već samo: "Mir!" (19/62)*, nema nikakva viška u govoru, nema buke, nema prepirke. U njemu će samo čuti jedan glas koji odgovara ovoj zadovoljavajućoj atmosferi. Glas selama. Opskrba je u Džennetu zagarantirana, nema potrebe tražiti je niti se mučiti za nju. Čovjeka ne snalazi nikakav nemir niti strah da će opskrba biti zamijenjena niti nestati *i u njima će ujutro i navečer opskrbljeni biti (19/62)*, tako da ne pristoji tražiti ili biti uznemiren u ovoj zadovoljavajućoj ugodnoj i sigurnoj atmosferi.

Daćemo da takav Džennet naslijedi onaj od robova Naših koji se bude grijeha klonio (19/63), pa ko želi nasljedstvo put je poznat: pokajanje, vjerovanje i dobar posao.

Nasljedstvo srodstvom ne igra nikakvu ulogu, jer neki narodi su naslijedili te pobožne vjerovjesnike i one koje je Allah uputio i odabrao, ali ti takvi zanemarili su namaz i pribjegli strastima, tako da im nasljedstvo srodstvom ništa nije koristilo, *oni će sigurno zlo proći (19/69)*.

Ova cjelina završava se sa objelodanjenjem općeg Božanstva i klanjanja Allahu, upućivanje svoga klanjanja i podnošenja strpljenja zbog obaveza, odbacivanje sličnosti i prilika Allahu.

"Mi smo u džennet ušli samo dobrotom Gospodara tvoga, On je vladar svega, On zna budućnost našu i prošlost našu i ono što je između toga" - govoriće. Gospodar tvoj ne zaboravlja (19/64).

On je Gospodar nebesa i Zemlje i onoga što je između njih, zato se samo Njemu klanjaj i u tome budi istrajan! Znaš li da ime Njegovo ima iko! (19/65).

Dopunjuju se verzije da Allahove riječi "Mi smo u Džennet ušli samo dobrotom Gospodara tvoga" (19/64), što je bilo naredeno Džibrilu (alejhi's-selam) da kaže Vjerovjesniku (alejhi's-selam) odgovarajući na njegovu pomisao da je Objava usporena izvjesno vrijeme i da mu nije dolazio Džibril, pa se ražalostio i jako zaželio da se uspostavi veza sa Allahom. Tada je zadužen Džibril da mu kaže: *Mi smo u džennet ušli samo dobrotom Gospodara tvoga* (19/64), a On je Taj koji raspolaže svim našim djelima.

On je vladar svega, On zna budućnost našu i prošlost našu i ono što je između toga (19/64). On ne zaboravlja ništa, On šalje Objavu kada Njegova Mudrost to predvidi da se objavi, *Gospodar tvoj ne zaboravlja* (19/64). Odgovara da se poslije toga spomene i strpljenje ili ustrajnost klanjanja Allahu uz priznavanje Božanstva samo Njemu, nikome drugome.

Ono je Gospodar nebesa i Zemlje i onoga što je između njih (19/65), nema Božanstva za nekoga drugoga niti ortaka Njemu u ovom velikom Kosmosu.

... *zato se samo Njemu klanjaj i u tome budi istrajan* (19/65), klanjaj mu se i budi istrajan na obavezama klanjanja. To su obaveze koje vode uzdizanju ka horizontu audijencije pred Onim koji se obožava i ustaljenja na ovom visokom uzdizanju. Klanjaj Mu se i mobiliziraj sebe i svoju snagu radi susreta i dočeka u tom visokom horizontu. Jasno, to je veoma teško, teško koncentriranje, mobiliziranje i lišenje svih drugih radnji i svih drugih poziva i osvrta. To je i pored teškoće ugodnost i prijatnost koju zna samo onaj ko je to kušao. To se ne može postići bez tih poteškoća, bez predanja samo tome u cjelini, spreman za to svim svojim unutarnjim osjećajem i svojom spoljašnosti. Tajnu toga može širiti i opojnost toga dopustiti samo onaj ko se predao tome i otvorio sve prozore svoga osjećaja i srca.

Zato se samo Njemu klanjaj i u tome budi istrajan! (19/65). Ibadet ili klanjanje u islamu nisu samo obredi nego je klanjanje i ibadet svaka aktivnost i svako kretanje, svaki vanjski osjećaj, svaka namjera i svaki smjer. Veoma je teško da se čovjek usmjeri u svemu ovome samo prema Allahu, nikome drugome, to je poteškoća koja traži strpljenje da bi srce bilo upućeno u svakoj aktivnosti na zemlji prema Uzvišenom bez

nagomilanosti na zemlji i uzeta za hvatanje potreba, bez duševne strasti i položaja u životu.

To je cjelokupni program života prema kome čovjek živi i osjeća i kod malog i kod velikog pitanja tokom cijelog svog života, da se on klanja samo Allahu, pa da bi se uzdigao u cjelokupnoj svojoj aktivnosti ka čistom i svijetlom horizontu ibadeta. To je program koji od čovjeka zahtijeva strpljenje, stalni trud i interesiranje.

Klanjaj mu se i budi strpljiv radi tog klanjanja. On je jedini Taj koji se obožava na ovom svijetu i kome su skloni i usmjereni i priroda i srca. *Znaš li da ime Njegovo ima iko!* (19/65). Znaš li ti da On ima ikoga sebi sličnoga? On je Uzvišen Svojim imenom i nema Mu sličnoga.

« وَيَقُولُ الْإِنْسَانُ: أَيْنَمَا مَتَّ لَسَوْفَ أَخْرَجُ حَيًّا؟ * أَوْ لَا يَذْكُرُ الْإِنْسَانُ
أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ وَلَمْ يَكُ شَيْئًا؟ * فَوَرَبِّكَ لَنَحْشُرَنَّهُمُ وَالشَّيَاطِينَ، ثُمَّ
لَنَحْضُرَنَّهُمْ حَوْلَ جَهَنَّمَ حَيثًا * ثُمَّ لَنَنْزِعَنَّ مِنْ كُلِّ شِيعَةٍ أَيُّهُمْ أَشَدُّ عَلَى الرَّحْمَٰنِ
عِتْيًا * ثُمَّ لَنَحْنُ أَعْلَمُ بِالَّذِينَ هُمْ أَوْلَىٰ بِهَا صِلِيًّا * وَإِنْ مِنْكُمْ إِلَّا وَاوِدُهَآ .
كَانَ عَلَىٰ رَبِّكَ حَتْمًا مَقْضِيًّا * ثُمَّ نُنَجِّي الَّذِينَ اتَّقَوْا وَنَذَرُ الظَّالِمِينَ فِيهَا جِثِيًّا .
« وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا: أَيُّ الْفَرِيقَيْنِ
خَيْرٌ مَقَامًا وَأَحْسَنُ نَدِيًّا؟ * وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ هُمْ أَخْسَرُ أُنثَىٰ وَرَثَىٰ *
قُلْ: مَنْ كَانَ فِي الضَّلَالَةِ فَلْيَمْدُدْ لَهُ الرَّحْمَٰنُ مَدَدًا، حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ :
إِمَّا الْعَذَابَ وَإِمَّا السَّاعَةَ فَسَيَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ شَرٌّ مَكَانًا وَأَضْعَفُ جُنْدًا * وَيَزِيدُ
اللَّهُ الَّذِينَ اهْتَدَوْا هُدًى، وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ مَرَدًّا .
« أَفَرَأَيْتَ الَّذِي كَفَرَ بِآيَاتِنَا وَقَالَ: لَأُوتِينَ مَالًا وَوَلَدًا * أَطَّلَعَ الْغَيْبَ أَمْ
أَخَذَ عِنْدَ الرَّحْمَٰنِ عَهْدًا؟ * كَلَّا سَنَكْتُبُ مَا يَقُولُ وَنَمُدُّ لَهُ مِنَ الْعَذَابِ مَدَدًا *
وَنُرْسِلُهُمْ بِالْقَوْلِ وَالْيَقِينِ فَرَدًّا .

« وَأُخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ آلِهَةً لِيَكُونُوا لَهُمْ عِزًّا * كَلَّا سَيَكْفُرُونَ بِعِبَادَتِهِمْ وَيَكُونُونَ عَلَيْهِمْ ضِدًّا .

« أَلَمْ تَرَ أَنَا أَرْسَلْنَا الشَّيَاطِينَ عَلَى الْكَافِرِينَ تَؤُزُّهُمْ أَزًّا * فَلَا تَعْجَلْ عَلَيْهِمْ إِنَّمَا نَعُدُّ لَهُمْ عَدًّا * يَوْمَ نَحْشُرُ الْمُتَّقِينَ إِلَى الرَّحْمَنِ وَفْدًا * وَنَسُوقُ الْمُجْرِمِينَ إِلَى جَهَنَّمَ وَرِذًّا * لَا يَمْلِكُونَ الشَّفَاعَةَ إِلَّا مَنْ أُخِذَ عِنْدَ الرَّحْمَنِ عَهْدًا .
« وَقَالُوا : أَخَذَ الرَّحْمَانُ وَلَدًا * لَقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا إِدًّا * تَكَادُ السَّمَاوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْهُ ، وَتَنْشَقُّ الْأَرْضُ ، وَتَخِرُّ الْجِبَالُ هَدًّا * أَنْ دَعَوْا لِلرَّحْمَانِ وَلَدًا * وَمَا يَنْبَغِي لِلرَّحْمَانِ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا * إِنْ كُلُّ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا آتِي الرَّحْمَنِ عَبْدًا * لَقَدْ أَحْصَاهُمْ وَعَدَّهُمْ عَدًّا * وَكُلُّهُمْ آتِيهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَرْدًا * إِنْ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَانُ وُدًّا .

« فَإِنَّمَا يَسَّرْنَاهُ بِلِسَانِكَ لِتُبَشِّرَ بِهِ الْمُتَّقِينَ وَتُنذِرَ بِهِ قَوْمًا لُدًّا * وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ . هَلْ نُحِيسُ مِنْهُمْ مِنْ أَحَدٍ ؟ أَوْ تَسْمَعُ لَهُمْ رِكْرًا ؟ » . .

Čovjek kaže: "Zar ću, kad umrem, zbilja biti oživiljen?" (19/66).

A zar se čovjek ne sjeća da smo ga još prije stvorili, a da nije bio ništa? (19/67).

I tako Mi Gospodara tvoga, Mi ćemo i njih i šejtane sakupiti, zatim ćemo ih dovesti da oko džehennema na koljenima kleče, (19/68)

a onda ćemo iz svake skupine izdvojiti one koji su prema Milostivome najdrskiji bili, (19/69)

jer Mi dobro znamo one koji su najviše zaslužili da u njemu gore (19/70).

I svaki od vas će do njega stići! Gospodar tvoj se sigurno tako obavezao! (19/71).

Zatim ćemo one koji su se grijeha klonili spasiti, a nevjernike ćemo da u njemu na koljenima kleče ostaviti (19/72).

Kada su im se Naši jasni ajeti kazivali, onda su oni koji nisu vjerovali govorili onima koji su vjerovali: "Ili smo mi ili vi u boljem položaju i ko ima više pobornika?" (19/73).

A koliko smo Mi prije njih naroda uništili koji su blagom i izgledom divljenje izazivali! (19/74).

Reci: "Onome ko je u zabludi, neka Milostivi dug život da!" - Ali kad takvi dožive da se opomene ostvare, bilo kazna, bilo Smak svijeta, zbilja će saznati ko je u gorem položaju i ko ima pobornika manje - (19/75)

i Allah će pomoći onima koji su na pravom putu! A dobra djela koja vječno ostaju - od Gospodara tvoga biće bolje nagrađena i ljepše uzvrćena (19/76).

Zar nisi vidio onoga koji u dokaze Naše ne vjeruje i govori: "Zacijelo će mi biti dato bogatstvo i djeca!" (19/77).

Ili je on budućnost prozreo ili je od Milostivoga obećanje primio? (19/78).

Nijedno! Mi ćemo ono što on govori zapisati i patnju mu veoma produžiti, (19/79)

a ono što smo mu dali - naslijediti, i sam samcat će Nam se vratiti (19/80).

Oni kao zagovornike nekakva božanstva, a ne Allaha, uzimaju (19/81).

A ne valja tako! Božanstva će poreći da su im se klanjali, i biće im protivnici (19/82).

Zar ne vidiš da Mi nevjernike šejtanima prepuštamo da ih što više na zlo navraćaju? (19/83).

Zato ne traži da što prije stradaju, Mi im polako dane odbrajamo! (19/84).

Onoga Dana kada čestite kao uzvanike pred Milostivim sakupimo (19/85)

a kad u džehennem žedne grešnike potjeramo, (19/86)

niko se ni za koga neće moći zauzimati, osim onoga kome Milostivi dopusti (19/87).

Oni govore: "Milostivi je uzeo dijete!" - (19/88).

Vi, doista, nešto odvratno govorite! (19/89).

Gotovo da se nebesa raspadnu, a Zemlja provali i planine zdrobe (19/90)

što Milostivom pripisuju dijete (19/91).

Nezamislivo je da Milostivi ima dijete, (19/92)

ta svi će oni, i oni na nebesima i oni na Zemlji, kao robovi u Milostivog tražiti utočište! (19/93).

On ih je sve zapamtio i tačno izbrojio, (19/94)

i svi će Mu na Sudnjem danu doći pojedinačno (19/95).

One koji su vjerovali i dobra djela činili Milostivi će sigurno voljenim učiniti (19/96).

Mi smo Kur'an učinili lakim, na tvome jeziku, da bi njime one koji se Allaha boje i grijeha klone obradovao, a inadžije nepopustljive opomenuo (19/97).

A koliko smo samo naroda prije njih uništili! Da li ijednog od njih vidiš i da li i najslabiji glas njihov čuješ? (19/98).

U kontekstu ove sure nastavlja se sa kazivanjem o Zekerijjâu, rođenju Jahjâa, Merjeme i rođenju Īsâa, zatim Ibrâhimu i njegovu povlačenju od oca, zatim se nastavlja sa kazivanjem o onima koji su upućeni ili zalutali poslije njih, sa pogovorom na ova kazivanja o objelodanjenju jednog Božanstva koje zaslužuje da mu se ljudi klanjaju bez ikakva ortaka, a to je najveća Istina koju ističe ovo kazivanje u nekoliko događaja, scena i pogovora.

Ovo je posljednja cjelina u ovoj suri koja nastavlja raspravljati o doktrinama politeista i negiranju proživljenja poslije smrti. U njoj se iznose scene Sudnjeg dana u kojima se govori o sudbinama ljudi u živim veoma dinamičnim i emocionalnim situacijama. U njima učestvuje cjelokupni Kosmos sa nebesima i Zemljom, sa ljudima i džinima, sa onima koji vjeruju i onima koji ne vjeruju.

U kontekstu se prelazi i na scene između ovog i onog svijeta tako da su ta dva svijeta međusobno povezani. U ovom kontekstu se prvo govori o životu na ovom svijetu, a zatim se izlažu rezultati ovoga svijeta u sceni onoga svijeta, tako da se skoro ne prijede ni nekoliko ajeta ili nekoliko riječi ove cjeline, a čovjek osjeti da su ova dva svijeta međusobno povezani i da se međusobno dopunjuju.

Čovjek kaže: "Zar ću, kad umrem, zbilja biti oživiljen?" (19/66).

A zar se čovjek ne sjeća da smo ga još prije stvorili, a da nije bio ništa?
(19/67).

I tako Mi Gospodara tvoga, Mi ćemo i njih i šejtane sakupiti, zatim ćemo ih dovesti da oko džehennema na koljenima kleče, (19/68)

a onda ćemo iz svake skupine izdvojiti one koji su prema Milostivome najdrskiji bili, (19/69)

jer Mi dobro znamo one koji su najviše zaslužili da u njemu gore (19/70).

I svaki od vas će do njega stići! Gospodar tvoj se sigurno tako obavezao!
(19/71).

Zatim ćemo one koji su se grijeha klonili spasiti, a nevjernike ćemo da u njemu na koljenima kleče ostaviti (19/72).

Scena počinje riječima o proživljenju koje govori čovjek. Te riječi govorili su mnogi slojevi ljudi kroz minula stoljeća i ovdje kao da se poredi čovjek sa onim čime se on stalno suprotstavlja kroz sva pokoljenja.

Čovjek kaže: "Zar ću, kad umrem, zbilja biti oživiljen?" (19/66).

To je suprotstavljanje koje je proisteklo iz nemarnosti čovjeka prema njegovom prvom nastanku. Gdje je on bio? Kakav je bio? On nije bio, a onda je nastao. Prema tome, proživljenje je bliže da ga čovjek pojmi, nego njegov prvi nastanak, kad bi on htio da promisli.

A zar se čovjek ne sjeća da smo ga još prije stvorili, a da nije bio ništa?
(19/67).

Ovo negiranje i odbacivanje popraćeno je prijetećom zakletvom u kojoj se Allah zaklinje Sobom, a to je najveća i najuzvišenija zakletva, da će oni biti sakupljeni nakon proživljenja. Ovo **pi**tanje je time završeno.

I tako Mi Gospodara tvoga...sakupiti (19/68). Oni neće biti sami, Mi ćemo njih *i šejtane sakupiti*, oni i šejtani su jedno te isto, šejtani su ti koji zavode da se negira proživljenje, a između njih je spona onoga koji slijedi i slijedenoga, spona vođe i vođenoga.

Ovdje im se ocrtava veoma osjetljiva slika u kojoj oni čuče oko Džehennema, kleče u tuzi i prijeziru ... *zatim ćemo ih dovesti da oko džehennema na koljenima kleče (19/68)*, to je strašna slika u kojoj je grupa čiji se broj ne može ni pobrojati sabrana i privedena Džehennemu, kleči oko njega očito suočena sa strahom, spaljivanjem i njegovom žestinom. Ta grupa očekuje svakog momenta da bude zgrabljena i bačena u Džehennem! Oni čuče na koljenima poniženi i strašno uplašeni!

To je scena poniženja onih koji su se silili i oholili, a nju slijedi scena degradiranja i izdvajanja onih koji su bili najdrskiji i najoholiji.

... a onda ćemo iz svake skupine izdvojiti one koji su prema Milostivome najdrskiji bili (19/69). U ovoj rečenici javlja se pojačanje *lenenzianne* na inperfektu da bi se ocrtala scena tog pojačanja, njegova zvonkost u slici ovog degradiranja koju slijedi slika bacanja u pakao. Ovo kretanje može se dopuniti i dočarati vizijom čovjeka.

Allah zna ko su od njih najpreći da budu spaljeni. Niko se ne uzima iz ove grupe slučajno, iz grupe koja se ne može ni izbrojati. Nju izbrojati od osobe do osobe može samo Allah. ... *jer Mi dobro znamo one koji su najviše zaslužili da u njemu gore (19/70).* Oni su izabrani da budu prethodnica onih koji će biti bačeni u Džehennem.

Vjernici posmatraju ovu strašnu scenu: *I svaki od vas će do njega stići ! Gospodar tvoj se sigurno tako obavezao (19/71).* Oni dolaze, približe se i prolaze pored Džehennema, a on plamti, javlja se, plamenovi ližu! Primjećuju se oni koji se ničega ne stide, odabiru se i bacaju u Džehennem. *Zatim ćemo one koji su se grijeha klonuli spasiti (19/72).* Ovi odlaze od njih i ubrzo se spašavaju Džehennema. *A nevjernike ćemo da u njemu na koljenima kleče ostaviti (19/72).*

Iz ove grozne scene u kojoj se primjećuju da oni koji su bili najarogantniji kleče i da su izgubljeni i prezreni, a odlaze bogobojažni spašavajući se. Griješnici ostaju i dalje da kleče. Sa ove scene prelazi se na scenu na ovom svijetu na kome su se nevjernici visoko držali prema vjericima, ismijavali ih zbog njihovog siromaštva, a ponosili se svojim nasljedstvom, svojim izgledom i vrijednošću u svijetu iščeznuća.

Kada su im se Naši jasni ajeti kazivali, onda su oni koji nisu vjerovali govorili onima koji su vjerovali: "Ili smo mi ili vi u boljem položaju i ko ima više pobornika?" (19/73).

To su ogromni klubovi i mjesto okupljanja bogatih koji žive u izobilju u kojima se cijeni nadahnutost i postupa oholo, u kojima saraduju oholi i oni koji raskošno žive kroz stoljeća smutnje, a pored njih te skromne grupe i siromašni klubovi u kojima nema ništa do vjere, nema ponosa niti nakita, nema ukrasa niti veličine. Te dvije grupe susreću se na ovom svijetu i sastaju. Prva grupa stoji sa svojim ogromnim i velikim zavodništvom, stoji sa svojim bogatstvom i ljepotom, sa svojom vlašću i čašću, sa interesima koje ona ostvaruje, plijenom kojim ona obiluje i sa slastima i uživanjima. Druga grupa stoji na svom skromnom i siromašnom pojavnom mjestu, ne teži za bogatstvom i uživanjem, ismijava čast i vlast, poziva ljude k sebi ne radi ostvarenja nekog užitka niti interesa, ne radi na približavanju vlastodršcu niti koketira sa vlašću, nego sve to radi u ime vjere koju predočava ljudima bez ikakvog ukrašavanja, lišenu svakog nakita, ponosi se čašću Allahovom, a ničijom drugom, štaviše, ona to predočava ljudima, a to sve popraćeno je poteškoćama, trudom, borbom i nesavladivošću. Nema nikakva bogatstva na zemlji kojim bi se moglo nagraditi ljude koji pozivaju u vjeru, nego je to samo približavanje Allahu, čija će nagrada biti obilna na Danu obračuna.

Oni prvi su gospoda Kurejšije kojima se kazuju Allahova znamenja u vrijeme Poslanika (alejhi's-selam), a oni pitaju za siromašne vjernike *Ili smo mi ili vi u boljem položaju i ko ima više pobornika?* (19/73). Da li su glavešine koje nisu vjerovale Muhammedu ili siromasi koji su se okupljali oko njega u boljem položaju i ko ima bolje pobornike? Nadir ibni Haris, Amr ibni Hišam, Velid ibni Mugire i druga njihova gospoda, ili Bilal, Ammar, Habab i njihovi siromašni saputnici? Da li je bilo bolje ono čemu pozivaju Muhammed i njegovi sljedbenici, ovi koji nisu imali svoje vrijednosti u kurejšijskom društvu niti su bili važni? Oni su se sastali u trošnoj kući kao što je bila kuća Hababova. Njihovi protivnici bili su gospodari ogromnih i prostranih klubova i istaknutih društvenih položaja.

To je logika koja vlada svijetom svugdje na zemlji, logika svih onih koji zbog zastora ne mogu da sagledaju visoke horizonte svugdje na svijetu i u svako vrijeme. To je radi Allahove mudrosti, da vjera bude bez nakita, uljepšavanja, i bez faktora zavodenja kako bi joj bio sklon onaj koji teži radi same vjere i iskreno radi Allaha, a ne radi ljudi, ne radi vrijednosti i zavodenja od kojih se odvraća svaki koji teži uživanju i koristi, koji želi nakit i ukras, koji traži bogatstvo i uživanje.

Kontekst se osvrće i na riječi nevjernika lotalica koji se ponose onim čime raspoložu, ponose se svojim položajem i ukrasom. Dotiče se savjesti koja vraća srce da sagleda stradanja minulih pokoljenja podsjećajući ih kakva su plemenita mjesta imali, kako su uživali i kako su se na tim mjestima zabavljali.

A koliko smo Mi prije njih naroda uništili koji su blagom i izgledom divljenje izazivali! (19/74).

Njima nije ništa koristio njihov namještaj, oprema, bogatstvo i izgled, ništa ih nije zaštitilo od Allaha u vrijeme kada im je bila dosuđena propast.

Eto, ovaj čovjek zaista zaboravlja, a kada bi se podsjetio i razmislio čemu je dovelo zavodenje, kakvo je bilo stradanje ranijih naroda oko njega, njega bi snašao jad i muka i bio bi upozoren. Međutim, on je izgubljen zbog onoga u čemu se nalazi, zanemario je ono što ga očekuje, zanemario je one koji su bili prije njega, a bili su snažniji, bogatiji i imali su više djece.

Kontekst je to popratio ovim osvrtnom, a onda se naređuje Poslaniku (alejhi's-selam) da ih sasvim slobodno pozove, da pozove one između dvije grupe koji su bili u zabludi, da Allah poveća svakoj od njih ono u čemu je ona, kako bi njegovo obećanje i prijetnja uslijedili na ovom ili budućem svijetu.

Reci: "Onome ko je u zabludi, neka Milostivi dug život da!" - Ali kad takvi dožive da se opomene ostvare, bilo kazna, bilo Smak svijeta, zbilja će saznati ko je u gorem položaju i ko ima pobornika manje - (19/75),

i Allah će pomoći onima koji su na pravom putu! A dobra djela koja vječno ostaju - od Gospodara tvoga biće bolje nagradena i ljepše uzvrćena (19/76).

Ovi gore smatraju da su oni upućeniji od sljedbenika Muhammeda (alejhi's-selam) jer su oni bogatiji i cjenjeniji. Pa neka bude tako! I neka Muhammed prepusti svome Gospodaru da još više zavede zavodnike između ove dvije grupe ili da poveća uputu onima koji su upućeni i žele

uputu kako bi se dogodilo ono što im je Allah obećao, a On nije obećao da će kazna zabludjelih uslijediti na ovom svijetu preko vjernika ili da će ih zadesiti najveća kazna na Dan razlučivanja, kada će oni znati koja od dvije grupe ima gore mjesto, koja je slabija. Toga dana veselit će se vjernici i ponositi: *A dobra djela koja vječno ostaju - od Gospodara tvoga biće bolje nagrađena i ljepše uzvrćena (19/76)*, bolje od svega onoga čime se ponose ljudi ovog svijeta i zbog čega lutaju.

Poslije toga se u kontekstu iznosi još jedan primjer hvalisanja nevjernika i njihove riječi koje se u kontekstu osuđuju i kojima se čudi.

Zar nisi vidio onoga koji u dokaze Naše ne vjeruje i govori: "Zacijelo će mi biti dato bogatstvo i djeca!" (19/77).

Ili je on budućnost prozreo ili je od Milostivoga obećanje primio? (19/78).

Nijedno! Mi ćemo ono što on govori zapisati i patnju mu veoma produžiti (19/79).

a ono što smo mu dali - naslijediti, i sam samcat će Nam se vratiti (19/80).

U vezi sa objavom ovih ajeta navodi se povod koga prenosi, svojim senedom, Habab ibni Ers riječima:

"Bio sam kovač i As ibni Va'il ostao mi je nešto dužan pa sam mu došao i zatražio da mi vrati dug. Ne, Boga mi, neću ti vratiti dok ne nazbiječeš Muhammeda. Ja sam odgovorio: "Neću postati nevjernik i ne vjerovati u Muhammeda (alejhi's-selam) čak i kad bi ti umro i ponovo proživio". Nato će Ibni Va'il: "Zar ćeš mi ti kad ja umrem i budem proživljen na onom svijetu doći da tražiš dug, a ja i tada budem imao i imetak i dijete pa da ti dam." Tada je objavljeno: *Zar nisi vidio onoga koji u dokaze Naše ne vjeruje i govori: "Zacijelo će mi biti dato bogatstvo i djeca!" (19/77)*. Riječi Asa ibni Va'ila su primjer kako nevjernici ismijavaju i omalovažavaju proživljenje, a Kur'an se čudi njihovu stavu i osuđuje njihove tvrdnje: *Ili je on budućnost prozreo... (19/78)* - pa zna šta se dešava ... *ili je od Milostivoga obećanje primio (19/78)* - pa je siguran da će tako biti. Ove riječi su popraćene u Kur'anu sa: *Nijedno! (19/79)*, a ovo *nijedno* je uzvik koji znači negaciju i osudu. Nijednu nespoznanicu on nije spoznao niti je

primio bilo kakvo obećanje od Allaha, nego takav ne vjeruje i ismijava. Prema tome, prijetnja i obećanje kazne je nešto zasluženno čime će biti kažnjeni otvoreni nevjernici: *Nijedno! Mi ćemo ono što on govori zapisati i patnju mu veoma produžiti (19/79)*. Sve ćemo zapisati što kaže, sve ćemo registrirati i uknjižiti protiv njega za Dan polaganja računa, ništa se neće zaboraviti niti će biti bilo kakve greške. Ovo je slikoviti izraz prijetnje. Greške su nemoguće, Allahovu znanju ne izmiče ništa, ni malo ni veliko. Mi ćemo takvima patnju dugo, dugo produžiti, nećemo je prekidati. U kontekstu se nastavlja sa izlaganjem ove prijetnje po metodu odslikavanja: *a ono što smo mu dali - naslijediti (19/80)*, tj. uzet ćemo i imetak i dijete koje je ostalo iza njega i o čemu on govori, postupit ćemo kao što postupava nasljednik poslije smrti naslijeđenog: *...i sam samcat će nam se vratiti*, neće imati sa sobom nikakva imetka, ni djeteta ni pomagača, ni oslonca na kojeg bi se oslonio. Bit će sam samcat, slab i nemoćan.

Jesi li promislio o ovome koji ne vjeruje u Allahova znamenja, a taj toga Dana suđenja neće imati ništa, na Dan kada će biti lišen svega što je posjedovao na ovom svijetu. Ovo je jedan od primjera koji se odnosi na nevjernike, primjer nevjernika, njihove tvrdnje i nepromišljenih postupaka.

U kontekstu se nastavlja sa izlaganjem manifestacija nevjerovanja i politeizma.

Oni kao zagovornike nekakva božanstva, a ne Allaha, uzimaju (19/81).

A ne valja tako! Božanstva će poreći da su im se klanjali, i biće im protivnici (19/82).

Zar ne vidiš da Mi nevjernike šejtanima prepuštamo da ih što više na zlo navraćaju? (19/83).

Zato ne traži da što prije stradaju, Mi im polako dane odbrajamo! (19/84).

Onoga Dana kada čestite kao uzvanike pred Milostivim sakupimo (19/85)

a kad u džehennem žedne grešnike potjeramo, (19/86)

niko se ni za koga neće moći zauzimati, osim onoga kome Milostivi dopusti (19/87).

Ovi koji ne vjeruju u Allahovo znamenje uzimaju mimo Njega drugo božanstvo, traže kod njih čast, pobjedu i pomoć. Među njima je bilo onih koji su se klanjali melekima i džinima, tražili od njih pomoć i nastojali da se njima pojačaju. Ne, nikako! Meleki i džini odbacit će njihovo klanjanje i zaniijekati da su se oni njima klanjali, da oni nemaju nikakve veze s njima, izražavajući to pred Allahom. ... *i biće im protivnici (19/82)*, pravdat će se da nemaju ništa s njima i svjedočit će protiv njih.

Šejtani ih pokreću da griješe, oni vladaju njima, jer im je dozvoljeno da zavode od časa od kako je Iblis tražio da ima slobodne ruke kod postupka s ljudima.

Zato ne traži da što prije stradaju (19/84), njima je dozvoljeno da postupaju slobodno do određenog roka. Sve što oni rade uračunat će se protiv njih i sve je to ograničeno. Ovaj izraz ocrtava detalje obračuna koji se da pojmiti i osjetiti. *Mi im polako dane odbrojavamo! (19/84)*. To je zaista zaplašujuće poimanje. Teško onome kome Allah sabire griješna djela i ostavlja da se obračuna konačnim teškim obračunom. Onaj koji osjeća da njegov poglavica na Zemlji prati njegova djela i njegove greške, osjeća se groznim, plaši se i živi u nemiru jer će polagati račun, a kako će tek biti sa Allahom, Silnim.

U jednoj od scena Sudnjeg dana ocrtava se posljedica zbrajanja i obračuna. Što se tiče vjernika, oni dolaze pred Milostivog kao uzvanici, ponosno i sa lijepim dočekom. *Onoga Dana kada čestite kao uzvanike pred Milostivim sakupimo (19/85)*, a griješnici će biti tjerani u Džehennem žedni, kao što se tjera stoka. ...*a kad u džehennem žedne griješnike potjeramo (19/86)*, bez zauzimanja za njih toga dana osim za onoga ko je prethodno uradio dobro djelo. Taj ima kod Allaha ugovor kojeg će mu Allah ispuniti, jer je Allah obećao svakom ko vjeruje i radi dobro djelo da će ga obilato nagraditi.

U kontekstu se dalje po drugi put navode ružne riječi politeista, a to je kada su govorili: Meleki su šćeri Allahove, a politeisti Jevreji isticali:

Uzejr je sin Allahov, a politeisti kršćani: Mesih je sin Allahov. Cijeli Kosmos se zatrese zbog ovih odvratnih riječi, koje osuđuje i niječe njegova priroda.

Oni govore: "Milostivi je uzeo dijete!" - (19/88).

Vi, doista, nešto odvratno govorite! (19/89).

Gotovo da se nebesa raspadnu, a Zemlja provali i planine zdrobe (19/90)

što Milostivom pripisuju dijete (19/91).

Nezamislivo je da Milostivi ima dijete, (19/92)...

Zvonkost ovih termina i ritam teksta učestvuju u sjeni scene kod ocrtavanja atmosfere srdžbe, surevnjivosti i podrhtavanja. Srce Kosmosa i njegovi udovi podrhtavaju i tresu se kada čuju takve ogavne riječi. Povreda Uzvišenog Bića izaziva nemir i podrhtavanje Kosmosa poput podrhtavanja svakog organa kada se čovjek rasrdi kada se neko dotakne njegove plemenitosti ili plemenitosti nekoga koga on voli i cijeni.

U ovom kosmičkom podrhtavanju zbog ogavnih riječi učestvuju i nebesa, i Zemlja i brda, a termini sa svojom intonacijom ocrtavaju dinamičnost tog potresa i zatresanja.

Ta pogrдна misao skoro nije ni izgovorena. *Oni govore: "Milostivi je uzeo dijete!" (19/88)*, a popraćena je strahotom. *Vi, doista, nešto odvratno govorite (19/89)*, tako da se sve mirno oko njih potrese i sve stabilno zadrhti, cijeli Kosmos se naljuti zbog čistote Allahove, jer osjeća da se te riječi sudaraju sa bićem i prirodom Kosmosa, sudaraju se sa onim što je stabilno u njegovom srcu i ustalilo se u njegovom biću, potresa se osnova na kojoj počiva i na čemu miruje. *Gotovo da se nebesa raspadnu, a Zemlja provali i planine zdrobe što Milostivom pripisuju dijete. Nezamislivo je da Milostivi ima dijete (19/90-92).*

Usred kosmičke srdžbe izdaje se strašno saopćenje:

ta svi će oni, i oni na nebesima i oni na Zemlji, kao robovi u Milostivog tražiti utočište! (19/93).

On ih je sve zapamtio i tačno izbrojio, (19/94)

i svi će Mu na Sudnjem danu doći pojedinačno (19/95).

Sve što je na nebesima i na Zemlji osim čovjeka dolazi i klanja Mu se skrušeno i pokorno, jer On nema ni djeteta ni ortaka, jer je to stvorenje i rob.

Ljudsko biće svakako će se zatresti kada pojmi smisao ovog objašnjenja: *On ih je sve zapamtio i tačno izbrojio (19/94)*. Nema mogućnosti da bilo ko izbjegne niti da bude zaboravljen. *I svi će Mu na Sudnjem danu doći pojedinačno (19/95)*. Allah motri na svaku osobu. Svaka osoba doći će pojedinačno, neće joj niko praviti društvo niti će se ponositi bilo kime, čak i duša društva i osjećaji njegovi će ga napustiti. Čovjek će tada primijetiti da je sam-samcat pred polaganjem računa.

U sredini ove jednote, osamljenosti i strahote, kad, eto, vjernici u svježem sjenu visoke ljubavi, ljubavi Milostivoga.

One koji su vjerovali i dobra djela činili Milostivi će sigurno voljenim učiniti (19/96).

Izraz ljubav i voljeni u ovoj atmosferi je ljupki poziv koji dotiče srca i ugodna duhovnost koja dotiče duše. To je ljubav koja se širi po gornjim slojevima, zatim izliva po Zemlji i ljudima, ispunjava time cjelokupni Kosmos i prelijeva ga.

Ebu Hurejre (Bog mu se smilovao) prenosi od Vjerovjesnika (alejhi's-selam) da je rekao: "Kada Allah voli nekog čovjeka, On pozove Džibrila i kaže mu: "Džibrilu, ja volim toga i toga, pa i ti njega voli" i dodaje: "I Džibril ga voli." A onda poziva stanovnike nebesa i kaže: "Allah voli toga i toga pa i vi volite njega" i dodaje: "I njega vole i stanovnici nebesa." A onda ga spušta da ga prime i na Zemlji. A kada se Allah rasrdi na čovjeka, poziva Džibrila i kaže mu: "Džibrilu, ja sam se rasrdio na toga i toga pa i ti se rasrdi na njega." Prenosilac kaže: "Džibril se rasrdio na njega." A onda Allah poziva stanovnike nebesa i kaže: "Allah se rasrdio na toga i toga i vi se rasrdite na njega." I stanovnici nebesa se rasrde. Zatim ga spušta na Zemlju da se rasrde na njega i na Zemlji.⁴

Ova radosna vijest za bogobojazne vjernike i upozorenje svadalicama nevjericima je cilj Kur'ana. Allah je olakšao Arapima, pa je Kur'an objavio preko Poslanika (alejhi's-selam) da ga oni uče.

⁴ Prenosi Imam-i Ahmed slijedeće: Prenio mi je Afan - Ebu Avane Suhejl od svoga oca, a ovaj od Ebu Hurejrea. Hadis prenosi i Muslim od Suhejla, a prenosi ga i Ahmed i Buhari preko Ibni Džurejdža, Mūsāa - Ibni Utbe - Nafija od Ebi Hurejrea.

Mi smo Kur'an učinili lakim, na tvome jeziku, da bi njime one koji se Allaha boje i grijeha klone obradovao, a inadžije nepopustljive opomenuo (19/97).

Ova sura završava scenom u kojoj srce kao da se dugo nada, a savjest dugo potresa. U viziji nema kraja ovom izlaganju.

A koliko smo samo naroda prije njih uništili! Da li ijednog od njih vidiš i da li i najslabiji glas njihov čuješ? (19/98).

To je scena koja počinje rušilačkim potresom, a onda te prekriva dubokom šutnjom kao da te taj potres odveo u porušenu dolinu, ostavio te tamo da posmatraš stradanje minulih naroda u toj dolini koja skoro da ne ograničava pogled. Tada vizija odlazi i pliva sa osobama koje su nekada milile i kretale se i životom koji je svojevremeno pulsirao i bio veseo, i nadom i osjećajima koji su nekada živjeli i kretali se, a kasnije ih tišina prekrila i smrt pritisnula, pa tjelesa kao da su paralizirana, istruhla i srušena, bez ikakva tona i šušnja, ne osjećaju ništa, ne kreću se niti imaju glas. *Da li ijednog od njih vidiš (19/98) - pogledaj i okreni se. Da li i najslabiji glas njihov čuješ (19/98) - čuješ pa šutiš. Eto, puna tišina i strašna šutnja vladaju. Nema nikoga do Jedinoga, Živoga, Koji ne umire.*

سُورَةُ طه مَكِّيَّةٌ
وآياتها ١٣٥ الآيتي ١٣٠ و١٣١ مَدِينَتَانِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

« طه • مَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَى • إِلَّا تَذَكَّرَ لِمَنْ يَخْشَى • تَنْزِيلًا
مِمَّنْ خَلَقَ الْأَرْضَ وَالسَّمَاوَاتِ الْعُلَى • الرَّحْمَانُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى • لَهُ مَا فِي
السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَمَا تَحْتَ الثَّرَى • وَإِنْ تَجَهَّرَ بِالْقَوْلِ فَإِنَّهُ يَعْلَمُ
السِّرَّ وَأَخْفَى • اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى .

* * *

« وَهَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَى • إِذْ رَأَى نَارًا ، فَقَالَ لِأَهْلِهِ : امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ
نَارًا ، لَعَلِّي آتِيكُمْ مِنْهَا بِقَبَسٍ أَوْ أَجْدٍ عَلَى النَّارِ هُدًى .

« فَلَمَّا أَتَاهَا نُودِيَ يَا مُوسَى : إِنِّي أَنَا رَبُّكَ فَاخْلَعْ نَعْلَيْكَ إِنَّكَ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ
طَوًى • وَأَنَا اخْتَرْتُكَ فَاسْتَمِعْ لِمَا يُوحَى • إِنَّنِي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدْنِي
وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي • إِنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ ، أَكَادُ أَخْفِيهَا ، لِتُجْزَى كُلُّ نَفْسٍ بِمَا
تَسْعَى • فَلَا يَصُدُّكَ عَنْهَا مَنْ لَا يُؤْمِنُ بِهَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ فَتَزِدَى .

« وَمَا تَلَكَ بِبَيْمِينِكَ يَا مُوسَى ؟ • قَالَ : هِيَ عَصَايَ أَتَوَكَّأُ عَلَيْهَا وَأَهُشُّ بِهَا عَلَى
غَنَمِي وَلِيَ فِيهَا مَآرِبُ أُخْرَى • قَالَ : أَلْقِهَا يَا مُوسَى • فَأَلْقَاهَا فَإِذَا هِيَ حَيَّةٌ تَسْعَى •

قَالَ : خُذْهَا وَلَا تَخَفْ سَمِعِيدُهَا سِيرَتَهَا الْأُولَى * وَاضْمُمْ يَدَكَ إِلَى جَنَاحِكَ تَخْرُجَ بَيْضَاءَ مِنْ غَيْرِ سُوءٍ آيَةٌ أُخْرَى * لِذُرِّيَّتِكَ مِنْ آيَاتِنَا الْكُبْرَى * اذْهَبْ إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى * قَالَ : رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي * وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي * وَاخْلُلْ عُقْدَةً مِنْ لِسَانِي يَفْقَهُوا قَوْلِي * وَاجْعَلْ لِي وَزِيرًا مِنْ أَهْلِي * هَارُونَ أَخِي * اشْدُدْ بِهِ أَزْرِي * وَأَشْرِكْهُ فِي أَمْرِي * كَتَى نُسَبِّحُكَ كَثِيرًا * وَنَذْكَرُكَ كَثِيرًا * إِنَّكَ كُنْتَ بِنَا بَصِيرًا * قَالَ : قَدْ أُوْرَيْتَ سُؤْلَكَ يَا مُوسَى . وَقَدْ مَنَّآ عَلَىكَ مَرَّةً أُخْرَى * إِذْ أَوْحَيْنَا إِلَى أُمِّكَ مَا يُوحَى * أَنْ أُقْذِفِيهِ فِي النَّبُوتِ ، فَأَقْذِفِيهِ فِي الْيَمِّ فَلْيُلْقِهِ الْيَمُّ بِالسَّاحِلِ ، يَأْخُذْهُ عَدُوٌّ لِي وَعَدُوٌّ لَهُ ؛ وَأَلْقَيْتُ عَلَىكَ صَحْبَةً مَنِيٌّ وَلِتُنصَحَ إِلَىٰ عَيْنِي * إِذْ تَمْشِي أُخْتُكَ فَتَقُولُ : هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ مَن يَكْفُلُهُ ؟ فَرَجَعْنَاكَ إِلَىٰ أُمِّكَ كَتَىٰ تَقَرَّ عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ ، وَوَقَّاتَ نَفْسًا فَجَعَلْنَاهَا مِنْ آلِ نَعْمٍ ، وَوَقَّاتَكَ فُتُونًا ، فَلَمَّ بَنَيْتَ سِنِينَ فِي أَهْلِ مَدْيَنَ ثُمَّ جِئْتَ عَلَىٰ قَدَرٍ يَا مُوسَى * وَاصْطَلَمْتَكَ لِنَفْسِي * اذْهَبْ أَنْتَ وَأَخُوكَ بِآيَاتِي وَلَا تَلِيَا فِي ذِكْرِي * اذْهَبَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى * فَقُولَا لَهُ : قَوْلَا لَيْنَا لَعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَى .

« قَالَ : رَبَّنَا إِنَّا نَخَافُ أَنْ يُفْرِطَ عَلَيْنَا أَوْ أَنْ يَطْغَى * قَالَ : لَا تَخَافَا إِنِّي مَعَكُمَا أَسْمَعُ وَأَرَى * فَأَتِيَاهُ قَوْلًا : إِنَّا رَسُولَا رَبِّكَ فَأَرْسِلْ مَعَنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ وَلَا تُعَذِّبْهُمْ قَدْ جِئْنَاكَ بِآيَةٍ مِنْ رَبِّكَ ، وَالسَّلَامُ عَلَىٰ مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى * إِنَّا قَدْ أُوحِيَ إِلَيْنَا أَنَّ الْعَذَابَ عَلَىٰ مَن كَذَّبَ وَتَوَلَّى .

« قَالَ : فَمَنْ رَبُّكُمَا يَا مُوسَى * قَالَ : رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَىٰ كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَى * قَالَ : فَمَا بَالُ الْقُرُونِ الْأُولَى ؟ * قَالَ : عَلَّمَهُمَا عِنْدَ رَبِّي فِي كِتَابٍ لَا يَبْضُلُ رَبِّي وَلَا يَنْسَى * الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ مَهْدًا ، وَسَلَكَ لَكُمْ فِيهَا سُبُلًا ، وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْ نَبَاتٍ شَتَّى * كُلُّوا وَارْعَوْا

أَنْعَامِكُمْ . إِنَّ فِي ذَلِكَ لآيَاتٍ لِّأُولِي الْأُلْبَانِ * مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ ، وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ ،
 وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَى . وَلَقَدْ أَرْبْنَاكُمْ كَلْبًا فَكَلَبَّا وَآبَى * قَالَ :
 أَجِئْنَا لِنُخْرِجَ جَنًّا مِنْ أَرْضِنَا بِسِحْرِكَ يَا مُوسَى ؟ * فَلَمَّا تَدَنَّكَ بِسِحْرِ مِثْلِهِ ، فَاجْعَلْ
 بَيْنَنَا وَبَيْنَكَ مَوْعِدًا لَا نُخْلِفُهُ نَحْنُ وَلَا أَنْتَ مَكَانًا سُوًى * قَالَ : مَوْعِدُكُمْ يَوْمَ
 الزَّيْنَةِ وَأَنْ يُخَشِرَ النَّاسُ ضَحَى .

« فَتَوَلَّى فِرْعَوْنُ فَجَمَعَ كَيْدَهُ ثُمَّ أَتَى * قَالَ لَهُمْ مُوسَى : وَيْلَكُمْ لَا تَفْتَرُوا
 عَلَى اللَّهِ كَذِبًا فَيُسْحِتَكُمْ بِعَذَابٍ ، وَقَدْ خَابَ مَنْ افْتَرَى * فَتَنَّا زُجُرًا أَمْرُهُمْ بَيْنَهُمْ
 وَأَسْرُوا النَّجْوَى * قَالُوا : إِنْ هَذَانِ لَسَاحِرَانِ يُرِيدَانِ أَنْ يُخْرِجَاكُمْ مِنْ أَرْضِكُمْ
 بِسِحْرِهِمَا ، وَيَذْهَبَا بِطَرِيقَتِكُمُ الْمُثَلَّى * فَأَجْمِعُوا كَيْدَكُمْ ثُمَّ آتُوا صَفًّا ، وَقَدْ
 أَفْلَحَ الْيَوْمَ مَنْ اسْتَعْلَى * قَالُوا : يَا مُوسَى إِمَّا أَنْ تَتْلِي وَإِمَّا أَنْ نَكُونَ أَوَّلَ مَنْ أَلْقَى *
 قَالَ : بَلْ أَتَوْا . فَإِذَا حِبَالُهُمْ وَعِصِيُّهُمْ يُخَيَّلُ إِلَيْهِ مِنْ سِحْرِهِمْ أَنَّهَا تَسْعَى *
 فَأَوْجَسَ فِي نَفْسِهِ خِيفَةً مُوسَى * قُلْنَا : لَا تَخَفْ إِنَّكَ أَنْتَ الْأَعْلَى * وَأَلْقِ مَا فِي
 يَمِينِكَ تَلْقَفْ مَا صَنَعُوا ، إِنْ مَا صَنَعُوا كَيْدُ سَاحِرٍ وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُ حَيْثُ أَتَى .

« فَأَلْقَى السَّحْرَةَ سُجَّدًا ، قَالُوا : آمَنَّا بِرَبِّ هَارُونَ وَمُوسَى * قَالَ : آمَنْتُمْ
 لَهُ قَبْلَ أَنْ أَدْنَى لَكُمْ ، إِنَّهُ لَكَبِيرُكُمْ الَّذِي عَلَّمَكُمُ السِّحْرَ ، فَلَا قَطْعَانَ أَيْدِيكُمْ
 وَأَرْجُلَكُمْ مِنْ خِلَافٍ ، وَلَا صُلْبَنَّاكُمْ فِي جُذُوعِ النَّخْلِ ، وَلَتَعْلَمُنَّ أَيُّنَا أَشَدُّ عَذَابًا
 وَأَبْقَى * قَالُوا : لَنْ نُؤْتِيَكَ عَلَى مَا جَاءَنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالَّذِي فَطَرَنَا ، فَاقْضِ
 مَا أَنْتَ قَاضٍ ، إِنَّمَا تَفْضِي هَذِهِ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا * إِنَّا آمَنَّا بِرَبِّنَا لِنَغْفِرَ لَنَا خَطَايَانَا
 وَمَا أَكْرَهْتَنَا عَلَيْهِ مِنَ السِّحْرِ ، وَاللَّهُ خَبِيرٌ وَأَبْقَى * إِنَّهُ مَنْ يَأْتِ رَبَّهُ مُجْرِمًا
 فَإِنَّ لَهُ جَهَنَّمَ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيَى * وَمَنْ يَأْتِهِ مُؤْمِنًا قَدْ عَمِلَ الصَّالِحَاتِ

فَأُولَٰئِكَ لَهُمُ الدَّرَجَاتُ الْعُلَىٰ * جَنَّاتُ عَدْنٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ،
وَذَٰلِكَ جَزَاءُ مَنْ تَزَكَّىٰ .

« وَلَقَدْ أَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ أَسْرِ بِعِبَادِي فَاصْرَبْ لَهُمْ طَرِيقًا فِي الْبَحْرِ يَبَسًا ،
لَا تَخَافُ دَرْكًا وَلَا تَخْشَىٰ * فَاتَّبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ بِجُنُودِهِ ، فَفَشَّيْتُمْ مِنْ الْمَيْمِ مَا غَشِيَهُمْ
وَأَصْلَ فِرْعَوْنُ قَوْمَهُ وَمَا هَدَىٰ .

« يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ قَدْ أَنْجَيْنَاكُمْ مِنْ عَدُوِّكُمْ ، وَوَعَدْنَاكُمْ جَانِبَ الطُّورِ الْأَيْمَنِ
وَنَزَّلْنَا عَلَيْكُمُ الْمَنَّاءَ وَالسَّلْوَىٰ * كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَلَا تَطْغَوْا فِيهِ فَيَحِلَّ
عَلَيْكُمْ غَضَبِي ، وَمَنْ يَحِلَّ عَلَيْهِ غَضَبِي فَقَدْ هَوَىٰ * وَإِنِّي لَأَغْفَارٌ لِمَنْ تَابَ وَآمَنَ
وَعَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ اهْتَدَىٰ .

« وَمَا أَجَلَكَ عَنْ قَوْمِكَ يَا مُوسَىٰ ؟ * قَالَ : هُمْ أَوْلَاءُ عَلَىٰ أَثَرِي ، وَعَجِلْتُ
إِلَيْكَ رَبِّ لِتَرْضَىٰ * قَالَ : فَإِنَّا قَدْ فَتَنَّا قَوْمَكَ مِنْ بَعْدِكَ ، وَأَصْلَهُمُ السَّامِرِيُّ .

« فَرَجَعَ مُوسَىٰ إِلَىٰ قَوْمِهِ غَضْبَانَ أَسِفًا ، قَالَ : يَا قَوْمِ أَلِمْتُمْ بِرَبِّكُمْ وَعَدَا
حَسَنًا ؟ أَفَطَالَ عَلَيْكُمُ الْعَهْدُ أَمْ أَرَدْتُمْ أَنْ يَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبٌ مِنْ رَبِّكُمْ فَأَخْلَقْتُمْ
مَوْعِدِي ؟ * قَالُوا : مَا أَخْلَفْنَا مَوْعِدَكَ بِمَلِكِنَا ، وَلَكِنَّا حَمَلْنَا أَوزَارًا مِنْ زِينَةِ الْقَوْمِ
فَقَدَفْنَاهَا فَكَذَلِكَ أَلْقَى السَّامِرِيُّ * فَأَخْرَجَ لَهُمْ عِجْلًا جَسَدًا لَهُ خُورٌ ، فَقَالُوا :
هَذَا إِلَهُكُمْ وَإِلَهُ مُوسَىٰ فَنَسِيَ * أَفَلَا يَرَوْنَ إِلَّا يَرْجِعُ إِلَيْهِمْ قَوْلًا ، وَلَا يَمْلِكُ
لَهُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا * وَلَقَدْ قَالَ لَهُمْ هَارُونُ مِنْ قَبْلُ : يَا قَوْمِ إِنَّمَا فُتِنْتُمْ بِهِ ،
وَإِنَّ رَبَّكُمُ الرَّحْمَنُ ، فَاتَّبِعُونِي وَأَطِيعُوا أَمْرِي * قَالُوا : لَنْ نَبْرَحَ عَلَيْهِ عَاكِفِينَ
حَتَّىٰ يَرْجِعَ إِلَيْنَا مُوسَىٰ * قَالَ : يَا هَارُونُ مَا مَنَعَكَ إِذْ رَأَيْتَهُمْ ضَلُّوا * أَلَّا تَتَّبِعَنِ ؟
أَفَعَصَيْتَ أَمْرِي * قَالَ : يَا بَنِيَّ أُمَّ لَا تَأْخُذْ بِلِحْيَتِي وَلَا بِرَأْسِي ، إِنِّي خَشِيتُ أَنْ
تَقُولُ : فَرَّقْتَ بَيْنَ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَلَمْ تَرْقُبْ قَوْلِي .

« قَالَ : فَمَا خَطْبُكَ يَا سَامِرِيُّ ؟ * قَالَ : بَصُرْتُ بِمَا لَمْ يَبْصُرُوا بِهِ ، فَقَبَضْتُ قَبْضَةً مِنْ أَثَرِ الرَّسُولِ فَنَبَذْتُهَا ، وَكَذَلِكَ سَوَّلَتْ لِي نَفْسِي * قَالَ : فَادْهَبْ فَإِنَّ لَكَ فِي الْحَيَاةِ أَنْ تَقُولَ : لَا مِسَاسَ ، وَإِنَّ لَكَ مَوْعِدًا لَنْ تُخْلَفَهُ ، وَانظُرْ إِلَى إِلَهِكَ الَّذِي ظَلْتَ عَلَيْهِ عَاكِفًا ، لَنُْحَرِّقَنَّهُ ثُمَّ لَنَنْدِفَنَّهُ فِي الْيَمِّ نَسْفًا * إِنَّمَا إِلَهُكُمُ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَسِعَ كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا . »

**SURA TAHA
OBJAVLJENA U MEKKI
135 AJETA**

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!

Ta-ha (20/1).

Ne objavljujemo Kur'an da se mučiš, (20/2)

već da bude pouka onome koji se boji, - (20/3)

objavljuje ga Stvoritelj Zemlje i nebesa visokih, (20/4)

Milostivi, koji upravlja svemirom svim (20/5).

Njegovo je što je na nebesima i što je na Zemlji i što je između njih i što je pod zemljom! (20/6).

Ako se ti glasno moliš, - pa, On zna i što drugom tajno rekneš i što samo pomisliš! (20/7).

Allah, drugog boga osim Njega nema, najljepša imena ima! (20/8).

A da li je do tebe doprla vijest o Mūsāu, (20/9)

kada je vatru ugledao pa čeljadi svojoj rekao: "Ostanite vi tu, ja sam vatru vidio, možda ću vam nekakvu glavnju donijeti ili ću pored vatre naći nekoga ko će mi put pokazati" (20/10).

A kad do nje dođe, neko ga zovnu: "O Mūsā, (20/11)

Ja sam, uistinu, Gospodar tvoj! Izuj, zato, obuću svoju, ti si, doista, u blagoslovljenoj dolini Tuva (20/12).

Tebe sam izabrao, zato ono što ti se objavljuje slušaj! (20/13).

Ja sam, uistinu, Allah, drugog boga, osim Mene, nema; zato se samo meni klanjaj i molitvu obavljaj da bih ti uvijek na umu bio! (20/14).

Čas oživiljenja će sigurno doći - od svakog ga tajim -, kad će svaki čovjek prema trudu svome nagrađen ili kažnjen biti (20/15).

I neka te zato nikako ne odvraća od vjerovanja u nj onaj koji u njega ne vjeruje i koji slijedi strast svoju, pa da budeš izgubljen (20/16).

A šta ti je to u desnoj ruci, o Mūsā?" (20/17).

"Ovo je moj štap" - odgovori on - "kojim se poštapam i kojim lišće ovcama svojim skidam, a služi mi i za druge potrebe" (20/18).

"Baci ga, o Mūsā!" - reče On (20/19).

I on ga baci, kad on - zmija koja mili (20/20).

"Uzmi je i ne boj se!" - reče On -, "Mi ćemo je vratiti u ono što je bila prije (20/21).

I uvuci ruku pod pazuhu svoje, ruka će se pojaviti bijela, ali ne bolesna; i eto - znamenje drugo, (20/22)

da ti pokažemo neka od Naših velikih čuda (20/23).

Idi faraonu jer je u zlu svaku mjeru prevršio!" (20/24).

"Gospodaru moj," - reče Mūsā - "učini prostranim prsa moja (20/25)

i olakšaj zadatak moj: (20/26)

odriješi uzao sa jezika mog (20/27)

da bi razumjeli govor moj (20/28)

i podaj mi za pomoćnika iz porodice moje (20/29)

Hārūna, brata mog; (20/30)

osnaži me njime (20/31)

i učini drugom u zadatku mome, (20/32)

da bismo Te mnogo hvalili (20/33)

i da bismo Te mnogo spominjali, (20/34)

Ti, uistinu, znaš za nas" (20/35).

"Udovoljeno je molbi tvojoj, o Mūsā!" - reče On, (20/36)

"a ukazali smo ti milost Svoju još jednom, (20/37)

kada smo majku tvoju nadahnuli onim što se samo nadahnućem nadahnućem stiče: (20/38)

,Metni ga u sanduk i u rijeku baci, rijeka će ga na obalu izbaciti, pa će ga i Moj i njegov neprijatelj prihvatiti.' I Ja sam učinio da te svako voli i da rasteš pod okom Mojim (20/39).

Kada je sestra tvoja otišla i rekla: ,Hoćete li da vam ja pokažem onu koja će se o njemu brinuti?' - Mi smo te majci tvojoj povratili da se raduje i da više ne tuguje. A ti si ubio jednog čovjeka, pa smo te Mi brige oslobodili i iz raznih nevolja te spasili. I ti si ostao godinama među stanovnicima Medjena, zatim si, o Mūsā, u pravo vrijeme došao (20/40).

I Ja sam te za Sebe izabrao (20/41).

Idite ti i brat tvoj, sa dokazima Mojim, i neka sam vam Ja uvijek na pameti, (20/42)

idite faraonu, on se, doista, osilio, (20/43)

pa mu blagim riječima govorite, ne bi li razmislio ili se pobojava!" (20/44).

"Gospodaru naš," - rekoše oni - "bojimo se da nas odmah na muke ne stavi ili da svaku mjeru zla ne prekorači" (20/45).

"Ne bojte se!" - reče On -, "Ja sam s vama, Ja sve čujem i vidim (20/46).

Idite k njemu i recite: ,Mi smo poslanici Gospodara tvoga, pusti sinove Isrāilove da idu s nama i nemoj ih mučiti! Donijeli smo ti dokaz od Gospodara tvoga, a nek živi u miru onaj koji pravi put slijedi! (20/47).

Nama se objavljuje da će sigurno stići kazna onoga koji ne povjeruje i glavu okrene" (20/48).

"Pa ko je gospodar vaš, o Mūsā?" - upita faraon (20/49).

"Gospodar naš je onaj koji je svemu onom što je stvorio dao ono što mu je potrebno, zatim ga, kako da se time koristi, nadahnuo" (20/50).

"A šta je sa narodima davnašnjim?" - upita on (20/51).

"O njima zna sve Gospodar moj, u Knjizi je, Gospodaru mome nije ništa skriveno i On ništa ne zaboravlja (20/52).

On je za vas Zemlju posteljom učinio i po njoj vam prolaze utro, i On spušta s neba kišu!" - Samo Mi dajemo da uz njenu pomoć u parovima niče bilje raznovrsno (20/53).

Jedite i napasajte stoku svoju! To su dokazi za one koji pameti imaju (20/54).

Od zemlje vas stvaramo i u nju vas vraćamo i iz nje ćemo vas po drugi put izvesti (20/55).

I Mi smo faraonu sve dokaze Naše pokazali, ali je on ipak porekao i da povjeruje odbio (20/56).

"Zar si došao da nas pomoću vradžbine svoje iz zemlje naše izvedeš, o Mūsā?" - upitao je (20/57).

"I mi ćemo tebi vradžbinu sličnu ovoj doista pripremiti! Zakaži nam ročište koga ćemo se i mi i ti pridržavati, onako kako odgovara i nama i tebi!" (20/58).

"Neka ročište bude na praznik" - reče Mūsā - "i nek se narod izjutra sakupi" (20/59).

I faraon ode, sakupi čarobnjake svoje i poslije dođe (20/60).

"Teško vama!" — reče im Mūsā. "Ne iznosite laži o Allahu, pa da vas On kaznom uništi; a sigurno neće uspjeti onaj koji laži iznosi" (20/61).

I oni se, tiho šapućući, stadoše o svom poslu između sebe raspravljati (20/62).

"Ova dvojica su čarobnjaci" - rekoše jedni drugima -, "hoće da vas vradžbinama svojim iz zemlje vaše izvedu i da unište vašu vjeru prelijepu; (20/63)

zato lukavstvo svoje pametno pripremite, a onda u red stanite. Ko danas pobijedi, sigurno će postići šta želi!" (20/64).

"O Mūsā," - rekoše oni - "hoćeš li ti ili ćemo najprije mi baciti?" (20/65).

"Bacite vi!" - reče on - i odjednom mu se pričinu da konopi njihovi i štapovi njihovi, zbog vradžbine njihove, kreću, (20/66)

i Mūsā u sebi osjeti zebnju (20/67).

"Ne boj se!" - rekosmo Mi -, "ti ćeš, doista, pobijediti! (20/68).

Samo baci to što ti je u desnoj ruci, progutaće ono što su oni napravili, jer je ono što su oni napravili samo varka čarobnjaka, a čarobnjak neće, ma gdje došao, uspjeti" (20/69).

I čarobnjaci se baciše licem na tle govoreći: "Mi vjerujemo u Mūsāova i Hārūnova Gospodara!" (20/70).

"Vi ste mu povjerovali" - viknu faraon - "prije nego što sam vam ja dopusito! On je učitelj vaš, on vas je vradžbini naučio i ja ću vam, zacijelo, unakrst ruke i noge vaše odsjeći i po stablima palmi vas razapeti i sigurno ćete saznati ko je od nas u mučenju strašniji i istrajniji" (20/71).

"Mi nećemo tebe staviti iznad jasnih dokaza koji su nam došli, tako nam Onoga koji nas je stvorio!" - odgovoriše oni -, "pa čini što hoćeš; to možeš da učiniš samo u životu na ovom svijetu! (20/72).

Mi vjerujemo u Gospodara našeg da bi nam grijeha naše oprostio i vradžbine na koje si nas ti primorao. A Allah bolje nagrađuje i kažnjava trajnije" (20/73).

Onoga koji pred Gospodara svoga kao nevjernik iziđe čeka džehennem, u njemu neće ni umrijeti ni živjeti; (20/74)

a one koji pred Njega iziđu kao vjernici, a koji su dobra djela činili - njih sve čekaju visoki stepeni, (20/75)

edenski vrtovi kroz koje će rijeke teći, u njima će oni vječno ostati, i to će biti nagrada za one koji se budu od grijeha očistili (20/76).

I Mi objavismo Mūsāu: "Noću izvedi robove Moje i s njima suhim putem kroz more prodi, ne strahujući da će te oni stići i da ćeš se utopiti" (20/77).

A faraon je za njima s vojskama svojim krenuo, ali su ih talasi mora prekrili; (20/78).

faraon je narod svoj u zabludu doveo, a nije na pravi put izveo (20/79).

O sinovi Israilovi, Mi smo vas od neprijatelja vašeg izbacili, i na desnu stranu Tiura vas doveli, i manu i prepelice vam slali (20/80).

"Jedite ukusna jela kojima vas opskrbljujemo i ne budite u tome objesni da vas ne bi snašla srdžba Moja; a koga snade srdžba Moja - nastradao je! (20/81).

Ja ću sigurno oprostiti onome ko se pokaje i uzvjeruje i dobra djela čini, i koji zatim na pravom putu istraje" (20/82).

"A zašto si prije naroda svoga požurio, o Mūsā" (20/83).

"Evo ide za mnom" - odgovori on -, "a požurio sam k Tebi, Gospodaru moj, da budeš zadovoljan" (20/84).

"Mi smo narod tvoj poslije tvog odlaska u iskušenje doveli" - reče On -, "njega je zaveo Sāmirija" (20/85).

I Mūsā se narodu svome vrati srdit i žalostan. "O narode moj" - reče - "zar vam Gospodar vaš nije dao lijepo obećanje? Zar vam se vrijeme oduljilo, ili hoćete da vas stigne srdžba Gospodara vašeg, pa se zato niste držali obećanja koje ste mi dali!" (20/86).

"Nismo prekršili dato ti obećanje od volje svoje" - odgovoriše. "Bili smo natovareni teretima, nakitom narodnim, pa smo to bacili." A to isto uradio je i Sāmirija, (20/87)

pa im izlio tele koje je davalo glas kao da muče i oni su onda rekli: "Ovo je vaš bog i Mūsāov bog, on ga je zaboravio!" (20/88).

Zar oni nisu vidjeli da im ono ni riječi ne odgovara i da od njih ne može nikakvu nevolju otkloniti niti im ikakvu korist pribaviti? (20/89).

A njima je Hārūn još prije govorio: "O narode moj, vi ste njime samo u iskušenje dovedeni; Gospodar vaš je Milostivi, zato slijedite mene i slušajte naređenje moje!" (20/90).

"Mi ćemo mu se klanjati sve dok nam se ne vrati Mūsā" - odgovorili su oni (20/91).

"O Hārūne," - povika Mūsā - "šta te je spriječilo, kad si ih vidio da su zalutali, (20/92)

da za mnom nisi pošao? Zašto nisi naređenje moje poslušao?" (20/93).

"O sine majke moje," - reče Hārūn - "ne hvataj me za bradu i za kosu moju! Ja sam se plašio da ti ne rekneš: 'Razdor si među sinovima Isrāilovim posijao i nisi postupio onako kako sam ti rekao'" (20/94).

"A šta si to ti htio, o Sāmirija?" - upita Mūsā (20/95).

"Ja sam vidio ono što oni nisu vidjeli" - odgovori on -, "pa sam šaku zemlje ispod izaslanikove stope uzeo i to bacio, i eto tako je u mojoj duši ponikla zla misao" (20/96).

"E onda se gubi!" - reče Mūsā -, "čitavog svog života ćeš govoriti: 'Neka me niko ne dotiče!' a čeka te još i određeni čas koji te neće mimoići. Pogledaj samo ovoga tvog "boga" kojem si se klanjao; mi ćemo ga sigurno spaliti i po moru mu prah rasuti" (20/97).

Vaš bog je - Allah, drugog boga, osim Njega, nema! On sve zna!" (20/98).

Ova sura počinje i završava riječima upućenim Poslaniku (alejhi's-selam) objašnjavajući njegovu ulogu i definirajući njegove obaveze. To nije nesreća koja je propisana njemu niti nevolja koja bi ga mučila nego je to poziv i podsjećanje, misionarstvo i upozorenje, a stvar svih stvorenja poslije toga pripada jedinom Allahu koji nema ortaka, koji je zaštitnik i egzoteričnosti i ezoteričnosti Kosmosa, Koji je obaviješten o manifestacijama srca i onoga što u njima leži, Onoga prema kome se okreću čela i vraćaju ljudi, pokorni ili nepokorni. Otuda Alejhi's-selam nije odgovoran ni za onoga koji demantira poziv ni za onoga koji ne vjeruje, niti da se osjeća nesretnim što neki ugone u laž proživljenje i što ne vjeruju.

Između uvoda i kraja ove sure izlaže se kazivanje o Mūsāu (alejhi's-selam) od vremena poslanstva do vremena kada su Sinovi Isrāilovi uzeli tele nakon njihova izlaska iz Egipta. Izlaganje je nešto detaljnije i poduže. Posebno se izlaže moment susreta i razgovora između Allaha i Mūsāa, zatim moment spora između Mūsāa i faraona, moment takmičenja između Mūsāa i čarobnjaka. U toku ovog kazivanja dolazi do izražaja Allahova zaštita Mūsāa Koji ga je za Sebe izabrao i Koji je rekao njemu i njegovu bratu *"Ne bojte se!" - reče On, - "Ja sam s vama, Ja sve čujem i vidim" (20/46).*

Kazivanje o Ādemu iznosi se vrlo brzo i kratko, u njemu se ističe Allahova milost prema Ādemu nakon što je Ādem pogriješio, ističe se uputa Ādema i prepuštanje njegovih potomaka da odaberu Uputu ili zabludu, nakon upozorenja i podsjećanja.

Ovim kazivanje obuhvaćena je i scena Sudnjeg dana. One kao da su dopuna početka kazivanja o Ādemu dok je bio u gornjim slojevima i kada

se vraćaju oni koji su pokorni u Džennet, a grijешnici u Džehennem, potvrđujuću ono što je rečeno njihovu ocu Ādemu kad je spušten na Zemlju.

U ovoj suri se u kontekstu nastavlja sa izlaganjem u dva dijela. Prvi dio sadrži početak ove sure u kome se govori Poslaniku (alejhi's-selam): *Ne objavljujemo Kur'an da se mučiš, već da bude pouka onome koji se boji* (20/2.3). Poslije ovoga slijedi kazivanje o Mūsāu kao kompletan primjer Allahove (Uzvišenog) zaštite svakog onoga koga je On odabrao da saopći Njegov poziv, da ne tuguju zbog toga jer su takvi u Njegovoj zaštiti.

Drugi dio sadrži scene Sudnjeg dana i kazivanje o Ādemu. I jedno i drugo kazivanje su u uvodnom dijelu ove sure, zatim slijedi kazivanje o Mūsāu. Kraj ove sure je sličan njenom uvodu i sasvim je u skladu s njim i atmosferom ove sure.

Ova sura ima poseban odsjen koji prekriva cjelokupnu njenu atmosferu, visoki i uzvišeni odsjen od koga srca postaju skrušena, duše se smiruju, a čela Njemu pokoravaju. To je odsjen u kome se odražava svjetlost Milostivog na Svetu dolinu i na Njegova roba Mūsāa u vrijeme tih dugih razgovora, a noć mirna i Mūsā sam samcat. Cjelokupni Bitak je u skladu s tim dugim spasom. To je odsjen u kome će se jasno vidjeti stajanje na mjestu velikog okupljanja *...glasovi će se stišati i ti ćeš samo šapat čuti* (20/108), *Ljudi će se Živome i Vječnom pokoriti* (20/111).

Muzički ritam ove sure u cjelini javlja se u sličnim momentima od početka ove sure pa sve do kraja - ugodan, melodičan i privlačan kratkog elifa, kroz cijelu rečenicu, otprilike.

Ta-ha (20/1).

Ne objavljujemo Kur'an da se mučiš, (20/2)

već da bude pouka onome koji se boji, - (20/3)

objavljuje ga Stvoritelj Zemlje i nebesa visokih, (20/4)

Milostivi, koji upravlja svemirom svim (20/5).

Njegovo je što je na nebesima i što je na Zemlji i što je između njih i što je pod zemljom! (20/6).

Ako se ti glasno moliš, - pa, On zna i što drugom tajno rekneš i što samo pomisliš! (20/7).

Allah, drugog boga osim Njega nema, najljepša imena ima! (20/8).

Početak je ugodan i prijatan, a počinje odvojenim slovima *ta - ha* da bi upozorio da je ova cijela sura kao i Kur'an sastavljen iz sličnih slova, kao što smo naveli u nekoliko početaka drugih sura. Ovdje su izabrana dva slova koja se završavaju sa rimom kao rimom cjelokupne sure. Ona su kratka da bi ritam bio također skladan.

Ova dva slova govore o Kur'anu, kao što je slučaj i sa surama koje počinju isprekidanim slovima u formi obraćanja Poslaniku (alejhi's-selam).

Ne objavljujemo Kur'an da se mučiš (20/2) - ne objavljujemo ti Kur'an koji bi ti prouzrokovao poteškoće. Ne objavljujemo ti ga da ti osjećaš poteškoće pri njegovom učenju i klanjanju prema njegovom sadržaju niti što bi prelazilo tvoje mogućnosti i izazivalo teškoće. Kur'an donosi olakšicu kod klanjanja Allahu. Njegove obaveze ne prelaze ljudsku moć. Kur'an te ne obavezuje ničim što iskače iz tvoje mogućnosti. On ti ništa ne propisuje što nije u tvojoj moći niti traži što nije u granicama tvoje moći. To je blagodat, a ne poteškoća. On je prilika za povezivanje sa gornjim slojevima i traženja moći, smirenosti, osjećaja zadovoljstva druženja i povezivanja.

Ne objavljujemo ti Kur'an da se mučiš sa ljudima kada oni ne vjeruju u Kur'an. Ti nisi obavezan da ih natjeraš da vjeruju, niti da se uništiš zbog njihovog gubitka. Ovaj Kur'an je samo radi upozorenja i pouke.

Već da bude pouka onome koji se boji (20/3).

Onaj koji se boji poučit će se kada bude pozivan, bojat će se svoga Gospodara i tražit će oprosta. Kod toga se završava uloga Poslanika (alejhi's-selam). On nije optrećen da otvara zatvore srca niti da vlada srcima i dušama ljudi. To je sve u moći Allaha koji je poslao ovaj Kur'an. On je Taj koji pazi na cjelokupni Kosmos, Koji svojim znanjem obuhvata srca i tajne.

objavljuje ga Stvoritelj Zemlje i nebesa visokih, (20/4)

Milostivi, koji upravlja svemirom svim (20/5).

Njegovo je što je na nebesima i što je na Zemlji i što je između njih i što je pod zemljom! (20/6).

Onaj koji je objavio ovaj Kur'an, On je stvorio ovu Zemlju i nebesa, stvorio ta visoka nebesa. Kur'an je kosmička pojava kao i nebesa i Zemlja. Objavljen je sa gornjih slojeva i povezuje kontekstom zakone koji dominiraju Kosmosom i preko kojih je objavljen ovaj Kur'an. On istovremeno usklađuje sjenu visokih nebesa sa Zemljom i sjenu Kur'ana koji je objavljen iz gornjih slojeva na Zemlju.

Onaj koji je objavio Kur'an iz viskih slojeva i stvorio Zemlju i nebesa je *Milostivi* i On ga nije objavio čovjeku da se čovjek žalosti. Osobina milosti je ono što se ovdje ističe da bi obuhvatilo ovo značenje. To je onaj koji štiti Kosmos u cjelini i *koji upravlja svemirom svim (10/5)*, a upravljanje svemirom jeste zamjena za dominaciju i vlast. Prema tome, sve što je Poslaniku naređeno u odnosu na ljude jeste da podsjeti onoga ko se boji.

A šticeenje, posjedovanje vlasti i obuhvatanje?

Njegovo je što je na nebesima i što je na Zemlji i što je između njih i što je pod zemljom! (20/6).

Kosmičke scene koriste se u izrazu da bi se istaklo značenje vlasti i obuhvatanja u obliku slike koju može spoznati ljudsko poimanje. Stvar je daleko veća od toga. Allahu pripada sve što je u Kosmosu, a to je daleko veće od onoga što je na nebesima i Zemlji, što je između njih i što je ispod zemlje.

Allahovo znanje obuhvata sve što obuhvata Njegovo vlasništvo.

Ako se ti glasno moliš, - pa, on zna i što drugom tajno rekneš i što samo pomisliš (20/7).

Ovaj izraz dovodi u sklad odsjen koji baca ovaj ajet: *Njegovo je što je na nebesima i što je na Zemlji i što je između njih i što je pod zemljom (20/6)* i odsjen koji daje ajet poslije njega: *Ako se ti glasno moliš, - pa, On zna i što drugom tajno rekneš i što samo pomisliš (20/7)*, dakle, dovodi se u sklad glasna pojava u Kosmosu, glasna pojava u riječima i sve ono što je skriveno pod zemljom i sakriveno i tajno u grudima na usklađujući način kod poimanja. Tajna je skrivena, a nije skrivenije od tajne poimanja u smislu skrivenog i prekrivenog kao što je slučaj skrivenog i pokrivenog pod slojevima zemlje.

Riječi su upućene Poslaniku (alejhi's-selam) radi smirenja njegova srca, da je njegov Gospodar s njim i da ga čuje, ne ostavlja ga samog da se žalosti i tuguje zbog Kur'ana i da suočava nevjernike bez oslonca. I kada ga poziva glasno, On zna i tajno i sakriveno i kada srce osjeti blizinu Allaha i da On zna i njegovu tajnu i njegov šapat srce se smiruje i postaje zadovoljno, predaje se ovoj blizini, ne osjeća se da je samo i izolirano među onima koji nagone u laž i koji su protivnici, ne osjeća samoću među onima koji mu se protive u vjeri i osjećanjima.

Ovaj uvod završava objelodanjivanjem vjere u Jednog Allaha nakon oglašavanja Njegovog zaštitništva, vlasništva i Njegovog znanja.

Allah, drugog boga osim Njega nema, najljepša imena ima (20/8).

A najljepša imena učestvuju u skladnosti ritma kao što učestvuju i u skladnosti odsjena milosti, blizine i zaštite koja prekriva atmosferu i početka ove sure i njenu cjelinu.

Nastavlja se kazivanjem Allaha Svome Poslaniku, o poslaniku Mūsāu kao primjer Allahove zaštite odabranika, radi nošenja Njegova poziva. Kazivanje o Mūsāu je najveće kazivanje o poslaniku koje se navodi u Kur'anu. Ono je izloženo u nekoliko cjelina koje odgovaraju temi ove sure i atmosferom i odsjenom. Neke od ovih cjelina su navedene do sada u surama: Beqare, Maide, El-Araf, Junus, Isra i Kehf, dok se u drugim surama na to ne ukazuje.

Kazivanje koje je došlo u suri Maide je jedno kazivanje. Ono se odnosi na zadržavanje Sinova Isrâilovih pred Svetom zemljom ne uzlazeći u nju jer je tamo bio nasilnički narod. I u suri Kehf je također jedna cjelina, a odnosi se na susret Mūsāa sa "dobrim čovjekom" i ovo njegovo druženje s njim jedno vrijeme.

U surama: Beqare, A'raf, Junus kao i u ovoj suri Taha nalazi se više cjelina. Međutim, ove cjeline u ovim surama razlikuju se jedna od druge. Razlikuju se po izloženim temama, a i načinu izlaganja, ali sukladno smjeru ove sure koji se u njoj izlaže.

U suri Beqare rečeno je da se govori o kazivanju o Ādemu i ukazivanju njemu časti u višim sferama, obećanju Allaha da će Ādem biti

zastupnik na Zemlji i ukazivanju njemu blagodat nakon što mu je oprošteno. Kazivanje o Mūsāu i Sinovima Isrāilovim podsjeća Sinove Isrāilove na Allahovu blagodat učinjenu njima, Njegovo obećanje njima, njihovo spašavanje od faraona i njegovog naroda, njihovo napajanje i davanje da im provru izvori i njihovo nahranjivanje menom i prepelicama. Spominje se i ročište Mūsāa, njihovo obećanje vezano za tele poslije njega, opraštanje njima, njegovo obećanje njima pod *brdom* i, ponovo, njihov neprijateljski istup subotom te kazivanje o kravi.

U suri A'raf rečeno je da se govori o upozorenju i posljedicama za one koji su negirali Allahova znamenja prije Mūsāa (alejhi's-selam), a onda dolazi kazivanje o Mūsāu koje je izloženo u početku govora o poslanstvu. Tu su iznijeta i znamenja štapa, ruke, potopa, skakavaca, sitnih mrava i krpelja, žaba i krvi. Odlomak o čarolijama iznijet je u cjelini, zatim sudbina faraona i njegovih velikaša koji su nagonili vjerovjesništvo u laž. Zatim se govori šta je bilo sa Sinovima Isrāilovim nakon što su uzeli tele za božanstvo u odsutnosti Mūsāovoj. Kazivanje završava oglašavanjem nasljedstva milosti Allahove i Njegove upute onih koji slijede Poslanika, vjerovjesnika nepismena.

U suri Junus iznijeta je sudbina i stradanje onih koji su nagonili u laž, pa podrobno kazivanje o Mūsāu vezano za poslanstvo, izložena je i scena čarobnjaštva i stradanje faraona i njegova naroda.

Ovdje u suri Taha već je iznijet uvod koji govori o milosti Allahovoj i njegovoj zaštiti onih koje je On odabrao da preuzmu i nose Njegovo poslanstvo i saopće Njegov poziv. Ovo kazivanje osjenjeno ovom sjenom počinje scenom tihog razgovora, a sadrži primjer Allahove zaštite Mūsāa (alejhi's-selam), njegovog učvršćivanja i potvrđivanja, zatim ukazuje na raniju zaštitu ovog poslanstva koja je Mūsāa pratila dok je bio još u djetinjstvu, čuvala ga i obavezivala se. *I Ja sam učinio da te svako voli i da rasteš pod okom Mojim (20/39).*

Da prijedemo na praćene cjelina ovog kazivanja onako kako su navedene u kontekstu.

A da li je do tebe doprla vijest o Mūsāu, (20/9)

kada je vatru ugledao pa čeljadi svojoj rekao: "Ostanite vi tu, ja sam vatru vidio, možda ću vam nekakvu glavnju donijeti ili ću pored vatre naći nekoga ko će mi put pokazati" (20/10).

A da li je do tebe doprla vijest o Mūsāu? (10/9). Kakva Allahova pažnja i Njegovo uputa proističe iz ovoga za sve one koje je On Sebi odabrao!

Eto, ovo je Mūsā (alejhi's-selam) negdje na putu između Medjena i Egipta pored Tūra. Eto, on se vraća sa svojom rodbinom nakon što je proveo izvjesno vrijeme prema ugovoru sklopljenom između njega i Allahova vjerovjesnika Šuajba. Ugovor je predviđao da se Mūsā oženi sa jednom njegovom kćerkom, a zauzvrat da ga služi osam ili deset godina. Najvjerovatnije će biti da je služio Šuajba deset godina, a onda mu je naupalo da napusti Šuajba, da krene sa svojom suprugom i vrati se u zemlju u kojoj je odrastao i u kojoj je njegov narod - Sinovi Isrāilovi koji žive pod pritiskom faraona i njegova nasilja.⁵

Zašto se Mūsā vratio, a otišao je iz Egipta protjeran? Prije toga, ubio je jednog Kopta u Egiptu kada ga je vidio da se tuče sa jednim Israelićaninom. Napustio je Egipat bježeći, a Sinovi Isrāilovi u Egiptu stavljeni su na razne muke. Mūsā je našao sigurnost i smirenost u Medjenu u susjedstvu Šuajba, svoga punca koji ga je sklonio i oženio jednom svojom kćerkom.

Ovaj njegov povratak je posljedica težnje za domovinom i rodbinom. To je bila, na neki način, prekrivena moć koja je pripremila Mūsāa na povratak. Tako isto se mi krećemo u ovom životu. Pokreće nas ljubav i poziv, želje i pohlepe, bolovi i nade. Sve su to samo javni uzroci skrivenog cilja, a zavjesa koju primjećuju oči je u ruci koju ne primjećuju ljudski pogledi niti je spoznaju. To je ruka Onoga koji sve određuje, štiti, Onoga koji je Uzvišen i Moćan.

Tako se vrati Mūsā i zaluta na putu u pustinji. S njim je bila njegova žena, a možda i sluga. Noć je bila tamna. Bespuće prostrano. To saznajemo iz njegovih riječi koje je on rekao svojim. *Ostanite vi tu, ja sam vatru vidio, možda ću vam nekakvu glavnju donijeti ili ću pored vatre naći nekoga ko će mi put pokazati (20/10).* Stanovnici pustinje po običaju pale vatru na uzvisini da bi je mogao primijetiti onaj koji noću putuje pustinjom, da bi mu pokazali put ili da bi blizu vatre pronašao selo, naselje u kome bi prenoćio i ko bi ga uputio na pravi put.

⁵ Ovo je navedeno u prvim cjelinama kazivanja o Mūsāu u suri Qasas, a ona je objavljena prije sure Taha.

Mūsā je vidio vatru u bespuću pa se obveselio. Otišao je da donese glavnu vatre da bi njome zagrijao svoju porodicu, jer je noć bila hladna, a poznato je da su noći u pustinji veoma hladne, ili bar da pomoću te vatre nađe nekoga ko će ga uputiti na put ili da se pomoću tog svjetionika orijentira.

Otišao je da traži glavnu vatre, da traži vodiča za noćno putovanje, međutim, on je tamo naišao na veliko iznenađenje. To je bila vatra koja grije, ali ne koja grije tijela nego duše. To je vatra koja upućuje, ne u noćnom putovanju, nego na velikom putovanju.

A kad do nje dođe, neko ga zovnu: "O Mūsā, (20/11)

Ja sam, uistinu, Gospodar tvoj! Izuj, zato, obuću svoju, ti si, doista, u blagoslovljenoj dolini Tuva (20/12).

Tebe sam izabrao, zato ono što ti se objavljuje slušaj! (20/13).

Ja sam, uistinu, Allah, drugog boga, osim Mene, nema; zato se samo meni klanjaj i molitvu obavljaj da bih ti uvijek na umu bio! (20/14).

Čas oživljenja će sigurno doći - od svakog ga tajim -, kad će svaki čovjek prema trudu svome nagrađen ili kažnjen biti (20/15).

I neka te zato nikako ne odvрати od vjerovanja u nj onaj koji u njega ne vjeruje i koji slijedi strast svoju, pa da budeš izgubljen (20/16).

Srce se suši a biće zatresa, čovjek poima samo tu scenu. Mūsā je sam u tom bespuću, a noć tamna, potpuno mračna. Tišina se nadvila. On ide, osjeća vatru koja se pridružuje tim bespućem sa strane Tūra, a onda cjelokupni Bitak oko njega odjekuje: *Ja sam, uistinu, Gospodar tvoj! Izuj, zato, obuću svoju, ti si, doista, u blagoslovljenoj dolini Tuva. tebe sam izabrao, zato ono što ti se objavljuje slušaj! (20/12-13).*

Taj mali, slabi, ograničeni atom susreće Uzvišeniga Koga ne mogu spoznati oči, Uzvišenog u čijem okrilju sija u tami Zemlje i nebesa i susreće taj jaki i uzvišeni poziv ljudskom biću. Kako susreće? Kako, da nije Božije milosti?

To je moment u kome se ljudsko biće u cjelini uzdiže i raste predstavljeno u Mūsāu (alejhi's-selam) i prema ljudskom biću koliko mu je omogućeno da primi taj izliv u tom momentu, i prema čovječanstvu da u njemu bude spremnost za ovakvo kontaktiranje i na ovaj način, kako? Mi ne znamo kako! Ljudski razum ovdje ne može ništa spoznati niti prosuditi.

Njegova nedostatnost je prouzrokovala da stoji začuden, posmatra i vjeruje:

A kad do nje dođe, neko ga zovnu "O Mūsā: Ja sam, uistinu, Gospodar tvoj!" (20/11-12) - zovnu ga na ovaj nepoznati način, pa je otuda nemoguće definirati odakle je stigao taj poziv niti se može znati njegova strana. Ne može se ni odrediti vrsta tog poziva niti njegova kakvoća, ne može se definirati ni kako je to čuo Mūsā niti kako je to primio. Pozvan je na nekakav način i primio ga je na nekakav način. To je Allahova odredba u koju mi vjerujemo da se dogodila, a ne pitamo kako se dogodila, jer način toga događanja je iznad ljudske spoznaje i poimanja.

"O Mūsā, Ja sam, uistinu, Gospodar tvoj! Izuj, zato, obuću svoju, ti si, doista, u blagoslovljenoj dolini Tuva" (20/12)⁶ - ti si u visokom prisustvu pa otuda izuj svoju obuću. U dolini u kojoj dolazi do sjaja, visoke pojave, nemoj da je gaziš svojom obućom.

Tebe sam izabrao (20/13) - o, kakva je to čast da je Allah tebe izabrao, izabrao jednog od robova među grupom grupa koje žive na jednoj od zvijezda, a ona je kao atom u društvu koje je također atom u velikom Kosmosu za koje Allah kaže samo "Budi" i ono bude. Međutim, to je zaštita Milostivoga za ovog čovjeka.

Nakon Allahovog izjavljivanja ove časti i odabranosti, spremnosti i pripreme da skine Mūsā svoju obuću, dolazi upozorenje za primanje:

Zato ono što ti se objavljuje slušaj (20/13).

Ono što je objavljeno može se sažeti u tri povezane naredbe: vjerovanje u monoteizam, usmjerenje klanjanja i vjerovanje u Sudnji dan. To su osnove jedinog Allahovog poslanstva:

Ja sam, uistinu, Allah, drugog boga, osim Mene, nema; zato se samo meni klanjaj i molitvu obavljaj da bih ti uvijek na umu bio! (20/14).

Čas oživiljenja će sigurno doći - od svakog ga tajim -, kad će svaki čovjek prema trudu svome nagrađen ili kažnjen biti (20/15).

I neka te zato nikako ne odvрати od vjerovanja u nj onaj koji u njega ne vjeruje i koji slijedi strast svoju, pa da budeš izgubljen (20/16).

⁶ Neki kažu da je Tuva ime doline, a neki da je to njen opis.

Što se tiče jedinog Božanstva - to su stubovi vjerovanja. Allah u svom pozivu Mūsāu (alejhi's-selam) očito potvrđuje to u dokazima: *Ja sam, uistinu, Allah (20/14)* i sa ograničenjem negacije i izuzimanja koje proizilazi iz: *Drugog boga, osim Mene, nema (20/14)*. Prva sentenca je upotrijebljena da bi se potvrdilo Božanstvo Allahu, a druga da bi se negiralo svako drugo božanstvo do Allah. Na ovom Božanstvu zasniva se klanjanje, a klanjanje obuhvata usmjerenje prema Allahu u svakoj aktivnosti života. Međutim, ovdje on ističe namaz: *I namaz obavljaj (20/14)*, jer je namaz najkompletnija slika ibadeta, najkompletnije sredstvo gdje se spominje Allah. Namaz je samo radi ovog cilja. On je lišen svakog drugog okruženja. U njemu se čovjek priprema samo radi ovog cilja i koncentriše radi povezivanja sa Allahom.

Što se tiče Sudnjeg dana, to je moment koji se očekuje radi pravedne i kompletne nagrade prema kome idu ljudi. Tamo će im se obračunati. Ljudi idu svojim putem kontrolišući se, obračunavaju i plaše da ne dođe do sklizavanja. Allah (Uzvišeni) potvrđuje da će taj dan doći riječima: *Čas oživiljenja će sigurno doći (20/15)*. Taj dan skoro da je skriven. Ljudi o tom danu znaju samo malo i to što znaju ne prelazi ono što im je dato da znaju, koliko im je Allahova mudrost dozvolila da znaju, odnosno da ne znaju. Nepoznatost je osnovni element u životu čovjeka i u samom njegovom formiranju. Otuda ljudi mora da ne znaju šta će biti, a kad bi im bilo sve otkriveno, a oni ovakvi kakvi jesu po prirodi, njihova aktivnost bi stala i život bi im bio bez svrhe. Iza ovog nepoznatog ljudi idu, upozoravaju se međusobno i naređuju jedan drugome, probaju, iskušavaju, podučavaju se, otkrivaju skriveno koliko mogu u Kosmosu i oko sebe, primjećuju ili gledaju Allahovo znamenje u sebi i u horizontu, kreiraju na Zemlji ono što im Allah dozvoljava da kreiraju. Ovisnost njihovih srca i osjećaja o Sudnjem danu za koga se ne zna kada će se zbiti čuva ih od progonstva, jer ne znaju kada će to doći. Oni su, zbog njegovog roka, stalno pažljivi i stalno spremni. To je samo za one čija je priroda zdrava i ispravna. Međutim, oni čija je priroda iskvarena i koji slijede svoje strasti zanemaruju i ne znaju, oni padaju, a njihova sudbina je očajna.

I neka te zato nikako ne odvraća od vjerovanja u nj onaj koji u njega ne vjeruje i koji slijedi strast svoju, pa da budeš izgubljen (20/16).

To je zato što sljedbenici strasti izmišljaju laži i pobijaju da će doći do Sudnjeg dana. Zdrava priroda sama po sebi vjeruje da se u životu ovoga svijeta ne ostvaruje kompletna čovječnost niti se ostvaruje puna pravda. Otuda je neminovno da postoji i drugi život na kome će se ostvariti

kompletnost kakva je dosudena čovjeku i apsolutna pravda za nagradu prema djelima.

Ovo je prvi moment uzvišenog poziva s kojim je u kordinaciji svo okolno biće. Uzvišeni Allah završio je time pravila monoteizma data Njegovu odabranu robu, a Mūsā je možda bio tada zaboravio na sebe i zaboravio radi čega je došao, prateći taj uzvišeni glas koji ga je pozivao da bi mogao čuti uzvišeno usmjerenje koje je primao. I dok je on bio zaronio u to u što je zaronio, i dok u njegovu biću nije bio nijedan atom koji bi se usmjerio nečem drugom do ovome, najednom čuje pitanje na koje treba odgovoriti, ništa drugo:

A šta ti je to u desnoj ruci, o Mūsā? (20/17).

To je bio njegov štap. Ali šta on ima sa svojim štapom? To je spomenuto, a na njemu je samo da odgovori:

“Ovo je moj štap” - odgovori on - “kojim se poštavam i kojim lišće ovcama svojim skidam, a služi mi i za druge potrebe” (20/18).

Pitanje se nije odnosilo na ulogu štapa u njegovoj ruci, nego se odnosilo na ono šta je u njegovoj desnoj ruci. Međutim, Mūsā je shvatio da se ne pita šta je u ruci, jer je to jasno, nego šta je njegova uloga, pa je odgovorio to što je gore navedeno.

To je kranje što je mogao znati o tom štapu: da se oslanja na njega, da tuče njime po granju i lišću stabala, da obije list i da ga jede stoka jer je on čuvao stado kod Suajba. Neki kažu da je Mūsā u povratku tjerao sa sobom nešto stada koje je bio zaradio, zatim da je on taj štap upotrebljavao i u druge srhe slične prirode, možda i složenije, ali ih nije nabrojao jer je to primjer šta je štapom radio.

Međutim, eto ovdje Moćna Snaga čini tim štapom u njegovoj ruci i ono što Mūsāu nije ni napamet padalo pripremajući ga za obaveze velikog zadatka.

“Baci ga, o Mūsā!” - reče On (20/19).

I on ga baci, kad on - zmija koja mili (20/20).

"Uzmi je i ne boj se!" - reče On -, "Mi ćemo je vratiti u ono što je bila prije (20/21).

Dogodila se nadnaravnost koja se ustvari događa svakog momenta, ali ljudi to ne primjećuju. Dogodila se nadnaravnost života, štap posta zmija koja se kreće. A koliko i koliko se miliona mrtvih atoma ili nepokretnih kao što je štap preobrađuju se svakog časa u živu ćeliju, ali ih čovjek ne primjećuje kao što je primijetio da se štap Mūsāa pretvorio u živu zmiju. To je zbog toga što je čovjek zarobljenik svojih čula kao i svog iskustva i on ne ide daleko u svojim poimanjima od onoga što su mu spoznala čula. Pretvaranje štapa u zmiju koja ide je primjetna činjenica koja se sukobljava sa čulom čovjeka i upozorava ga na tu činjenicu snažno. Međutim, skrivene činjenice nadnaravnosti prvog života i nadnaravnosti života koje kruže svakog momenta, one su nešto sakriveno i rijetko se čovjek osvrće na njih, posebno što stalno druženje sa tim činjenicama čini da se ozbiljnost toga gubi u osjećaju čovjeka, pa čovjek prolazi pored njih sasvim nemaran i zaboravan.

Dogodila se ova činjenica i zbunila jako Mūsāa i uplašila: *"Uzmi je i ne boj se!" - reče on -, "Mi ćemo je vratiti u ono što je bila prije " (20/21). Mi ćemo je vratiti da ponovo bude štap.*

U kontekstu se ovdje ne spominje što je bilo rečeno u drugoj suri, da se On okrenuo i nije se vraćao, nego se samo zadovoljilo s neznatnim ukazivanjem kakav je strah snašao Mūsāa (alejhi's-selam). To je zbog toga što je odsjen ove sure odsjen sigurnosti i smirenosti pa se otuda pri njoj ne javlja moment straha, trčanja i dalekog odlaska.

Mūsā se smiri i zmija proguta, ubra ostalo i vrati se u svoje prvobitno stanje - posta štap. Na taj način zbi se druga nadnaravnost. Slika nestanka života zmije, ona ponovo posta nepokretna materija, tvrda isto onako kao što je bila i prije nego što ju je snašla prva nadnaravnost.

Uzvišena naredba izdaje se Mūsāu po drugi put:

I uvuci ruku pod pazuhu svoje, ruka će se pojaviti bijela, ali ne bolesna; i eto - znamenje drugo, (20/22)...

I Mūsā stavi ruku pod svoje pazuhu. U kontekstu je odabrano pazuhu i nadlaktica kao slika krila jer je to lahko pokretljivo mjesto i gdje se skriva pokretnost zgloba i udaljuje težina tijela, izabrano je to mjesto da iz njega izađe ruka bijela, ali ne zbog bolesti i kakve nesreće, nego je to *drugo znamenje*, sa znamenjem štapa *da ti kažemo neka od Naših velikih*

čuda (20/23), pa da vidiš sobom ta zbivanja, da primijetiš svojim okom i osjetiš svojim čulom, pa da se smiriš za drugi poduhvat velike obaveze.

Idi faraonu jer je u zlu svaku mjeru prevršio (20/24).

Sve do ovog časa Mūsā nije znao da je on izaslanik za ovu veliku ulogu. On je dobro znao ko je faraon, jer je odrastao u njegovoj palači. Imao je prilike da vidi njegovo nasilje i oholost. Bio je očevidac kakve su muke i egzemplarne kazne primjenjivane na njegovu narodu. Ovo je sada moment kada je Mūsā u prisustvu svoga Gospodara. Osjećao je radost, zadovoljstvo i gostoprimstvo, pa zbog toga neka Ga pita za sve što bi ga umirilo kod obavljanja ovog teškog zadatka, neka mu zagarantira ustrajnost na putu poslanstva:

"Gospodaru moj," - reče Mūsā - "učini prostranim prsa moja (20/25)

i olakšaj zadatak moj: (20/26)

odriješi uzao sa jezika mog (20/27)

da bi razumjeli govor moj (20/28)

i podaj mi za pomoćnika iz porodice moje (20/29)

Hārūna, brata mog; (20/30)

osnaži me njime (20/31)

i učini drugom u zadatku mome, (20/32)

da bismo Te mnogo hvalili (20/33)

i da bismo Te mnogo spominjali, (20/34)

Ti, uistinu, znaš za nas" (20/35).

Mūsā je tražio od svoga Gospodara da mu Allah prsa učini prostranim kako bi poteškoće zaduženja mogao pretvoriti u nešto što je ugodno i patnju u slast, da to učini kao podstrek za život, a ne nešto uzaludno što bi optrećivalo svaki korak u životu.

Traži od svoga Gospodara da mu olakša dati zadatak, a Allahovo olakšanje Svojim robovima je garancija za uspjeh. U protivnom, šta će moći čovjek učiniti bez ovog olakšanja? Šta će moći učiniti, a njegova moć ograničena, znanje neznatno, put dug, trnovit i nepoznat.

Tražio je od svoga Gospodara da mu odriješi jezik i da se razumiju njegove riječi. Prenosi se da je Mūsā imao poteškoću kod govora ili mahanu i najvjerojatnije da je Mūsā sa ovim gore riječima imao ovo na umu. To potvrđuju i navodi u drugoj suri izraženoj u riječima: *A moj brat Hārūn je rječitiji od mene (28/34)*. Zamolio je svog Gospodara na samom početku, otvorenom molbom, da mu prsa učini prostranim i olakša poziv, a onda prelazi na definiranje i objašnjenje nekih elemenata na koje je mislio, tražio je da mu se olakšaju u cjelini.

Tražio je da mu Allah da pomoćnika nekoga iz njegove porodice, tražio je Hārūna svoga brata. Mūsā je znao da je Hārūn od njega rječitiji, stabilniji i smireniji, a Mūsā (alejhi's-selam) je bio nestrpljiv, oštre prirode i brzog reagiranja, pa se obratio svome Gospodaru da ga pomogne njegovim bratom Hārūnom, da ga pojača i uzme sa sobom kod obavljanja ove velike uloge koju on nosi.

Ovo je uzvišen poziv kojeg on vrši i koji traži da se Allahu mnogo zahvaljuje, mnogo moli i mnogo povezuje sa Njim. Mūsā (alejhi's-selam) traži da mu Allah grudi učini širokim, da mu olakša ovaj poziv, razdriješi njegov jezik, pomogne ga ministrom koji bi bio neko od njegovih. Sve ovo je činjeno ne da se suoči direktno sa obavezom nego da sve to uzme kao pomoć, pa i brata, da bude zahvalan Allahu i prima od Onoga ko sve čuje i vidi. *Ti, uistinu, znaš za nas (20/35)* - znaš našu situaciju, vidiš našu slabost i nedostatak, znaš naše potrebe vezane za pomoć i preduzimanje mjera.

Mūsā (alejhi's-selam) je odužio sa svojim pitanjem izlažući svoje potrebe, otkrivajući svoju slabost, tražeći pomoć, olakšanje i brojnu povezanost, dok njegov Gospodar sve to čuje, a on, Mūsā, tako slab u prisustvu Gospodara, poziva Ga i tiho govori i, eto, On, taj Plemeniti, Koji čini dobro, ne stidi se slabog čovjeka, ne odbija njegovo pitanje niti usporava da mu odgovori kompletnim odgovorom.

"Udovoljeno je molbi tvojoj, o Mūsā!" - reče On (20/36).

Ovako odjednom i u jednoj misli. U njoj je data sveukupnost, nema potrebe objašnjenju. U tome je izvršenje, a ne obećanje i odgađanje. Sve što si pitao dao sam ti. Dao sam ga uistinu. Nije to samo davanje i traženje davanja, nego, pored tog ostvarenja i simpatičnost, i plemenitost, i prijateljstvo, pozivajući ga njegovim imenom: *O, Mūsā*. Zar može biti veća plemenitost nego što Uzvišeni Gospodar poziva imenom jednog od Svojih robova?

Ovdje je sasvim dovoljno istaknuta plemenitost, simpatija i prijateljstvo, a pojavnost se odužila, a i spas se produžio. Odgovoreno je na pitanje i izvršena potreba. Međutim, Allahovoj dobroti nema kraja. Allahova milost ne može biti ograničena. Ona prekriva Njegova roba sa još više Njegove dobrote i izliva Njegova zadovoljstva, u Njegovu prisustvu, pomaže ga u uspjehu i podsjeća na ranije Svoje blagodati, da bi mu povećao smirenost i stalnost povezivanje sa Njegovom milošću i trajnom Njegovom zaštitom. Svaki momenat prolazi, a on na ovom osvjetljenom mjestu, moment uživanja i blagodati, opskrbe i zalihe.

“a ukazali smo ti milost Svoju još jednom, (20/37)

kada smo majku tvoju nadahnuli onim što se samo nadahnućem stiže:

(20/38)

„Metni ga u sanduk i u rijeku baci, rijeka će ga na obalu izbaciti, pa će ga i Moj i njegov neprijatelj prihvatiti.“ I Ja sam učinio da te svako voli i da rasteš pod okom Mojim (20/39).

Kada je sestra tvoja otišla i rekla: „Hoćete li da vam ja pokažem onu koja će se o njemu brinuti?“ - Mi smo te majci tvojoj povratili da se raduje i da više ne tuguje. A ti si ubio jednog čovjeka, pa smo te Mi brige oslobodili i iz raznih nevolja te spasili. I ti si ostao godinama među stanovnicima Medjena, zatim si, o Mūsā, u pravo vrijeme došao (20/40).

I Ja sam te za Sebe izabrao (20/41).

Mūsā (alejhi's-selam) odlazi da se sretne sa najsnažnijim gospodarom na Zemlji i najvećim nasilnikom, odlazi da povede borbu vjerovanja protiv nasilja, odlazi u more događaja i problema da se suoči sa faraonom, prvo, a onda i sa svojim narodom, Sinovima Israilovim, koje je ponizilo dugotrajno potčinjavanje i najgore iskvarivanje njihove prirode, oslabila njihova spremnost za obavljanje dužnosti koja im je povjerena nakon što su bili spašeni. Njegov Gospodar ga obavještava da on ne odlazi nepripremljen i nespreman, nego ga On šalje nakon pripreme i spreme, jer je Mūsā (alejhi's-selam) vjerovjesnik, a on je izabran Allahovim okom odranije i uvježban na razne poteškoće još dok je bio dojenče. Allahova pažnja pratila ga je i bdjela nad njim dok je bio sasvim mali, pod vlašću faraona i nadomak njegove ruke bez ikakve spreme i bez snage, ali ruka faraona nije bila uperena protiv njega, jer gaje ruka Moći potpomagala oko Moći pratilo u svakom momentu, pa ni danas faraon ne može ništa učiniti protiv njega. Mūsā je sada sasvim zreo, njegov Gospodar s njim, On ga je izabrao za Sebe, dao mu određeni zadatak i odabrao ga za Sebe.

A ukazali smo ti milost Svoju još jednom (20/37) - ukazana dobrota odranije stalno teče svojim putem, prati Mūsāa odranije. Ona nije prekinuta ni kada je Mūsā zadužen, sada. Mi smo ti ukazali milost kada smo majku tvoju nadahnuli, naduhnu li je svime što je potrebno da čovjek radi u sličnoj situaciji, a to nadahnuće je: Mentni ga u sanduk i u rijeku baci, rijeka će ga na obalu izbaciti (20/39).

Sve ove kretnje su veoma nasilne i grube, stavljanje u kovčeg djeteta i bacanje djeteta u more zajedno sa kovčegom i izbacivanje sanduka na obalu, zašto sve ovo? Gdje je odnijet bačeni kovčeg u kome je bilo dijete, bačeno u more na obali, ko ga je prihvatio? - *Moj i njegov neprijatelj (20/39)*

- u gužvi ovih svih strahota i poslije tih svih potresa, pa šta onda? Šta se desilo sa slabim djetetom koje nema nikakve moći, šta je odnijelo mali kovčeg koji nije imao nikakve zaštite?

I Ja sam učinio da te svako voli i da rasteš pod okom Mojim (20/39).

O, kakve snažne moći koja čini od pripremljene blage ljubavi oklop o koji se razbijaju svi udarci i ruše o njega valovi, ostaje nemoćna snaga zla i nasilja da njenom nosiocu nanese bilo kakvu štetu pa makar to bilo dojenče, koje niti puže niti hodi, a niti može da govori.

To je čudni susret koji se da pojmiti jedino u sceni, susret između silničke i nasilničke moći koja vreba malo dijete i okrutnog postupka svih okruženja i uvjeta koji ga okružuju. Susret između te moći i blage simpatične milosti koja čuva to dijete od svih strahota, žestina i okrutne propasti predstavljene u ljubavi, ne u puzanju ili objavljivanju nemoći nego *da rasteš pod okom Mojim (20/39)*. Nema nijednog komentara koji bi mogao dodati bilo šta na taj osjetilni, ugodni i snažni odsjen kojeg unosi čudni kur'anski izraz: *da rasteš pod okom Mojim (20/39)*. Kako da opiše ljudski jezik stvorenje koje odrasta pod Allahovim okom? Nijedan čovjek nije u stanju nešto takvo uraditi. To je jedan položaj, to je plemenitost u kome čovjek ostvaruje moment pažnje. A kakav položaj uživa onaj koji raste pod Allahovim okom? Zbog ovoga je Mūsā bio u stanju da primi taj visoki poziv koga je primio.

Da rasteš pod okom Mojim na očevid faraona, tvoga i Moga neprijatelja, i nadomak njegove ruke bez stražara, bez nekoga ko bi te branio i štitió. Međutim, njegovo oko ne dohvata te zlom jer sam te Ja obuhvatio Svojom milošću. Njegova ruka ne može ti nanijeti nikakvo zlo, jer ti si odrastao pod okom Mojim.

U palači faraonovoj nisam te bio uzeo pod zaštitu i nisam ostavio tvoju majku u njenoj kući da živi u nemiru i strahu nego sam te spojio s njom i sastavio:

Kada je sestra tvoja otišla i rekla: "Hoćete li da vam ja pokažem onu koja će se o njemu brinuti?" - Mi smo te majci tvojoj povratili da se raduje i da više ne tuguje (20/40).

To su bile Allahove odredbe da dijete ne prihvata dojilja, a faraon i njegova žena su već bili posinili ovo dijete koje je more bilo izbacilo na obalu, o čemu kontekst ništa ne govori, dok na drugom mjestu ističe da su njih dvoje njemu tražili doilju. Ljudi su o tome čuli i sestra Mūsāova je otišla da obavijesti o njenoj majci govoreći faraonu i drugima *"Hoćete li da vam ja pokažem onu koja će se o njemu brinuti (20/40)*. Dovala im je njegovu majku i dijete je ustima prihvatilo njenu dojku. Ovako se završilo Allahovo htijenje prema djetetu i njegovoj majci koja je čula nadahnuće, pa je prije toga bacila komad svojih pluća u dječiji kovčeg, bacila ga u more, a more ga izbacilo na obalu da ga uzme neprijatelj i Allahov i djetetov, da dijete nađe sigurnost uprkos bacanju u ovu strahotu, da bude spašeno od faraona koji je redom klao mušku djecu Sinova Israilovih, da bude spašen stavljanjem pred faraona bez stražara i pomoćnika.

Ovdje se javlja i drugo dobro: A ti si ubio jednog čovjeka, pa smo te Mi brige oslobodili i iz raznih nevolja te spasili. I ti si ostao godinama među stanovnicima Medjena, zatim si, o Mūsā, u pravo vrijeme došao (20/40-41).

To je bilo kada je Mūsā odrastao u palati faraona, a onda jednog dana prošetao po gradu i primijetio da se dva čovjeka tuku, od kojih je jedan bio Israelićanin, a drugi Egipćanin. Ovaj Israelićanin zamolio ga je za pomoć pa je Mūsā šakom udario Egipćanina i oborio ga na zemlju. Nije mislio da ga ubije nego da odbrani Israelićanina. Ubistvo ovog Egipćanina izazvalo je kod Mūsāa veliku tugu, a on je rastao pod okom Allahovim. Savjest ga je pritiskala. Osjetio se griješnim zbog svoje razdraženosti. Možda se ovdje i sjetio blagodati koju je Allah prema njemu učinio, jer ga je uputio da zatraži oprost, te su mu se grudi time raširile i tako se spasio tuge. Allah ga nije prepustio i pored toga bez iskušenja, da bi ga odgojio i pripremio onako kako On želi. Provjeravao ga je strahom i bijegom od osvete, provjeravao ga je tuđinstvom i izbjeglištvom, provjeravao ga rastankom od svojih i svoje domovine, provjeravao ga radom i čuvanjem stoke, a on odgojen u palači najvećeg vladara na Zemlji, najvećeg raskošnika, posjednika velikog bogatstva.

U određeno vrijeme kada je Mūsā sazeo i pripremio se i bio iskušan, ustalio se i postao strpljiv, i kada je bio iskušan svim ovim i uspio na ispitu i kada su sami uvjeti i situacija u Egiptu sazreli i kada je mučenje Sinova Isrāila dostiglo vrhunac... u to određeno vrijeme i sa Allahovim znanjem doveden je Mūsā iz zemlje Medjena, a on misli da je došao: *I ti si ostao godinama među stanovnicima Medjena, zatim si, o Mūsā, u pravo vrijeme došao* (20/40).

Došao si u vrijeme koje je predodređeno da dođeš i: *Ja sam te za Sebe izabrao* (20/41) - posebno i samo za Sebe i Moje poslanstvo i Moj poziv. Ti nemaš ništa pri sebi iz domena ovog svijeta niti za ovaj svijet, nego ti si predodređen za posao da radiš pod okom Mojim, Ja sam te izabrao da obavljaš to. Ti nemaš prava na sebe niti tvoji da traže nešto od tebe. Niko nema ništa kod tebe, nego nastavi da radiš ono za šta Sam te izabrao:

Idite ti i brat tvoj, sa dokazima Mojim, i neka sam vam Ja uvijek na pameti, (20/42)

idite faraonu, on se, doista, osilio, (20/43)

pa mu blagim riječima govorite, ne bi li razmislio ili se pobojao!" (20/44).

Idi ti i tvoj brat potpomognuti Mojim znamenjem, a od tog znamenja viđen je štap i ruka, nemojte Me nikada zaboravljati, to je vaša sprema, vaše oružje i oslonac pomoću koga će te se sklanjati u sigurni ugao. Idite do faraona, Ja sam te odranije zaštitio njegova zla u vrijeme dok si bio dijete i stavio te u kovčeg, a kovčeg u duboko more, a onda ga more izbacilo na obalu. Sva ova okrutnost nije ti ništa naštetila niti su te namučile ove strahote. Sada si ti spreman i pripreman, a s tobom je i tvoj brat, ne boj se, jer sam te Ja spasio i od onoga što je bilo gore, spasio Sam te dok si bio u crnim i gorim uvjetima.

Idite faraonu, on se osilio, čini nasilje, postao je arogantan. ... *pa mu blagim riječima govorite* (20/44) - govorite blagim riječima koje neće izazvati oholost niti okrutnost kakvu prakticiraju svi nasilnici. Kod postupka se treba obratiti srcu, podsjetiti sve nasilnike i zaplašiti ih posljedicama.

Idite do njega, ne očajavajte zbog toga što nije upućen, nadajte se da će se odazvati i uplašiti, a onaj koji poziva i koji očajava zbog upućivanja bilo koga svojim pozivom ne ostvaruje to niti učvršćuje žarom, nijekanjem i osudom.

Allah zna šta će biti sa faraonom, što je neminovno, ali ipak omogućava da bude pozvan. Allah kažnjava ljude zbog njihovih djela nakon što se dogode u svijetu. On zna da će to biti. Uzvišeni Allah zna šta će se desiti ubuduće, isto onako kao što zna šta se dešava i šta se desilo u prošlosti.

Do ovog mjesta riječi su bile upućene Mūsāu (alejhi's-selam). To je bila jedna scena njihovog razgovora u bespuću. Ovdje se u kontekstu prekriva odstojanje, udaljenosti i vrijeme pa se odjednom javlja Hārūn sa Mūsāom. Njih dvojica zajedno otkrivaju svome Gospodaru strah zbog suočenja sa faraonom koji će požuriti sa svojim mučenjem i nasiljem kada bude pozvan.

"Gospodaru naš," - rekoše oni - "bojimo se da nas odmah na muke ne stavi ili da svaku mjeru zla ne prekorači" (20/45).

"Ne bojte se!" - reče On -, "Ja sam s vama, Ja sve čujem i vidim (20/46).

Idite k njemu i recite: „Mi smo poslanici Gospodara tvoga, pusti sinove Israilove da idu s nama i nemoj ih mučiti! Donijeli smo ti dokaz od Gospodara tvoga, a nek živi u miru onaj koji pravi put slijedi! (20/47).

Nama se objavljuje da će sigurno stići kazna onoga koji ne povjeruje i glavu okrene" (20/48).

Hārūn nije bio prisutan sa Mūsāom na mjestu razgovora koga je Dobročinitelj obilato nagradio, dugo vremena mu davao spas, otvoren bio s njim u govoru, dao mu mogućnost da duže pita našto mu je On i odgovarao, a onda im odgovorio na njihove riječi *"bojimo se da nas odmah na muke ne stavi ili da svaku mjeru zla ne prekorači (20/45)*. Hārūn nije bio na mjestu ovog dogovaranja, ali se u kur'anskom tekstu prekriva vrijeme i mjesto i ostavlja praznina između scena kazivanja i spoznaje da će se direktno uspostaviti veza sa živim inspirativnim mjestima koja su jako impresivna u toku kazivanja i u svijestima ljudi.

Mir je obuhvatio Mūsāa i Hārūna neposredno poslije povratka Mūsāa sa mjesta tihog razgovora pored brda Tūr kad je Allah i Hārūna obavijestio da učestuje sa svojim bratom u pozivu faraona. I tako se njih dvojica okreću svome Gospodaru ispunjeni strahom: *"Gospodaru naš" -*

rekoše oni - "bojimo se da nas odmah na muke ne stavi ili da svaku mjeru zla ne prekorači (20/45).

Termin *feret* upotrijebljen u Kur'anu znači ubrzati sa mučenjem i to od prvog momenta, a *tugjan* je termin koji ima šire i drastičnije značenje mučenja. Nasilnik faraon toga vremena ne ustručava se da primijeni nad njima dvojicom i jedno i drugo.

Ovdje njima stiže odlučni odgovor poslije koga nema nikakva straha niti bojazni.

"Ne bojte se!" - reče On -, "Ja sam s vama, Ja sve čujem i vidim" (20/46).

Ja sam s vama dvojicom, a On je Snažni, Silni, Veliki, Uzvišeni, On je Allah koji stoji iznad svih ljudi, On stvara sva bića, osobe i stvari samo sa jednom riječi "Budi" i ništa više. On je s njima dvojicom. Ovo druženje Njega s njima je sasvim dovoljno, ali On im povećava i pored toga smirenost kako bi osjetili pomoć: *Ja sve čujem i vidim (20/46)*. Faraon ne znači ništa, ne raspolaže ni sa čim niti može odmah učiniti bilo kakve muke ili ubrzati nasilje jer je Allah s njima. On sve čuje i vidi.

Sa ovom smirenošću koja upućuje na poziv i način obraćanja:

Idite k njemu i recite: „Mi smo poslanici Gospodara tvoga, pusti sinove Isrāilove da idu s nama i nemoj ih mučiti! Donijeli smo ti dokaz od Gospodara tvoga, a nek živi u miru onaj koji pravi put slijedi! (20/47).

Nama se objavljuje da će sigurno stići kazna onoga koji ne povjeruje i glavu okrene" (20/48) -

Početak je objašnjenja temelja poslanstva njih dvojice: *Mi smo poslanici Gospodara tvoga (20/47)*, kako bi od prvog momenta osjetio da postoji Božanstvo, a to je i njegov Gospodar. On je Gospodar svih ljudi, nije to Gospodar samo Hārūna, Mūsāa ili Sinova Isrāilovih kao što je vladalo mišljenje toga vremena u totemističkim kazivanjama, tj. da svaki narod ima svoga boga ili božanstvo, da svako pleme ima svoga boga ili božanstvo ili kao što je vladalo mišljenje kroz stoljeća da je egipatski faraon bog kojem se ljudi u Egiptu klanjaju jer on potiče iz potomstva božanstava.

Ovdje je uslijedilo i objašnjenje predmeta poslanstva njih dvojice: *Pusti sinove Isrāilove da idu s nama i nemoj ih mučiti (20/47)*. Njihovo poslanstvo faraonu bilo je u ovim granicama, u granicama spasenja Sinova Isrāila i njihova povratka ka monoteističkom vjerovanju, zatim odlaska u

Svetu zemlju koju im je Allah propisao da je nastanjuju sve dok ne počnu smutnju u njoj činiti i do temelja je rušiti.

Ovdje oni donose i dokaze istinitosti njihova: poslanstva *Donijeli smo ti dokaz od Gospodara tvoga (20/47)* - koji ukazuje na našu istinitost, zbog čega se tebi obraćamo i donosimo Allahovu naredbu, obavljajući ovu dužnost koja nam je definirana.

U kur'anskom tekstu se navode i riječi privlačnosti i dobrodošlice: *"A nek živi u miru onaj koji pravi put slijedi"* (20/47). Možda će on biti jedan od njih koji će se prihvatiti mira i slijediti uputu.

Ovdje je uslijedila i prijetnja i upozorenje, ali ne direktno, kako se ne bi izazvala faraonova oholost i njegovo nasilje. *Nama se objavljuje da će sigurno stići kazna onoga koji ne povjeruje i glavu okreće (20/48)*. Možda faraon neće biti jedan od onih koji ne povjeruju i glavu okreću.

Na ovaj način Allah je dao smirenost Mūsāu i Hārūnu, ocrtao im put kako postupiti, rasporedio im upućenu naredbu kako bi nastavili put, sigurni, znani i upućeni.

Ovdje se spušta zavjesa da bi se podigla ponovo kad njih dvojica stoje pred nasiljem u dijalogu i raspravi.

Došli su do faraona. U tekstu se ne govori kako su došli i kako su uspostavili kontakt s njim. Došli su mu, a s njima njihov Gospodar koji sve čuje i sve vidi. Kakva je to moć, kakva snaga je bila s kojom je govorio Mūsā i Hārūn bez obzira ko je i šta je faraon. Oni su ga obavijestili šta im je naredio njihov Gospodar da mu prenesu. Ovdje u sjeni primjećuje se dijalog koji je kružio između faraona i Mūsāa (alejhi's-selam):

"Pa ko je gospodar vaš, o Mūsā?" - upita faraon (20/49).

"Gospodar naš je onaj koji je svemu onom što je stvorio dao ono što mu je potrebno, zatim ga, kako da se time koristi, nadahnuo" (20/50).

Faraon ne želi da zna da je Gospodar Hārūna i Mūsāa i njegov Gospodar, isto onako kao što su mu i rekli u razgovoru: *Mi smo poslanici Gospodara tvoga (20/47)*. Faraon postavlja pitanja Mūsāu okrećući mu se jer

mu se činilo da je Mūsā nosilac ovog poziva: *Pa ko je Gospodar vaš, o Mūsā? (20/49)* - ko je Gospodar vaš, u čije ime vi govorite i tražite slobodu Sinova Isrāilovih?

Mūsā (alejhi's-selam) odgovara na ovo pitanje svojstvima Allaha (Uzvišenoga), kreatorskim i izvršujućim i raspoređujućim svojstvima: *Gospodar naš je Onaj koji je svemu onom što je stvorio dao ono što mu je potrebno, zatim ga, kako da se time koristi, nadahnuo (20/50)*. Naš Gospodar darovao je bitak svemu što postoji u formi i slici kakvog ga je stvorio i u prirodi kakvu mu je dao, a onda i uputio sve to što je stvorio da obavlja svoju dužnost, potkrijepio ga i potpomogao onim što mu omogućava izvršavanje te dužnosti. Između stvaranja svega i omogućavanja da to sve što je stvorio obavlja svoju dužnost nema vremenskog prostora. Sve što je stvoreno upućeno je istovremeno da obavlja svoju prirodnu obavezu koju mu je Allah dao tako da nema vremenskog razmaka između stvaranja stvorenja i stvaranja njegove obaveze i uloge. Međuprostor postoji samo u nivou stvaranja nečega i upućivanja toga da obavlja svoju ulogu, a upućivanje svega da vrši svoju ulogu je uzvišeniji nivo nego stvaranje toga bez uloge.

Ovaj osvrt koji izlaže Časni Kur'an o Mūsāu (alejhi's-selam) sažima najkompletnije znake stvaralačkog Božanstva koje raspoređuje Kosmosom: dar bitka svemu što postoji, dar njegova stvaranja na način kako ga je Allah stvorio, dar upute da obavlja svoju ulogu na način kako mu je Allah dao. I kada čovjek kruži svojim licem i bićem, u granicama koje su mu omogućene, po ovom velikom Bitku, zasjat će mu u punom sjaju djela te kreatorске moći raposređene u svakom malom ili velikom biću, počev od malog atoma do ogromnog tijela, od jedne ćelije do najuzvišenijeg oblika života u čovjeku.

Ovaj veliki složeni Kosmos čiji se atomi i ćelije ne mogu ni pobrojati, niti se mogu pobrojati stvorenja i životi, a svi atomi u ovom Bitku pulsiraju i svaka ćelija u njemu živi, svako živo biće u njemu se kreće, svako biće u njemu kontaktira i surađuje sa drugim bićima, sve to djeluje pojedinačno i skupno unutar pohranjenih zakona u prirodi tih bića i njihova formiranja bez ikakva otpora, praznina i slabosti u bilo kom trenu.

Svako biće samo po sebi je jedan kosmos i svijet za sebe. U njemu djeluju njegovi atomi, ćelije, organi i aparati sukladno prirodi koja mu je data u okviru općeg zakona, skladnosti i reda.

Svako biće ponaosob, sve nepoznato u ovom velikom Kosmosu ne može spoznati čovjek svojim ograničenim i skućenim znanjem studirajući njegove specifičnosti, uloge bolesti i liječenje tih bolesti. Njegovo studiranje je samo radi studiranja, ne radi stvaranja i upute na obaveze. To je sve izvan ljudske moći, to je ono što Allah daje i stvara. On je čovjeku dao da postoji na način kako ga je i proizveo, dao mu ulogu za koju ga je stvorio kao i svako drugo stvorenje.

Sve to pripada Jedinom Allahu, našem Gospodaru koji je sve stvorio, a zatim svakog uputio da vrši svoju obavezu.

Faraon nastavlja sa drugim pitanjem:

"A šta je sa narodima davnašnjim?" - upita on (20/61).

Šta je sa stoljećima i narodima koji su minuli? Gdje su otišli? Ko je bio njihov Gospodar? Šta je bilo s tim narodima koji su propali, znaš li ti nešto o njihovim bogovima?

O njima zna sve Gospodar moj, u Knjizi je, Gospodaru mome nije ništa skriveno i On ništa ne zaboravlja (20/52).

Ovim je Mūsā premostio tu daleku nepoznanicu u vremenu, nepoznanicu koja nema svjedoka do njena Gospodara čijem znanju ništa ne promakne niti On išta zaboravlja. On zna šta je bilo s tim svim drevnim narodima, zna kakva im je bila prošlost, a zna kakva će im biti i budućnost. Sve nevideno pripada Allahu i sva postupanja sa ljudima pripadaju također Allahu.

Kur'an nastavlja i iznosi faraonu znamenje Allahova rasporeda u Kosmosu i Njegova djela učinjena čovjeku. On je odabrao neka od ovih znamenja koja okružuju faraona da mu bude predočenje u samom Egiptu, plodnoj zemlji, obilatoj vodom, plodom i uživanjem.

On je za vas Zemlju posteljom učinio i po njoj vam prolaze utro, i On spušta s neba kišu!" - Samo Mi dajemo da uz njenu pomoć u parovima niče bilje raznovrsno (20/53).

Jedite i napasajte stoku svoju! To su dokazi za one koji pameti imaju (20/54).

Cjelokupna zemlja je postelja ljudi svugdje i u svako vrijeme, postelja poput postelje djeteta. Čovječanstvo nije ništa drugo do djeca ove Zemlje čiji zagrljaj grli čovječanstvo i doji ga svojim mlijekom. Zemlja je postelja

čovječanstvu. Ona je pripremljena za hod, oranje, sjetvu i život. Nju je tako pripremio Stvoritelj koji sve raspoređuje onog istog dana kada je i stvorio svaku stvar. Zemlju je stvorio na ovaj način koji je pogodan za život i kojeg je On odredio da počiva na njoj. On je stvorio i čovjeka na način kako bi bio podoban da živi na ovoj Zemlji koju je pripremio ljudima i učinio je njima posteljom. To stvaranje i to pripremanje imaju srodno i vezano značenje i smisao.

Slika postelje i svojstvo tog pripremanja ne manifestira se nigdje na Zemlji kao što se manifestira u Egiptu. Ta plodna zelena, ravna i pripremljena dolina ne zahtijeva poseban trud od ljudi kod njene obrade i žetve, tako da tlo izgleda kao da je nježna postelja djeteta koja ga privija i štiti.

Stvoritelj koji sve raspoređuje i koji je Zemlju učinio posteljom prosjekao je ljudima put, spustio s neba vodu i od vode kišu od koje se formiraju rijeke i prelijevaju. Jedna od tih rijeka je Nil koja je na domaku faraona. Ona omogućava da se javlja rastinje u paru brojnih vrsta. Egipat je najizrazitiji primjer u kome raste razno bilje kao hrana čovjeka i paša životinje.

Stvoritelj koji sve određuje učinio je da i biljke kao i ostala živa bića imaju spol. To je neminovna pojava za sve živo. Bilje pretežno nosi ćelije muškosti, a ćelije ženskosti su katkada u jednoj biljci, a katkada se oplodnja vrši posebnom muškom biljkom kao što je slučaj sa životinjskim vrstama. Na taj način dolazi do skladnosti u zakonima života u svim vrstama i familijama: *To su dokazi za one koji pameti imaju (20/54)*. Nema nijednog normalnog uma koji posmatra ovaj čudni sistem, a da ne primijeti u njemu znamenja i znakove koji ukazuju na Stvoritelja koji raspoređuje i daje svemu život i upućuje na ulogu tog živog.

U kontekstu se upotpunjava kazivanje Mūsāovo sa direktnim riječima Allaha (Uzvišenoga):

Od zemlje vas stvaramo i u nju vas vraćamo i iz nje ćemo vas po drugi put izvesti (20/55).

I Mi smo faraonu sve dokaze Naše pokazali, ali je on ipak porekao i da povjeruje odbio (20/56).

Stvaramo iz ove zemlje koju smo vam učinili posteljom, utrli po njoj put, spuštamo kišu i omogućavamo da pomoću kiše i vlage raste raznovrsno bilje različitih spolova kao hrana čovjeku i paša stoci, raste iz

ove zemlje od koje smo i vas stvorili i u koju ćemo vas ponovo povratiti i iz nje vas oživjeti nakon vaše smrti.

Čovjek je stvoren od materije ove zemlje. Svi elementi njegova tijela su elementi te zemlje. On se hrani usjevima koji rastu na toj zemlji, pije vodu te zemlje i udiše njen zrak. Prema tome, on je njen sin, a ona je njegova postelja. Njoj se vraća tijelo čovjeka koje će ponovo prekriti zemlja, mrtvo tijelo koje će se pomiješati sa njenom prašinom i gas pomiješati sa njenim zrakom. Iz nje će čovjek proživjeti drugi život, proživjeti kao što je stvoren i prvi put.

Osvrt na zemlju ovdje je povoljan i veoma pogodan radi scene i dijaloga sa oholim i silnikom faraonom, koji se uzdiže na položaj Božanstva, a on je od zemlje i vraća se u zemlju. I faraon je nešto od onoga što je Allah stvorio na zemlji i zadužio ga ulogom kako da radi. *I mi smo faraonu sve dokaze Naše pokazali, ali je on ipak porekao i da povjeruje odbio (20/56)*. Mi smo mu pokazali kosmičke dokaze na koje mu je ukazivao Mūsā (alejhi's-selam), dokaze oko njega, zatim dokaz štapa i ruke u ovom momentu, jer su štap i ruka Allahovi dokazi, a ono što se susreće u Kosmosu, to je veće i trajnije od dokaza štapa i ruke. Zbog toga se u kontekstu i ne izlažu ova dva dokaza faraonu jer se to samo po sebi razumije, nego se objašnjava njegov odgovor na sve ove dokaze, iz čega razumijemo da on ukazuje na ova dva dokaza.

"Zar si došao da nas pomoću vradžbine svoje iz zemlje naše izvedeš, o Mūsā?" - upitao je (20/57).

"I mi ćemo tebi vradžbinu sličnu ovoj doista pripremiti! Zakaži nam ročište koga ćemo se i mi i ti pridržavati, onako kako odgovara i nama i tebi!" (20/58).

"Neka ročište bude na praznik" - reče Mūsā - "i nek se narod izjutra sakupi" (20/59).

I tako faraon ne nastavi sa raspravom jer dokaz Mūsāov (alejhi's-selam) u vezi sa ovim je sasvim jasan i snažno djelujući, jer se Mūsā (alejhi's-selam) oslanja na dokaz Allahovih znamenja u Kosmosu, a posebno dokaza koji su bili pri njemu. Faraon je, međutim, pribjegao optužbi Mūsāa za čarobnjaštvo tvrdeći da je učinio da štap postane zmija koja se kreće i pretvorio ruku u bijelu boju bez imalo crnoga. Ovako je postupio faraon zbog toga što je čarobnjaštvo prvo što mu je palo na pamet, jer je čarobnjaštvo bilo veoma rašireno u Egiptu u to vrijeme. Ova dva dokaza po svojoj prirodi bili su bliži da se to shvati kao čarobnjački čin, da

je to više fantazija nego istina, da je to obmana vida i čula koje vodi obmani osjećaja i zapažanja iz čega izrastaju djela koja čojek osjeća kao da su stvarna djela, isto onako kao što se katkad primjećuje u snu čovjeka i ono što ne postoji ili postoji, ali u nekoj drugoj formi. I ono što se primjećuje kroz djelovanje čarobnjaka katkada ima i tjelesno i pojmovno djelovanje tako da ono izgleda kao da je realno i stvarno. Dokazi koje je podnio Mūsā nisu ove prirode. Ta dva njegova dokaza su proizvod kreatorске moći koja preobrazuje stvari u stvarnost, privremeno ili trajno.

"Zar si došao da nas pomoću vradžbine svoje iz zemlje naše izvedeš, o Mūsā?" - upitao je (20/57).

Izgleda da je potčinjavanje Sinova Isrāilovih u roblje bila politička mjera iz straha da se neće namnožiti i preovladati, a da bi se sačuvala vlast i uprava, nasilnici se ne ustručavaju da preduzmu i počine najgnusnija djela koja su daleko od svake pomisli na humanost, moral, čast i savjest. Zbog toga je faraon iskorjenjivao Sinove Isrāilove, ponižavao ih ubijajući mušku rođenčad, a ostavljajući žensku. Odrasle je podvrgavao najtežim poslovima koji su uništavali čovjeka. Kada su Mūsā i Hārūn rekli: "Pošalji s nama Sinove Isrāilove, i nemoj ih mučiti", on odgovori: *"Zar si došao da nas pomoću vradžbine svoje iz zemlje naše izvedeš, o Mūsā?" (20/57)*, jer je oslobođenje i puštanje Sinova Isrāilovih neka vrsta utiranja puta za preuzimanje i vlasti i zemlje.

Pa ako je Mūsā zatražio slobodu Sinovima Isrāilovim radi ovog cilja, onda i sve ono što je Mūsā počinio mora da su djela čarobnjaštva. U tom slučaju na ovo je bilo lahko odgovoriti. *"I mi ćemo tebi vradžbinu sličnu ovoj doista pripremiti" (20/58)*. Ovako nasilnici uvijek razumijevaju da poziv onih koji pozivaju u vjeru krije iza sebe neki ovozemaljski cilj, da taj poziv nije ništa drugo do zavjesa kako doći do vlasti i uprave. Zatim oni misle da nosioci poziva svojim dokazima pokazuju nadnaravnost, kao što su dokazi Mūsāovi ili kao djelotvorni faktori na posmatrača da bi djelovalo na srce posmatrača makar to i ne bila nadnaravnost. Prema tome, nasilnici odgovaraju na to sličnom pojavom, čarobnjaštvom, a mi ćemo, kako oni kažu, donijeti slično čarobnjačko djelo. To su misli i riječi koje ćemo i mi slične donijeti. To je neka vrsta dobra pa ćemo se i mi pojaviti sa takvim dobrom, to je neka vrsta dobra djela pa ćemo i mi, mislimo, učiniti takvo dobro djelo. Međutim, oni ne shvaćaju da vjera ima zalog u vjerovanju, zalog u Allahovoj pomoći, da vjera pobjeđuje sa ovim i tim, a ne sa raznim pojavama i formama.

Ovako je faraon od Mūsāa zatražio da odredi vrijeme takmičenja sa čarobnjacima. Faraon mu je ostavio izbor tog termina da bi ga izazvao: *"Zakaži nam ročište (20/58)*. Faraon je insistirao da ne dođe do izmjene termina susreta i da bi to pojačao izazovom kaže: *"koga ćemo se i mi i ti pridržavati" (20/58)*, zatim da dogovoreni termin bude na otvorenom mjestu *"onako kako odgovara i nama i tebi" (20/58)* - to je rekao da bi pojačao izazov.

Mūsā (alejhi's-selam) je prihvatio izazov faraona. Odabrao je termin da to bude u vrijeme praznika i okupljanja naroda i kada se ljudi u Egiptu svečano oblače i okupljaju na trgovima i otvorenim prostorima: *"Neka ročište bude na praznik" - reče Mūsā (20/59)*. Mūsā je insistirao da to bude prijepodne, da bude, kao što je rečeno, na otvorenom prostoru. Mūsā je prihvatio ovaj izazov sličnim riječima i još dodao da to bude u najotvorenije vrijeme dana kada se ljudi najviše okupljaju i to u vrijeme praznika, a ne u rano jutro dok još nisu napustili svoje kuće, niti u pola dana kada muči žega niti navečer kada tama onemogućava da se ljudi okupe ili da jasno vide predočena djela.

Ovdje završava prva scena susreta vjerovanja i nasilja na otvorenom trgu.

Ovdje se spušta zavjesa da bi se podigla sa scene natjecanja.

I faraon ode, sakupi čarobnjake svoje i poslije dođe (20/60).

Kontekst u ovom izrazu uljepšava sve ono što je faraon rekao i što su htjele učiniti glavešine njegovog naroda, sve što se zbilo između faraona i čarobnjaka u vezi sa hrabrenjem, podrškom i obećanjem nagrade i sve ono o čemu su razmišljali i promišljali on i njegovi saveznici, sve je to dato lijepo u jednoj rečenici: *I faraon ode, sakupi čarobnjake svoje i poslije dođe*. Ovaj vrlo sažeti i kratki ajet odražava tri uzastopne radnje: odlazak faraona, sakupljanje čarobnjaka i njihov dolazak.

Mūsā (alejhi's-selam) je smatrao da ih posavjetuje prije nego što stupi u obračun s njima, da ih upozori na posljedicu laži i izmišljanja od strane onih koji rade protiv Allaha ne bi li se ustalili na uputi, one koji izazivaju čarobnjaštvom, opčaravanjem i izmišljanjem.

"Teško vama!" — reče im Mūsā. "Ne iznosite laži o Allahu, pa da vas On kaznom uništi; a sigurno neće uspjeti onaj koji laži iznosi" (20/61).

Istinita i vjerna riječ dotiču neka srca i prodiru u njih. Izgleda da se to ovdje dogodilo pa su potpali pod utjecaj ove iskrene riječi neki čarobnjaci, ponavljajući riječi o ovoj naredbi i šapatom govoreći o natjecanju da bi ih čuo Mūsā.

I oni se, tiho šapućući, stadoše o svom poslu između sebe raspravljati (20/62).

Neki od njih su počeli druge hrabriti, odlazili su uznemireni kolebajući se i strahujući od Mūsāa i Hārūna koji žele, kako oni misle, da zavladaju Egiptom i promijene vjeru njegova stanovništva. Ovo bi nametnulo obavezu suočavanja protiv Mūsāa i Hārūna, i to zajednički, bez kolebanja i spora. Danas je nastupio dan odlučne borbe u kojoj će pobijediti onaj koji je spašen i koji uspijeva.

"Ova dvojica su čarobnjaci" - rekoše jedni drugima -, "hoće da vas vradžbinama svojim iz zemlje vaše izvedu i da unište vašu vjeru prelijeću; (20/63)

zato lukavstvo svoje pametno pripremite, a onda u red stanite. Ko danas pobijedi, sigurno će postići šta želi!" (20/64).

Tako se razliježe istinita i jedina riječ koja proističe iz vjere kao topovsko tane u logoru ljudi koji zastupaju neistinu i u njihovim redovima. I ta riječ potresa njihovo vjersko uvjerenje u samim njima i njihovu moć i sve ono na čemu počivaju njihova vjera i ideja. Njima je potrebno nešto poput ove fanatičnosti i ohrabrenja. Mūsā i njegov brat su samo njih dvojica, a čarobnjaci su brojni, iza njih stoji faraon, njegovo kraljevstvo, vojska, oholost i bogatstvo, a sa Mūsāom i Hārūnom njihov Gospodar koji sve čuje i vidi.

Možda je ovo to što nam objašnjava postupak silnika i oholog faraona, položaj čarobnjaka i faraona koji stoji iza njih. Pa ko je Mūsā, ko je Hārūn? Ko su, uostalom, oni pa da izazivaju faraona pa da on prihvati njihov izazov. *Da sakupi čarobnjake svoje i pošlje dođe*, da sabere i čarobnjake, a skupi i narod pa da sjednu on i glavešine tog naroda da posmatraju meč. Kako je faraon prihvatio da se spori sa Mūsāom i ispolji rivalstvo? Pa sam Mūsā je jedan od pojedinaca Sinova Israilovih koji su potčinjavani i omalovažavani pod njegovom vlašću. To je dar koga je Allah dao Mūsāu i Hārūnu i Koji je s njima sve čuje i sve vidi.

To je također nešto što čini jednu skupinu povezanu jedinstvom u redovima uvježbanih čarobnjaka, pa su osjetili potrebu da šapatom i tiho međusobno govore i da uveličaju opasnost i podignu pažnju, da pozovu na okupljanje, povezivanje i stabilnost, a onda da istupe.

"O Mūsā," - rekoše oni - "hoćeš li ti ili ćemo najprije mi baciti?" (20/65).

To je poziv da se izade na bojište u kome dolazi do izražaja privrženost, pravičnost i izazov.

"Bacite vi" - reče on (20/66).

Mūsā je prihvatio izazov, dao im je priliku da počnu, sebi ostavio posljednju riječ. Međutim, šta? To je zaista velika magija kako izgleda. Iznenadujuća kretanja od koje se potresa cjelokupni teren meča pa i sami Mūsā.

...i odjednom mu se pričinu da konopi njihovi i štapovi njihovi zbog vradžbine njihove kreću i Mūsā u sebi osjeti zebnju (20/66-67).

Ovaj izraz ukazuje na veličinu tog čarobnjaštva i njegovu složenost koja je čak izazvala zebnju i kod samog Mūsāa, a s njim je njegov Gospodar koji čuje i vidi. Mūsā osjeća zebnju samo radi naredbe Uzvišenog koju je on na moment zaboravio, a što je nešto najjače. Mūsāa je njegov Gospodar podsjetio da je s njim najveća moć:

"Ne boj se!" - rekosmo Mi -, "ti ćeš, doista, pobijediti!" (20/68).

Samo baci to što ti je u desnoj ruci, progutaće ono što su oni napravili, jer je ono što su oni napravili samo varka čarobnjaka, a čarobnjak neće, ma gdje došao, uspjeti" (20/69).

Ne boj se, ti ćeš biti pobjednik. S tobom je istina, a s njima neistina. S tobom je vjera, a s njima izmišljotina. S tobom je vjerovanje u istinu s kojom si ti, a oni očekuju nagradu za utrkivanje i plijen u ovom životu. Ti si povezan sa Velikom Moći, a oni služe stvorenju, čovjeku koji je prolazan bez obzira koliko se osjećao silnim i nasilnim.

Ne plaši se, nego samo baci to što ti je u desnoj ruci (20/69), - to neodređeno, da bi ukazao na veličinu: *progutaće ono što su oni napravili (20/69)* - to što su oni bacili je čarolija, proizvod čarobnjaka i njihova djela. Čarobnjak nikada ne uspijeva bez obzira gdje otišao i kojim putem otputovao, jer on slijedi fantaziju i proizvodi fantaziju. On se ne oslanja na stabilnu i trajnu Istinu. S njim će biti isto ono što biva sa svakom neistinom

koja stoji pred istinom oslonjenom na iskrenost. Katkada njegova neistina izgleda ogromna i velika i plaši svakog koji je zanemario moć kompletne i neograničene Istine, Istine koja se ne rasipa, ne oholi, niti se pravi velikom, nego ostaje istinom koja na kraju uništava neistinu koja propada i nestaje.

Mūsā baca štap. Dogodilo se veliko iznenađenje. U kontekstu Kur'ana ocrtava se veličina ovoga iznenađenja koja se odrazila i u dušama čarobnjaka koji su došli da se utrkuju, a bili su ti koji su najviše težili da ostvare pobjedu. Oni su bili ti koji su od samog početka bodrili i hrabрили jedan drugoga. Oni su bili ti čije je savršenstvo u umjetnosti došlo do tog stepena da je izazvalo strah čak kod samog Mūsāa.

Njemu se pričini, mada je on poslanik, da su njihova užad i štapovi zmije koje idu. Kur'anski tekst predočava izazvano iznenađenje u dušama čarobnjaka u slici koja se u cjelini odrazila u njihovim osjećajima i savjesti, tako da se riječima ne može izložiti taj osjećaj niti govor može biti dovoljan da se njime to rasvijetli.

I čarobnjaci se baciše licem na tle govoreći: "Mi vjerujemo u Mūsāova i Hārūnova Gospodara!" (20/70).

To je doticaj koji pogađa osjetljive nerve i prelijeva se preko cijelog tijela. On pogađa malo "dugme" iz koga nastaje svjetlo i rasvjetljava se tama. To je doticaj vjerovanja koji dotiče ljudsko srce i preobraća ga u jednom momentu iz nevjerovanja u vjerovanje.

Međutim, odakle da nasilnici spoznaju ovu ugodnu tajnu, odakle da oni spoznaju kako se preobražavaju srca? Oni su to zaboravili zbog dužine nasilja kojeg su činili. Oni su primijetili da su se njihovi sljedbenici za Mūsāom povelili samo na sami dat im znak. Oni su zaboravili da je Allah taj koji izmjenjuje srca i kada srce uspostavi vezu sa Allahom, zatraži pomoć od Njega i zasija svjetlom Allahovim, onda niko ne može imati vlast nad njim.

"Vi ste mu povjerovali" - viknu faraon - "prije nego što sam vam ja dopusito! On je učitelj vaš, on vas je vradžbini naučio i ja ću vam, zacijelo, unakrst ruke i noge vaše odsjeći i po stablima palmi vas razapeti i sigurno ćete saznati ko je od nas u mučenju strašniji i istrajniji" (20/71).

"Vi ste mu povjerovali prije nego što sam vam ja dopustio" (20/71) - bile su riječi nasilnika koji ne shvaća da su oni ti koji sami sobom ne raspoložu, njihova je srca već vjerovanje dotaklo, da se tako ta srca mogu osloboditi

od faraona jer su ona između dva prsta Milostivoga koje Allah obrće kako hoće.

On je učitelj vaš, on vas je vradžbini naučio (20/71) - to je tajna kapitulacije po njegovu mišljenju, a ne vjerovanje koje gmizi u njihovim srcima na takav način kako oni ne mogu pojmiti niti da je to ruka Milostivoga koja svlači sa njihova vida koprenu zablude.

Usljediła je oštra prijetnja oštrom kaznom na koju se oslanjaju nasilnici, kazna koju primjenjuju na ljudska tijela kad nisu u stanju da potčine njihova srca i duše. ... *i ja ću vam, zacijelo, unakrst ruke i noge vaše odsjeći i po stablima palmi vas razapeti!* (20/71).

Uzdize se sa omraženom snagom, snagom divljaštva u šumi, snagom koja trga utrobu čovjeka i sve veze, snagom koja ne pravi razliku između čovjeka koji se služi dokazom i životinje koja se služi čeljustima ... *i sigurno ćete saznati ko je od nas strašniji i istrajniji* (20/71).

Međutim, vrijeme je već minulo. Vjernički doticaj dospio je do malog atoma u ogromnom njegovom izvoru i najednom taj vjernički doticaj postaje snažan i stalan, sve zemaljske snage postaju male i beznačajne i čitav zemaljski život postaje potpuno jeftin i beznačajan. Pred ovim srcima otvorili su se sjajni i svijetli horizonti koji poslije toga ne mare da bacaju poglede i prolazne odbleske niti na život na zemlji i beskorisna uživanja na njoj.

"Mi nećemo tebe staviti iznad jasnih dokaza koji su nam došli, tako nam Onoga koji nas je stvorio!" - odgovoriše oni -, "pa čini što hoćeš; to možeš da učiniš samo u životu na ovom svijetu!" (20/72).

Mi vjerujemo u Gospodara našeg da bi nam grijeha naše oprostio i vradžbine na koje si nas ti primorao. A Allah bolje nagrađuje i kažnjava trajnije" (20/73).

To je doticaj vjerovanja po srcima koja su se malo prije interesirala za faraona i bila mu bliska i radi nagrade natjecala se sa ostalim natjecateljima. Najednom se ta srca snažno suočavaju sa faraonom, a njegovu vlast, ukras, čast i moć smatraju jeftinim.

"Mi nećemo tebe staviti iznad jasnih dokaza koji su nam došli, tako nam Onoga koji nas je stvorio!" - odgovoriše oni (20/72). Ovo je za nas časnije i vrednije. Allah (Uzvišeni) je veći i uzvišeniji. *"Pa čini što hoćeš"* (20/72) - eto te i čini što možeš s nama na Zemlji. *"To možeš da učiniš samo u životu na ovom svijetu"* (20/72) - tvoja vlast je ograničena ovim svijetom, ti ne možeš

nama upravljati izvan ovog svijeta, a ovaj život, o kako je kratak, o, kako je beznačajan, i sva muka koju ti možeš primijeniti na nas lakša je od zaplašivanja srca da se povežu sa Allahom i da se nadaju vječitom i trajnom životu. *Mi vjerujemo u Gospodara našeg da bi nam grijeha naše oprostio i vradžbine na koje si nas ti primorao (20/73)* - i kojima si nas zaduživao. Mi te ne možemo spriječiti da griješiš, ali možda našim vjerovanjem u našeg Gospodara On će nam oprostiti grijeha. *A Allah bolje nagrađuje i kažnjava trajnije (20/73)*, bolje dijeli i bolji je kao susjed, trajnije obogaćuje i nagrađuje. Ti nam ne možeš prijetiti onim što je žešće i trajnije.

Ovo je nagnalo čarobnjake koju su bili inspirisani vjerom u svoga Gospodara da se suprotstave nasilniku stavom učenoga koji nadvlađuje:

Onoga koji pred Gospodara svoga kao nevjernik iziđe čeka džehennem, u njemu neće ni umrijeti ni živjeti; (20/74)

a one koji pred Njega iziđu kao vjernici, a koji su dobra djela činili - njih sve čekaju visoki stepeni, (20/75)

edenski vrtovi kroz koje će rijeke teći, u njima će oni vječno ostati, i to će biti nagrada za one koji se budu od grijeha očistili (20/76).

Ako im se prijetilo onim ko je jači i trajniji, onda evo slike za onoga koji pred Gospodara svoga kao nevjernik izade, njega čeka najžešća i najstrašnja kazna, ... *Džehennem, u njemu neće ni umrijeti ni živjeti (20/74)* - nije mrtav pa da se smiri niti živ pa da uživa. To je kazna koja ne završava sa smrću niti sa životom. S druge strane, postoje viši položaji, edenski vrtovi za boravak ispod čijih soba teku rijeke, *i to će biti nagrada za one koji se budu od grijeha očistili (20/76).*

Vjernička se srca tresu zbog prijetnje nevjernika i silnika i suočavaju se sa snažnom riječju vjerovanja, sa nadvlađivanjem čvrstog vjerovanja, sa upozorenjem čistim vjerovanjem i čvrstom nadom. Ova scena u historiji čovječanstva nastavlja sa oglašavanjem slobode ljudskog srca, sa njegovim uzdizanjem iznad okova na Zemlji i vlasti na njoj, nad pohlepom za nagradom i strahom od vlasti. Ljudsko srce može da ovo jasno oglasi samo u okviru vjerovanja.

Ovdje se spušta zastor da bi se podigao nad drugom scenom i cjelinom novog kazivanja.

To je scena pobjede istine i vjerovanja u primjetnom realnom životu nakon pobjede istine i vjerovanja u svijetu ideje i doktrine. U kontekstu se iznosi pobjeda dokaza, dokaza sa štapom nad čarolijom i pobjeda vjere u

srcima čarobnjaka nad devijacijom, pobjeda vjerovanja u njihovim srcima nad nečim što je primamno, odnosno zaplašujuće, nad prijetnjom i kaznom. Sada pobjeđuje Istina nad neistinom i Uputa nad zabludom, pobjeđuje vjerovanje nad nasiljem u očitj realnosti. Posljednja pobjeda vezana je za prvu pobjedu, jer se pobjeda u svijetu realnosti može ostvariti tek poslije upotpunjenja pobjede u svijetu savjesti. Nosioi Istine mogu dominirati u stvarnosti tek poslije dominacije Istine nad neistinom. Istina i vjerovanje postaju stvarnost tek kada se utjelove u osjećajima, krenu svojim smjerom i uzdignu do te mjere da ih primjećuju ljudi u njihovim stvarnim slikama. Međutim, kada sjena vjerovanja bude samo formalnost, a nije se utjelovala u srcu čovjeka, a Istina bude samo parola, a ne nešto što izbija iz savjesti, onda nasilje i neistina pobjeđuju, jer nasilje i neistina raspoložu stvarnom materijalnom snagom s kojom se ne može suočiti niti imati snage formalna istina i formalno vjerovanje. Činjenica vjerovanja treba da se ostvari u duši čovjeka, a činjenica Istine u njegovu srcu. Tada te dvije činjenice postaju jače od činjenice materijalne snage kojom dominira neistina i kojom hodi u njoj nasilje. Ovo se dogodilo i u stavu Mūsāa (alejhi's-selam) prema čarobnjaštvu i čarobnjacima uz koje je stajao faraon i njegove glavešine. Istina je pobijedila na Zemlji kao što predočava ova scena u kontekstu ove sure.

I Mi objavismo Mūsāu: "Noću izvedi robove Moje i s njima suhim putem kroz more prođi, ne strahujući da će te oni stići i da ćeš se utopiti" (20/77).

A faraon je za njima s vojskama svojim krenuo, ali su ih talasi mora prekrili; (20/78).

faraon je narod svoj u zabludu doveo, a nije na pravi put izveo (20/79).

U tekstu se ovdje ne govori šta se zbilo nakon suočavanja vjerovanja sa nasiljem između čarobnjaka i faraona, niti kako je postupio s njima nakon što su se čvrsto prihvatili vjerovanja suočavajući se sa prijetnjom i patnjom vjerničkog srca koje je vezano za svoga Gospodara, srca onih koji su prezreli život na Zemlji i sve ono i one koji su na njoj, nego je ova scena popraćena punom pobjedom kako bi pobjeda srca bila povezana sa realnom pobjedom i došla do punog izražaja Allahova kompletna i odlučna zaštita Njegovih robova vjenika. Zbog istog cilja ovdje se ne zadržava u sceni izlaska i stajanja pred morem, kao što se to duže zadržavalo u drugim surama, nego kao da se žuri da se iznese scena pobjede bez dužih prethodnica jer prethodnice toga bile su u svijesti i u srcima.

Sve ovo je samo nadahnuće Mūsāu da izvede Allahove robove, Sinove Isrāila, noću, da krene s njima suhim putem preko mora bez ikakva objašnjenja i razglabanja, pa ćemo i mi tako izložiti kao što je u Kur'anu došlo, zadovoljavajući se da ih je Allahova pažnja štitila i da nije postojala bojaznost da će ih stići faraon i njegova vojska, da nije postojala bojaznost od mora preko koga su krenuli - suhim putem. Ruka Moći djelovala je da se voda neko vrijeme rastupi, sukladno zakonu kojeg je donijelo Njegovo htijenje, tako da prijeđu suhim putem preko mora.

A faraon je za njima s vojskama svojim krenuo, ali su ih talasi mora prekrili; (20/78).

faraon je narod svoj u zabludu doveo, a nije na pravi put izveo (20/79).

U kontekstu se sažeto govori kako se ugušio faraon i njegov narod bez ikakvog detaljiziranja kako bi ovaj događaj ostao kompletan utisnut u ljudsku dušu zaprepastujući koje ne može definirati nikakvo objašnjenje. Faraon je vodio svoj narod u zabludu dok je bio u životu isto kao što ih je vodio u zabludu morem. I jedna i druga zabluda vode u propast.

Mi nećemo ovdje donositi nikakva objašnjenja o onome šta se desilo na ovom mjestu kako bismo slijedili kontekst na način njegova sažeta kazivanja nego zadržat ćemo se pred poukom koju ostavlja ova scena i pokušati da odslušamo ritam te scene u srcima.

Moćna Ruka vodila je tok borbe između vjerovanja i nasilja i nosioce vjerovanja nije opteretila u toj borbi ničim do slijeđenjem Objave i putovanjem noću, zbog toga što ove dvije moći nisu bile jednake niti bliske u svijetu realnosti. Mūsā i njegov narod su bili slabi i bez ikakve moći, a faraon i njegova vojska raspolagali su velikom moći. Otuda nema načina za stupanje u materijalnu borbu. Moćna Ruka ovdje preuzima vođenje borbe, ali tek pošto se kompletiralo vjerovanje u dušama onih koji ne posjeduju nikakvu drugu snagu do vjerovanje i nakon što su to vjerovanje oglasili u lice nasilnika ne bojeći ga se, ne nadajući se od njega nagradi, ne plašeći se ničega, niti da ih privuče išta čime je taj nasilnik raspolagao. Tada nasilnik kaže: *Ja ću vam, zacijelo, unakrst ruke i noge vaše odsjeći i po stablima palmi vas razapeti* (20/71), našto vjernici odgovaraju: *"pa čini šta hoćeš; to možeš da učiniš samo u životu na ovom svijetu* (20/72). Kada borba između vjerovanja i nasilja dostigne, u svijetu srca, do ove granice, onda Ruka Moći preuzima bajrak Istine da ga digne u visine i rastrga bajrak neistine, bez ikakva napora vjernika.

Druga pouka: U vrijeme dok su Sinovi Isrãilovi podnosili udarce poniženja od strane faraona, koji im je ubijao mušku djecu, a žensku ostavljao u životu, Ruka Moći nije se miješala i preuzimala vođstvo borbe. Sinovi Isrãila su podnosili ove udarce zbog poniženja, pokornosti i straha. Međutim, kada se uzdiglo vjerovanje u srcima onih koji su vjerovali u Músaa i postali spremni da podnose i najteže muke sa ponosom oglašavajući jasno i glasno riječ vjerovanja u lice faraona, bez zamuckivanja i plašenja, bez čuvanja da će biti mučeni, tek tada se umiješala Ruka Moći da preuzme vođstvo borbe i oglasi pobjedu koja se prije tog oglašavanja ostvarila u njihovim dušama i srcima.

Ovo je ta pouka koju kontekst ističe ukratko u dolasku dviju scena jedne za drugom bez remećenja detaljnim objašnjenjem kako bi se time probudili nosioci ovih poziva i spoznali kada mogu očekivati pomoć od strane Allaha u vrijeme dok su lišeni ovozemaljske materijalne spreme, a nasilnik raspolaže ogromnim sredstvima, vojskom i oružjem.

U okrilju ove pobjede i spasa upućuju se riječi spašenima da se sjećaju i upozoravaju kako ne bi zaboravili, osjetili se umišljenim i lišili se jedinog oružja kojim su raspolagali u ovoj borbi i zahvaljujući tom oružju osigurali pobjedu i uspjeh.

O sinovi Isrãilovi, Mi smo vas od neprijatelja vašeg izbacili, i na desnu stranu Tiura vas doveli, i manu i prepelice vam slali (20/80).

"Jedite ukusna jela kojima vas opskrbljujemo i ne budite u tome obijesni da vas ne bi snašla srdžba Moja; a koga snade srdžba Moja - nastradao je! (20/81).

Ja ću sigurno oprostiti onome ko se pokaje i uzvjeruje i dobra djela čini, i koji zatim na pravom putu istraje" (20/82).

Već su prešli zonu opasnosti i krenuli prema Tūru ostavljajući iza sebe potopljene faraona i njegovu vojsku. Njihov spas od neprijatelja je bliska realnost koje se sjećaju svakog momenta, kao da nije prošlo od tada mnogo vremena. Međutim, to je oglašavanje registriranja i podsjećanje na dokazanu blagodat kako bi se je sjećali i zahvaljivali.

Njihovo je mjesto sastanka bilo s desnu stranu Tūra, našto se ovdje ukazuje da se to uistinu desilo. Mjesto sastanka Músāa (alejhi's-selam) po izlasku iz Egipta bilo je nakon četrdesetak dana gdje mu je pripremljen susret sa njegovim Gospodarom, da čuje naredbe o vjeri i zakonu objavljenim na Pločama, propisanim ovom narodu, kome je propisana uloga koju će vršiti u Svetoj zemlji nakon izlaska iz Egipta.

Spuštanje "mane" - a to je slatka materija koja se skuplja na listu stabala - i prepelica - a to su ptice koje su im dolazile dok su bili u pustinji, blizu i lahko ulovljive - Allahova je blagodat i odraz Njegove pažnje prema njima dok su bili u bespuću pustinje, a On ih vodi i svakodnevno olakšava kako da dođu do izvora te hrane na najlakši način.

Kur'an ih podsjeća na ovu blagodat, da jedu dobra jela koja im je omogućio da lahko dođu do njih i upozorio ih na grijehenje u tome, grijehenje stomakom i na uživanjem u jelu, zanemarivanje obaveze zbog koje su izašli i koju im je njihov Gospodar pripremio da bi se s Njim susreli. Ovo je nazvao nasiljem, jer su se sjećali nedavna nasilja, nasilje isprobali i okusili ono što su okusili i, na koncu, primijetili ono što su primijetili. *I ne budite u tome objesni da vas ne bi snašla srdžba Moja; a koga snađe srdžba Moja - nastradao je (20/81)*. Faraon je nedavno propao, izgubio prijesto i utopio se u more, a padanje odozgo dolje stoji naspram objesti i oholosti. Ovaj izraz je sukladan ovim susretima u riječi i sjeni prema metodu kur'anskog primjetljivog sklada.

Ovo je upozorenje ljudima koji su se uputili da obavljaju dužnosti radi kojih su izašli kako ih ova blagodat ne bi navela na oholost i življenje u izobilju pa da se raspadnu i pored upozorenja i ukazivanja da su vrata pokajanja otvorena ko god grijehi i traži pokajanje:

Ja ću sigurno oprostiti onome ko se pokaje i uzvjeruje i dobra djela čini i koji zatim na pravom putu istraje" (20/82).

Pokajanje nije riječ koja se izgovori, nego je to odluka srcem čiji se smisao ostvaruje kroz vjerovanje i dobar postupak, čije se djelo odražava u praktičnom ponašanju u realnosti, pa kada dođe do pokajanja i ispravnog vjerovanja i to potvrdi praksa, tada čovjek kreće putem prema uputi vjerovanja i osiguranja dobrog djela. Upućivanje je ovdje plod i rezultat pokušaja i rada.

Ovim završava scena pobjede i pogovora na tu scenu, ovdje se spušta zavjesa i podiže se nad scenom drugog tihog razgovora s desne strane Tūra.

Allah je dao Mūsāu ročište da se sretnu na brdu Tūr da se s Njime sretne poslije četrdeset dana, da mu preda obaveze i zaduženja pobjede nakon poraza. Svaka pobjeda ima svoje obaveze, a i vjerovanje ima svoje obaveze. Zbog toga je nužna duševna priprema za susret.

Mūsā se ispeo na ovo brdo, svoj narod ostavio niže brda i zadužio Hārūna da ga kod tog naroda zamijeni.

Velika želja i ljubav obuzela je Mūsāa zbog želje da razgovara sa svojim Gospodarom i da stane pred Njega. Mūsā je osjetio tu slast još ranije, pa zbog toga željno očekuje ovaj susret, da stane pred svoga Gospodara, a on ne zna šta stoji iza njega niti šta će se poslije toga dogoditi narodu koga je ostavio u podnožju brda.

Ovdje ga njegov Gospodar upozorava šta je iza njega, pa da pogledamo tu scenu i čujemo taj dijalog:

“A zašto si prije naroda svoga požurio, o Mūsā?” (20/83).

“Evo ide za mnom” - odgovori on -, “a požurio sam k Tebi, Gospodaru moj, da budeš zadovoljan” (20/84).

“Mi smo narod tvoj poslije tvog odlaska u iskušenje doveli” - reče On -, “njega je zaveo Sāmiriya” (20/85).

Mūsā se jako iznanadio, žuri svome Gospodaru nakon što se pripremao četrdeset dana da se sretne sa Allahom, da primi od Njega smjernice na kojima počiva novi život Sinova Isrāilovih. On ih je već ranije spasio poniženja i ropstva da bi od njih načinio narod koji ima poslanicu i obaveze.

Međutim, dugo robovanje i dugo poniženje pod vlašću totemističkog faraonizma bilo je već iskvarilo prirodu tog naroda, oslabilo njihovu spremnost da preuzmu obaveze i strpljenje nad tim obavezama, da ispune dogovor i ustale na njemu, da napuste nestabilnost u svom duhovnom biću

i pripreme se za vođenje i ugodno oponašanje. Mūsā skoro da ih nije ni ostavio pri pažnji Hārūna i malo od njih udaljio kad se njihovo vjerovanje u cjelini poremetilo i srušilo pred prvim izborom. Stalni izbori su morali biti i neprekidna iskušenja da bi se izgradilo njihovo duševno zdanje. Prvo njihovo iskušenje bilo je sa teletom koje im je sačinio Sāmīrija. *“Mi smo narod tvoj poslije tvog odlaska u iskušenje doveli” - reče On, “njega je zaveo Sāmīrija” (20/85).* Mūsā nije znao ništa o ovom iskušenju sve dok nije sreo svoga Gospodara, dok nije primio spomenute ploče na kojima je bila upisana Uputa i vjerozakon za igradnju Sinova Isrāilovih na način koji odgovara zadatku koji im je povjeren.

U ovom kontekstu završava scena tihog razgovora vezanog za tele, da bi se istaklo reagiranje Mūsāa (alejhi’s-selam) kada je saznao za ovo iskušenje i požurio da se vrati, pun tuge i srdžbe, svome narodu kojeg je spasio Allah preko ovog poslanika daljnjeg robovanja i poniženja u sjeni totemizma, dao im da ostvare opskrbu na lahak način i zaštitu punu milosti u pustinji, podsjetio ih na dokaze Svoje i upozorio ih na zablude i posljedice zabluda, a oni su, eto, ti koji slijede totemizam i obožavanje teleta.

Ovdje se ne ističe šta je Allah rekao Mūsāu podrobnije o ovoj smutnji već se žuri da se iznese moment Mūsāovog povratka njegovu narodu, ali se u kontekstu govori o ovim detaljima. Mūsā se povratio srdit i žalostan prekoračujući svoj narod i ukaravajući svog brata, što znači da je on morao znati grozotu djela kojeg su oni počinili.

I Mūsā se narodu svome vrati srdit i žalostan. “O narode moj” - reče - “zar vam Gospodar vaš nije dao lijepo obećanje? Zar vam se vrijeme oduljilo, ili hoćete da vas stigne srdžba Gospodara vašeg, pa se zato niste držali obećanja koje ste mi dali!” (20/86).

“Nismo prekršili dato ti obećanje od volje svoje” - odgovoriše. “Bili smo natovareni teretima, nakitom narodnim, pa smo to bacili.” A to isto uradio je i Sāmīrija, (20/87)

pa im izlio tele koje je davalo glas kao da muče i oni su onda rekli: “Ovo je vaš bog i Mūsāov bog, on ga je zaboravio!” (20/88).

Zar oni nisu vidjeli da im ono ni riječi ne odgovara i da od njih ne može nikakvu nevolju otkloniti niti im ikakvu korist pribaviti? (20/89).

A njima je Hārūn još prije govorio: “O narode moj, vi ste njime samo u iskušenje dovedeni; Gospodar vaš je Milostivi, zato slijedite mene i slušajte naredenje moje!” (20/90).

"Mi ćemo mu se klanjati sve dok nam se ne vrati Mūsā" - odgovorili su oni (20/91).

Ovo je ta smutnja koju kontekst otkriva u momentu suočavanja Mūsāa sa svojim narodom. U kontekstu se ovo razotkriva poslije Mūsāovog tihog razgovora sa Allahom i nije se detaljno govorilo o tome da bi se istaklo u momentu provjere i ispitivanja koje je izvršio Mūsā.

Mūsā se vraća da bi našao svoj narod kako se klanja teletu od zlata, dok oni govore: Ovo je vaš bog i bog Mūsāa, a Mūsā je to zaboravio pa je otišao da traži svoga Gospodara na brdu, a eto, njegov Gospodar je ovdje prisutan.

Mūsā odlazi da ih pita u tuzi i srdžbi: *"O narode moj" - reče - "zar vam Gospodar vaš nije dao lijepo obećanje?" (20/86).* Allah im je bio obećao pobjedu i ulazak u Svetu zemlju u sjeni monoteizma. Od ovog obećanja i ostvarenja nije prošlo mnogo vremena pa ih prekora osuđujući ih: *"Zar vam se vrijeme oduljilo, ili hoćete da vas stigne srdžba Gospodara vašega?" (20/86).* Pa vas je naučio da ovako postupa onaj na koga se spušta srdžba Allahova, on kao da to želi namjerno da čini. *Pa zar vam se vrijeme oduljilo? - ili ste odlučili da se dogodi srdžba ... pa se zato niste držali obećanja koje ste mi dali (20/86).* Bili smo se dogovorili da ćete ostati na dogovorenom sa mnon sve dok se ne povratim vama, da nećete izmijeniti svoju vjeru niti vaš program bez moje naredbe.

Tada se počеше izvinjavati tom čudnom isprikom koja otkriva trag dugog robovanja, zamuckivanja i slabljenja pameti: *"Mi nismo prekršili dato ti obećanje od volje svoje" (20/87).* Naredba je bila veća od naše moći: *"Bili smo natovareni teretima, nakitom narodnim pa smo to bacili" (20/87).* Nosili su sa sobom gomile zlata Egipćanki koje je bilo skinuto sa njihovih žena. Oni ukazaše na te terete riječima: Mi smo te terete bacili da bi se oslobodili, jer su ti tereti haram. Njih je uzeo Sāmiriya da izlije od njih tele. Ovaj Sāmiriya je porijeklom iz Samare. Bilo da ih je pratio kako nose ovaj teret ili je on bio jedan koji je nosio ovaj naziv. Na teletu je napravio otvore, i kada puhne vjetar kroz te otvore, izlazili bi glasovi poput rike govečeta u kome nije bilo ni života ni duše nego samo tijelo. Termin *džesed* upotrebljava se za oznaku tijela u kome nema života. Čim su primijetili tele od zlata da riče, zaboravili su na svoga Gospodara koji ih je spasio iz zemlje nasilja i predali se obožavanju zlatnog teleta ne razmišljajući, glupi i bezdušni, i govoreći: *"Ovo je vaš bog i Mūsāov bog" (20/88)*, a on je otišao na brdo tražeći Boga, dok je on, eto, ovdje s nama, i ne samo to, nego je Mūsā izgubio put do svoga Gospodara i zalutao.

Ovo su riječi koje povećavaju glupost i bezumnost kojima su oni optuživali svoga Vjerovjesnika koji ih je izvukao i spasio pod Allahovim okom i Njegovom pažnjom, spasio svojim usmjerenjem i ukazivanjem, a oni njega optužili da nije došao do svoga Gospodara, čak i da je zalutao na putu, pa niti se on sam može uputiti niti da ga uputi njegov Gospodar!

To su govorili pored jasne obmane: *Zar oni nisu vidjeli da ono ni riječi ne odgovara i da od njih ne može nikakvu nevolju otkloniti niti im ikakvu korist pribaviti* (20/89). Ovim se misli reći da to nije bilo živo tele koje čuje njihove riječi i odgovara pa makar po običaju teleta, govečeta. Taj kip je bio ispod nivoa životinje. On, u svakom slučaju, niti može otkloniti bilo kakvu štetu niti koristiti u najjednostavnijem obliku. To tele niti bude niti se rita, ono ne okreće žrvanj pa čak ni točak za navodnjavanje.

Pored svega toga njih je Hārūn savjetovao, a i on je bio njihov poslanik i zamjenjivao njihova Poslanika spasitelja. On ih je upozorio da je ovo iskušenje govoreći: *“O narode moj, vi ste njime samo u iskušenje dovedeni; Gospodar vaš je Milostivi”* (20/90) - on ih je savjetovao da Njega slijede i da mu se pokoravaju kao što su se bili dogovorili i obećali Mūsāu, a Mūsā će im se vratiti nakon sastanka sa svojim Gospodarom na Brdu. Međutim, umjesto da su mu se odazvali, oni su se okrenuli i napustili njegov savjet. Napustili su obećanje dato svome Poslaniku - da će mu se pokoravati: *“Mi ćemo mu se klanjatu sve dok nam se ne vrati Mūsā”* - odgovorili su oni (20/91).

Mūsā se vratio svome narodu srdit i ožalošćen, saslušao je njihov dokaz koji mu je otkrio dokle su zalutali i šta se desilo u njihovim dušama, kakva je smutnja pogodila njihovo razmišljanje. Tada se on okrenu svome bratu krajnje ljut, uzima ga za kosu na glavi i za bradu, razjaren i ljutit:

“O Hārūne,” - povika Mūsā - “šta te je spriječilo, kad si ih vidio da su zalutali, (20/92)

da za mnom nisi pošao? Zašto nisi naredenje moje poslušao?” (20/93).

Mūsā prekora Hārūna zašto ih je ostavio da se klanjaju teletu zašto im nije poremetio njihovo klanjanje slijedeći naredbu Mūsāa (alejhi's-selam) u kojoj je Mūsā insistirao da se ne dogodi ništa poslije njegova odlaska i da ne dopusti nešto novo. Mūsā je osudio Hārūna zašto nije to proveo. Da li je to značilo grijeh i suprotstavljanje njegovoj naredbi?

U kontekstu se tačno govori kakav je bio stav Hārūna dok posmatra Mūsāa i pokušava da ga smiri i izazove milost u njemu.

“O sine majke moje,” - reče Hārūn - “ne hvataj me za bradu i za kosu moju! Ja sam se plašio da ti ne rekneš: ‘Razdor si među sinovima Isrāilovim posijao i nisi postupio onako kako sam ti rekao’” (20/94).

Tako nalazimo Hārūna kako smiruje živce i savladuje se, da ne bi reagirao na riječi Mūsāa, dok primjećuje i iznalazi osjetljive tačke kod Mūsāa, pa mu pristupa kroz rodbinsku vezu, što je najosjetljivije, izlaže mu svoj stav u vezi sa pokornošću njegovoj naredbi na način kako to on misli, a to je da se Hārūn bojava da tretiranje neke naredbe strogošću može da unese podvojenost među Sinovima Isrāilovim, da neki budu uz tele, a drugi uz savjet Hārūna, a njemu je bilo naređeno da čuva Sinove Isrāilove i da im se ništa ne dogodi. Pa i ovo je, također, pokornost naredbi, s jednog drugog stanovišta.

Tada se Mūsā okreće srdito i razjareno prema Samiriji, koji je, u principu, izazivač smutnje. Mūsā mu se nije na samom početku obratio, jer su ljudi odgovorni da ne slijede sve što riče, a Hārūn je odgovoran da rastavi njih i sljedbenike teleta, ako oni budu pokazali pažnju prema tome, jer je on njihov vođa kome su oni povjereni. Međutim, grijeh Samirije dolazi kasnije, jer ih on nije prisilio ni je insistirao na tome nego je on zavodio i oni su se zaveli. Oni su bili u stanju i mogli su da ostanu ustrajni na uputi svog prvog Vjerovjesnika i na osnovu savjeta svog drugog Vjerovjesnika. Prvo su oni odgovorni, pa iza njih njihovi pastiri i tek onda izazivač smutnje i zavodjenja.

Mūsā se okreće prema Samiriji:

“A šta si to ti htio, o Sāmīrija?” - upita Mūsā (20/95) - tj. šta je s tobom, Sāmīrija, i šta je tvoja namjera? Ove riječi ukazuju na ozbiljnost ovog pitanja i veličinu djela.

“Ja sam vidio ono što oni nisu vidjeli” - odgovori on -, “pa sam šaku zemlje ispod izaslanikove stope uzeo i to bacio, i eto tako je u mojoj duši ponikla zla misao” (20/96).

Brojna su kazivanja oko ovih riječi Samirije. Šta je on u tome vidio? Ko je bio poslanik od koga je on preuzeo nešto i to provodio? Kakve su veze toga sa ovim teletom koje je on izlio? Šta je smisao toga? Najviše što kruži oko ovog kazivanja je da je on primijetio Džibrila (alejhi's-selam) u slici s kakvom on silazi na Zemlju pa je uzeo šaku zemlje ispod njegovih stopa ili kopite njegova konja i to bacio na tele od zlata pa je to izazvalo ovo mukanje, ili je to bilo pretvaranje gomile zlata u tele koje je mukalo.

Kur'an ovdje ne potvrđuje činjenicu kakva se je dogodila nego iznosi riječi Samirije samo radi kazivanja. Mi smo skloni da prihvatimo da je ovo isprika Samirije da bi se spasio odgovornosti za ono što se dogodilo, a to je da je napravio tele od zlata koje su pobacali Sinovi Israilovi, da je to zlato bilo nakit Egipćanki a koje su oni ponijeli sa sobom, da je on to tele napravio tako da vjetar, kada puhne preko njega na otvorima, izbija glas poput mukanja teleta, zatim dodaje kazivanje o tragu poslanika da bi time opravdao svoj stav i problem smutnje kojeg je on izazvao i pripisao tragu poslanika.

U svakom slučaju, Mūsā (alejhi's-selam) je oglasio da će ga protjerati iz društva Sinova Israilovih još za cijelo vrijeme života, a poslije njega ovo pitanje je prepustio Allahu. Mūsā se oštro suprotstavio božanstvu koga je Sāmīrija sačinio svojom rukom da bi pokazao svome narodu materijalnim dokazom da to nije bog jer to ne štiti svoga graditelja niti ga brani.

"E onda se gubi!" - reče Mūsā -, "čitavog svog života ćeš govoriti: „Neka me niko ne dotiče!“ a čeka te još i određeni čas koji te neće mimoići. Pogledaj samo ovoga tvog "boga" kojem si se klanjao; mi ćemo ga sigurno spaliti i po moru mu prah rasuti (20/97).

Putuj neprekidno; neka te niko ne dotiče ni zlom ni dobrim niti koga ti dotiči. Ovo je bila jedna od kazni u Mūsāovoj vjeri, kazna izolacije i oglašavanje nečistoće nečistoga tako da mu se niko ne približava niti da se on kome približava.

Posljednje obećanje je obećanje kazne i nagrade kod Allaha. Sa žestinom i ljutnjom Mūsā je naredio da se sruši tele od zlata, spali, zdrobi i baci u vodu. Žestina je jedna od osobina Mūsāa (alejhi's-selam). On je ovdje srdit zbog Allaha i Allahove vjere gdje je poželjna srdžba i strogost.

Na sceni lažnog božanstva koje Mūsā (alejhi's-selam) spaljuje i drobi, on oglašava istinitost vjere.

Vaš bog je - Allah, drugog boga, osim Njega, nema! On sve zna!" (20/98).

Sa ovim oglašavanjem završava ovaj dio kazivanja o Mūsāu (alejhi's-selam) u ovoj suri. U njemu se u punom sjaju ispoljava Allahova milost, Njegova zaštita nosioca Njegova poziva i Njegovih robova, čak i kada budu stavljeni na kušnju pa pogriješe. U kontekstu se poslije ovoga ništa više ne govori o fazama ovog kazivanja, jer je poslije toga uslijedila kazna Sinova Israilovih zbog počinjenih grijeha, smutnje i nasilja. Atmosfera ove sure je

atmosfera milosti i zaštite odabranika. Otuda nemaju potrebe izlaganja drugih scena ovog kazivanja u ovoj osjenjenoj atmosferi.

« كَذَلِكَ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ مَا قَدْ سَبَقَ ، وَقَدْ آتَيْنَاكَ مِنْ لَدُنَّا ذِكْرًا * مَنْ أَعْرَضَ عَنْهُ فَإِنَّهُ يَحْمِلُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وِزْرًا * خَالِدِينَ فِيهِ ، وَسَاءَ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حِمْلًا * يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ ، وَنَحْشُرُ الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ زُرْقًا * يَتَخَفَتُونَ بَيْنَهُمْ إِنْ آتَيْنَاهُمْ إِلَّا عَشْرًا * نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ إِذْ يَقُولُ أَمْثَلُهُمْ طَرِيقَةً : إِنْ لَيْشُمْ إِلَّا يَوْمًا .

« وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْجِبَالِ فَقُلْ : يَنْسِفُهَا رَبِّي نَسْفًا * فَيَذَرُهَا قَاعًا صَفْصَفًا * لَا تَبْقَى فِيهَا جَبَلٌ وَلَا أَمْتًا * يَوْمَئِذٍ يَتَّبِعُونَ الدَّاعِيَ لَا عِوَجَ لَهُ ، وَخَشَعَتِ الْأَصْوَاتُ لِلرَّحْمَنِ فَلَا تَسْمَعُ إِلَّا هَمْسًا * يَوْمَئِذٍ لَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَرَضِيَ لَهُ قَوْلًا * يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِهِ عِلْمًا * وَعَنَتِ الْوُجُوهُ لِلْحَيِّ الْقَيُّومِ ، وَقَدْ خَابَ مَنْ حَمَلَ ظُلْمًا * وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا يَخَافُ ظُلْمًا وَلَا هَضْمًا .

« وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا ، وَصَرَّفْنَا فِيهِ مِنَ الْوَعِيدِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ أَوْ يُحْدِثُ لَهُمْ ذِكْرًا * فَتَعَالَى اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ ، وَلَا تَعْجَلْ بِالْقُرْآنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يُقْضَى إِلَيْكَ وَحْيُهُ ، وَقُلْ : رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا .

« وَقَدْ عَاهَدْنَا إِلَى آدَمَ مِنْ قَبْلِ فَنَسَى وَلَمْ نُجِدْ لَهُ عَزْمًا * وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَى * فَقُلْنَا : يَا آدَمُ إِنَّ هَذَا عَدُوٌّ لَكَ وَلِزَوْجِكَ فَلَا يُخْرِجَنَّكَ مِنَ الْجَنَّةِ فَتَشْقَى * إِنَّ لَكَ أَلَّا تَجُوعَ فِيهَا وَلَا تَعْرَى * وَأَنَّكَ لَا تَظْمَأُ فِيهَا وَلَا تَصْحَى * فَوَسَّوَسَ إِلَيْهِ الشَّيْطَانُ قَالَ : يَا آدَمُ هَلْ أَدُلُّكَ عَلَى شَجَرَةٍ الْخُلْدِ وَمَلِكٍ لَا يَبْلَى ؟ * فَأَكَلَا مِنْهَا فَبَدَتْ لَهُمَا سَوْآتُهُمَا ، وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا

مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ ، وَعَصَى آدَمَ رَبَّهُ فَغَوَى * ثُمَّ اجْتَبَاهُ رَبُّهُ فَتَابَ عَلَيْهِ وَهَدَى * قَالَ :
 أَهْبِطَا مِنْهَا جَمِيعًا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ ، فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى ، فَمَنِ اتَّبَعَ هُدَايَ
 فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَى * وَمَنْ أَعْرَضَ عَن ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا ، وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ
 الْقِيَامَةِ أَعْمَى * قَالَ : رَبِّ لِمَ حَشَرْتَنِي أَعْمَى وَقَدْ كُنْتُ بَصِيرًا * قَالَ : كَذَلِكَ أَتَتْكَ
 آيَاتُنَا فَنَسَيْتَهَا ، وَكَذَلِكَ الْيَوْمَ تُنسى * وَكَذَلِكَ نَجْزِي مَنْ أَسْرَفَ وَلَمْ يُؤْمِنِ بِآيَاتِ
 رَبِّهِ ، وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَشَدُّ وَأَبْقَى .

« أَفَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنَ الْفُرُونِ يَمْشُونَ فِي مَسَاكِينِهِمْ ؟ إِنْ فِي ذَلِكَ
 لَآيَاتٍ لِّأُولِي النُّهَى * وَلَوْ لَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِن رَّبِّكَ لَإِذَا مَا أَجَلَ مُسَمًّى .

فَاصْبِرْ عَلَى مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا وَمِنْ
 آنَاءِ اللَّيْلِ فَسَبِّحْ وَأَطْرَافَ النَّهَارِ لَعَلَّكَ تَرْضَى * وَلَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَى مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا
 مِنْهُمْ زَهْرَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ ، وَرِزْقُ رَبِّكَ خَيْرٌ وَأَبْقَى * وَأْمُرْ أَهْلَكَ
 بِالصَّلَاةِ وَأَصْبِرْ عَلَيْهَا ، لَا تَسْأَلْكَ رِزْقًا نَحْنُ نَرِزُقُكَ وَالْعَاقِبَةُ لِلتَّقْوَى .

« وَقَالُوا : لَوْلَا يَا تِينًا يَا يَاقَ مِنْ رَبِّهِ . أَوَلَمْ تَأْتِيهِمْ بَيِّنَةٌ مِّنَّا فِي الصُّحُفِ الْأُولَى *
 وَلَوْ أَنَّا أَهْلَكْنَاكُمْ بِعَذَابٍ مِّن قَبْلِهِ لَقَالُوا : رَبَّنَا لَوْلَا أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا رَسُولًا فَنَتَّبِعَ
 آيَاتِكَ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَذِلَّ وَنَخْزَى * قُلْ : كُلُّ مُتَّبِعٍ فَتَرَبَّصُوا ، فَسَتَعْلَمُونَ مَنْ
 أَصْحَابُ الصِّرَاطِ السَّوِيِّ وَمَنِ اهْتَدَى » .

I tako, eto, kazujemo ti neke vijesti o onima koji su bili i nestali, i objavljujemo ti od Sebe Kur'an (20/99).

I ko za njega ne bude mario, na Sudnjem danu će doista teško breme ponijeti, (20/100)

vječno će u mucii ostati, a jeziv tovar će im na Sudnjem danu biti, (20/101)

na Dan kada će se u rog puhnuti. Toga dana ćemo nevjernike modre sakupiti (20/102)

i jedan drugom će tiho govoriti: "Niste ostali više od deset dana" (20/103).

Mi dobro znamo o čemu će oni govoriti kad najrazboritiji između njih rekne: "Ostali ste samo dan jedan!" (20/104).

A pitaju te o planinama, pa ti reci: "Gospodar moj će ih u prah pretvoriti i zasuti, (20/105)

a mjesta na kojima su bile ravnom ledinom ostaviti, (20/106)

ni udubina ni uzvisina na Zemlji nećeš vidjeti" (20/107).

Tog Dana će se oni glasniku odazvati, moraće ga slijediti i pred Milostivim glasovi će se stišati i ti ćeš samo šapat čuti (20/108).

Toga Dana će biti od koristi posredovanje samo onoga kome Milostivi dopusti i dozvoli da se za nekoga govori (20/109).

On zna šta su radili i šta ih čeka, a oni znanjem ne mogu Njega obuhvatiti (20/110).

Ljudi će se Živome i Vječnom pokoriti, onaj koji Mu je druge ravnim smatrao svaku nadu će izgubiti, (20/111)

a onaj ko je dobra djela činio, a vjernik bio, neće se nepravde ni zakidanja nagrade plašiti (20/112).

I eto tako, Mi Kur'an na arapskom jeziku objavljujemo i u njemu opomene ponavljamo da bi se oni grijeha klonili ili da bi ih na poslušnost pobudio (20/113).

Neka je uzvišen Allah, Vladar Istiniti! I ne žuri s čitanjem Kur'ana prije nego što ti se objavljivanje njegovo ne završi, i reci: "Gospodaru moj, Ti znanje moje proširi!" (20/114).

A Ādemu smo odmah u početku naredili; ali on je zaboravio, i nije odlučan bio (20/115).

A kad smo melekima rekli : "Poklonite se Ādemu !" - svi su se oni poklonili, samo Iblis nije htio (20/116).

"O Ādeme," - rekli smo - "ovaj je doista neprijatelj tebi i tvojoj ženi, zato nikako ne dozvoli da on bude uzrok vašem izlasku iz dženneta, pa da se onda mučiš (20/117).

U njemu nećeš ni ogladnjeti, ni go biti, (20/118)

u njemu nećeš ni ožednjeti, ni žegu osjetiti" (20/119).

Ali šejtan mu poče bajati i govoriti: "O Ādeme, hoćeš li da ti pokažem drvo besmrtnosti i carstvo koje neće nestati?" (20/120).

I njih dvoje pojedošu s njega i ukazaše im se stidna mjesta njihova pa počеше po njima lišće džennetsko stavljati - tako Ādem nije gospodara svoga poslušao i s puta je skrenuo (20/121).

Poslije ga je Gospodar njegov izabranikom učinio, pa mu oprostio i na pravi put ga uputio (20/122).

"Izlazite iz njega svi" - reče On -, "jedni drugima ćete neprijatelji biti!" Od Mene će vam uputa dolaziti, i onaj ko bude slijedio uputu Moju neće zalutati i neće nesrećan biti (20/123).

A onaj ko okrene glavu od Knjige Moje, taj će teškim životom živjeti i na Sudnjem danu ćemo ga slijepa oživjeti (20/124).

"Gospodaru moj," - reći će - "zašto si me slijepa oživio kad sam vid imao?" (20/125).

"Evo zašto" - reći će On: "Dokazi Naši su ti dolazili, ali si ih zaboravljao, pa ćeš danas ti isto tako biti zaboravljen" (20/126).

I tako ćemo Mi kazniti sve one koji se pohotama previše odaju i u dokaze Gospodara svoga ne vjeruju. A patnja na onom svijetu biće, uistinu, bolnija i vječna (20/127).

Zar njima nije poznato koliko smo naroda prije njih uništili, onih po čijim nastambama oni hode! To su, zaista, dokazi za ljude pametne (20/128).

I da nije ranije izrečene riječi Gospodara tvoga, kazna bi već bila neminovna (20/129).

Zato otrpi njihove riječi i obavljaj namaz, hvaleći Gospodara svoga, prije izlaska Sunca i prije zalaska njegova, i obavljaj ga u noćnim časovima, i na krajevima dana, - da bi bio zadovoljan (20/130).

I nikako ne gledaj dugo ljepote ovoga svijeta koje Mi kao užitak raznim sortama nevjernika pružamo, da ih time na kušnju stavimo, ta nagrada Gospodara tvoga je bolja i vječna (20/131).

Naredi čeljadi svojoj da obavlja namaz i istraj u tome! Mi ne tražimo od tebe da se sam hraniš, Mi ćemo te hraniti! A samo one koji se budu Allaha bojali i grijeha klonili čeka lijep svršetak (20/132).

Mnogobošci govore: "Zašto nam ne donese kakvo čudo od Gospodara svoga?" A zar im ne dolazi objašnjenje o onome što ima u davnašnjim listovima? (20/133).

A da smo ih kakvom kaznom prije njega uništili, sigurno bi rekli: "Gospodaru naš, zašto nam nisi poslanika poslao, pa bismo riječi Tvoje slijedili prije nego što smo poniženi i osramoćeni postali" (20/134).

Reci: "Svi mi čekamo, pa čekajte i vi, a sigurno ćete saznati ko su bili sljedbenici prave vjere i ko je bio na pravom putu" (20/135).

Ova sura počinje kazivanjem o Kur'anu koji nije objavljen Poslaniku (alejhi's-selam) da bude nesretan s njim ili zbog njega, i o kazivanju o Mūsāu (alejhi's-selam) u kojem dolazi do izražaja Allahova pažnja i zaštita Mūsāa, njegova brata i njegova naroda.

Poslije toga uslijedio je pogovor u kontekstu na ovo kazivanje sa povratkom na Kur'an, njegovu ulogu i kaznu svakog ko se suprotstavi Kur'anu. Ova teška posljedica izložena je u jednoj sceni Sudnjeg dana u kojoj dolazi do izražaja beznačajnost života na ovom svijetu, pojavljuje se zemlja bez brda i postaje ravna i gola a glasovi postaju skrušeni prema Milostivom i usmjeravaju se prema Živom i Moćnom. Možda ova scena i prijetnja koja dolazi do izražaja u Kur'anu izazivaju osjećaje bogobojažnosti kod ljudi i podsjećaju ih na Allaha i povezivanja s Njim. Ovaj odlomak završava unošenjem mira u osjećaj Poslanika (alejhi's-selam) koji je bio uznemiren zbog Kur'ana koji mu se objavljuje, da ne žuri kod ponavljanja Kur'ana bojeći se da ga ne zaboravi niti da se osjeća tužnim zbog toga, Allah je taj koji olakšava i koji čuva Kur'an, nego da od svoga Gospodara traži da mu poveća znanje.

U povodu želje Poslanika (alejhi's-selam) da ponavlja ono što mu je objavljeno prije završetka objave, bojeći se da ne zaboravi, u kontekstu se izlaže zaborav Ādemove (alejhi's-selam) obaveze prema Allahu, a završava oglašavanjem neprijateljstva između Ādema i šejtana Iblisa i posljedicama djece Ādemove koja se sjećaju i čuvaju obaveze prema Allahu i onih koji

napuštaju te obaveze. Ova završnica ocrtava jednu scenu Sudnjeg dana kao da je ona kraj putovanja koje počelo u Gornjim sferama, zatim završilo tamo po drugi put.

Ova sura završava utjehom Poslanika (alejhi's-selam) zbog suprotstavljanja onih koji su se suprotstavljali i laži onih koji su lagali da ne tuguje zbog njih, jer oni imaju određeni rok; da ne obraća pažnju na njima datu ugodnost u životu na ovom svijetu jer to je samo smutnja njima; da se preda klanjanju Allahu i Njegovu spominjanju; da bude zadovoljan sa sobom i smiren jer su raniji narodi upropašteni, a Allah je htio da se ispriča upućujući posljednjeg Poslanika, pa neka Poslanik otrese ruke od njih i prepusti ih njihovoj sudbini.

Reci: "Svi mi čekamo, pa čekajte i vi, a sigurno ćete saznati ko su bili sljedbenici prave vjere i ko je bio na pravom putu" (20/135).

I tako, eto, kazujemo ti neke vijesti o onima koji su bili i nestali, i objavljujemo ti od Sebe Kur'an (20/99).

I ko za njega ne bude mario, na Sudnjem danu će doista teško breme ponijeti, (20/100)

vječno će u mucu ostati, a jeziv tovar će im na Sudnjem danu biti, (20/101)

na Dan kada će se u rog puhnuti. Toga dana ćemo nevjernike modre sakupiti (20/102)

i jedan drugom će tiho govoriti: "Niste ostali više od deset dana" (20/103).

Mi dobro znamo o čemu će oni govoriti kad najrazboritiji između njih rekne: "Ostali ste samo dan jedan!" (20/104).

Tako kazivanje koje smo ti objavili o Mūsāu govori ti o vijestima proteklih vremena, kazujemo ti u Kur'anu i Kur'an to naziva *zikrom*, a to znači sjećanje na Allaha i Njegove dokaze i podsjećanje na ove dokaze i ono što je bilo sa minulim narodima.

Ovdje se ocrtava to sjećanje onima koji su odbijali, a koji se nazivaju grijешnici, scena o Sudnjem danu tako da ovi grijешnici nose terete kao što

putnik nosi svoj teret. O, Bože, kakvog li lošeg tereta! A kada se puhne u rog da se sakupe, onda se ovi grijешnici okupljaju a lica im poplavila od tuge i bola. Polahko govore međusobno ne podižući glas iz straha i zebnje i strahote koja se natkrila nad prostorom gdje se okupljaju. O čemu oni tako tiho govore? Oni govore o vremenu koje su proveli na Zemlji. Život na ovom svijetu je u njihovom osjećaju bio beznačajan, i ti dani su bili veoma kratki, kako oni primjećuju, tako da pomišljaju da su bili na zemaljskom svijetu samo malo vremena. *"Niste ostali više od deset dana (20/103).* A oni koji su bili upućeniji i koji imaju ispravnije mišljenje ističu da su proveli na Zemlji daleko daleko kraće vrijeme pa kažu: *"Ostali ste samo dan jedan!" (20/104).* Tako se povlače ti životi koje su oni živjeli na Zemlji, prolaze i nestaju. A uživanje i briga tog života je krajnje sićušna. Iglada da je to bilo samo jedno kratko vrijeme i sasvim nešto beznačajne vrijednosti. Kakva je vrijednost deset dana, pa i kad bi čovjek sve to proveo u uživanju? Kakva je vrijednost jednog dana, pa i kad bi njegove minute i trenuci bili ispunjeni srećom i veseljem? Kakva je vrijednost ovoga ili toga pored vremena koje nema kraja i koje ih očekuje poslije skupljanja i proteže se s njima bez prekida i prestanka?

Scena straha povećava se sa povratkom na pitanje kada budu pitani o ovom svijetu i brdima šta je bilo s njima, i odgovor kada uslijedi, on će predstavljati poseban nivo straha s kojim će biti suočeni.

A pitaju te o planinama, pa ti reci: "Gospodar moj će ih u prah pretvoriti i zasuti, (20/105)

a mjesta na kojima su bile ravnom ledinom ostaviti, (20/106)

ni udubina ni uzvisina na Zemlji nećeš vidjeti" (20/107).

Tog Dana će se oni glasniku odazvati, moraće ga slijediti i pred Milostivim glasovi će se stišati i ti ćeš samo šapat čuti (20/108).

Toga Dana će biti od koristi posredovanje samo onoga kome Milostivi dopusti i dozvoli da se za nekoga govori (20/109).

On zna šta su radili i šta ih čeka, a oni znanjem ne mogu Njega obuhvatiti (20/110).

Ljudi će se Živome i Vječnom pokoriti, onaj koji Mu je druge ravnim smatrao svaku nadu će izgubiti, (20/111)

a onaj ko je dobra djela činio, a vjernik bio, neće se nepravde ni zakidanja nagrade plašiti (20/112).

Scena straha dolazi do punog izražaja jer su visoka i čvrsta brda potpuno srušena i sravnjena tako da je sve ravan, nakon što je bilo i uzvišenja, ravna ledina na kojoj nema nijednog brežuljka niti krivine. Zemlja je potpuno izravnata tako da na njoj nema uzvisine niti uvale.

I kao da se oluja smirila poslije rušenja i ravnanja, okupljena i skupljena grupa se uljuškala, svaki pokret i glas opao i umirio se tako da oni čuju onoga koji poziva na određeno mjesto, slijede njegovu uputu kao mirno i predato stado. Oni niti se osvrću niti zaostaju, a bili su ranije pozivani na Uputu pa su se tome suprotstavili i odstupili. Ovo govori o njihovoj predaji da *Tog dana će se oni glasniku odazvati, moraće ga slijediti* (20/108). Scena srca i tijela je u skladu sa scenom planina na kojima nema nikakvih krivina niti brežuljaka.

Grobna tišina i pusta šutnja nadvile se, *i pred Milostivim glasovi će se stišati i ti ćeš samo šapat čuti* (20/108)... *Ljudi će se Živome i Vječnom pokoriti* (20/111).

Ovako su se Allahova svojstva nadvila nad cjelokupnom situacijom i prekrila poprište koje oko ne može sagledati, strahom, šutnjom i skrušenošću. Govori se samo šapatom i tiho pita. Skrušenost je prisutna. Svi ljudi su se okrenuli Allahu, Uzvišenom, Živom i Vječnom, duše se prekrile mirnom uzvišenošću. Zagovarati može samo onaj kojim je Allah zadovoljan. Cjelokupno znanje pripada samo Allahu, a oni o tome ništa ne znaju. Griješnici nose svoje grijeha i susret će se sa izgubljenom nadom, a oni koji su vjerovali bit će smireni, neće se bojati nasilja kod obračuna niti uništenja bilo kakvog dobra koje su učinili. To je uzvišeno svojstvo, ono natkriva i pokriva svu atmosferu u prisustvu Milostivog.

I eto tako, Mi Kur'an na arapskom jeziku objavljujemo i u njemu opomenu ponavljamo, da bi se oni grijeha klonuli ili da bi ih na poslušnost pobudio (20/113). Tako su prema ovoj skladnosti dvije vrste slika prijetnje u Kur'anu, pozicija i scena. Možda će one mobilizirati svijest bogobožnosti u dušama onih koji nagone u laž, ili će ih, možda, podsjetiti s čime će se susresti na Sudnjem danu, pa će se sami prekoravati. To je ono o čemu Allah kaže na početku ove sure: *Ne objavljujemo Kur'an da se mučiš, već da bude pouka onome ko se boji* (20/23).

Poslanik (alejhi's-selam) je primao Objavu i ponavljao riječi Kur'ana i njegove ajete prije nego je završena Objava bojeći se da se ne zaboravi. To mu je padalo teško pa je njegov Gospodar htio da ga umiri da je osigurano ono što preuzima.

Neka je uzvišen Allah, Vladar Istiniti! I ne žuri s čitanjem Kur'ana prije nego što ti se objavljivanje njegovo ne završi, i reci: "Gospodaru moj, Ti znanje moje proširi!" (20/114).

Neka je uzvišen Allah, Vladar Istiniti kome se sva lica klanjaju; svaka nada grijешnika je izgubljena, a dobri vjernici su sigurni u Njegovom okrilju. Ovo je stav Kur'ana, pa ne treba tvoj jezik da žuri, jer je Allah objavio Kur'an radi mudrosti i neće se ništa zagubiti. Tvoje je samo da se obratiš i moliš svoga Gospodara da ti poveća znanje i da se smiriš s onim što ti je On dao, da se ne bojiš da će to otići. Nema znanja do onoga koje Allah zna, On je vječan, Onaj koji daje koristi, a čini da se ništa ne izgubi, Koji daje plod, a ne da se gubi nada.

Ovdje u kontekstu dolazi kazivanje o Ādemu koji je već bio zaboravio obaveze preuzete od Allaha, pogriješio pred obmanom o vječnosti i poslušao zavodjenje šejtana. Ovo je bilo jedno od iskušenja dato njemu od strane Allaha, prije nego mu je Allah povjerio namjesništvo na Zemlji. Ovo je bio jedan primjer šejtanskog djelovanja, koji zavodi Sinove Ādemove, iz čega se uzima pouka. Kada je završilo ovo iskušenje, Ādemu je stigla Allahova milost. Allah ga je odabrao i uputio.

Ovo kur'ansko kazivanje je kontekstualno veoma skladno. Kazivanje o Ādemu ovdje dolazi poslije žurbe Poslanika vezane za Kur'an, bojeći se da ga ne zaboravi, pa dolazi kazivanje o Ādemu kao primjer zaborava. Ovo se iznosi u suri koja otkriva Allahovu milost i Njegovu pažnju i zaštitu prema svim Njegovim robovima koje je On odabrao. U kazivanju o Ādemu navodi se da ga je njegov Gospodar Sebi odabrao, oprostio mu i uputio ga. A onda dolazi jedna od scena Sudnjeg dana koja predstavlja posljedicu Ādemovih potomaka, onih koji su se pokoravali Allahu i posljedicu onih koji su grijeshili. Ova scena podsjeća kao da je to povratak s putovanja po Zemlji, do u prvo mjesto, kako bi svako bio nagrađen prema onome što je uradio.

Da pogledamo ovo kazivanje kako je izloženo u Kur'anu:

A Ādemu smo odmah u početku naredili; ali on je zaboravio, i nije odlučan bio (20/115).

I Ādemu smo naredili da jede sve plodove osim ploda jednog stabla koje je predstavljalo neminovnu zabranu, radi odgoja ljudske volje, potvrđivanja ličnosti i oslobođenja od animalnih želja i strasti onoliko koliko bi moglo sačuvati ljudsku dušu i dati joj slobodu da se sama oslobodi nekih neminovnosti kada ona hoće, da je te želje ne čine robom i ne pobjeđuju. Ovo je mjerilo koje ne griješi kada se radi o mjerilu ljudskog napretka. Kad god čovjek bude više mogao da se savlada nad svojim željama, vlada njima i savladuje ih, on će biti uzvišeniji na ljestvici ljudskog napretka, a kad god oslabi pred navalom želje, bit će bliži životinji prvog stepena.

Zbog toga, Allahova pažnja koja čuva ovo ljudsko biće, htjela je da ga pripremi za namjesništvo na Zemlji provjerom njegove volje i htijenja, upozorenjem na snagu otpora koja je u njemu, da otvori oči i sagleda kakva ga borba očekuje, borba između želja koje ukrašava šejtan i njegove volje i obaveze prema Milostivom. Ovo je to prvo iskušenje koje oglašava svoje prve rezultate, *ali on je zaboravio, i nije bio odlučan (20/115)*. A onda je uslijedilo objašnjenje toga.

A kad smo melekima rekli : "Poklonite se Ādemu !" - svi su se oni poklonili, samo Iblis nije htio (20/116).

Ovo je bilo ukratko, a doći će scena koja to objašnjava u drugoj suri jer ovdje kontekst govori o blagodatima i Allahovoj zaštiti, pa kao da se požurilo da se istakne ta blagodat u toj zaštiti.

"O Ādeme," - rekli smo - "ovaj je doista neprijatelj tebi i tvojoj ženi, zato nikako ne dozvoli da on bude uzrok vašem izlasku iz dženneta, pa da se onda mučiš (20/117).

U njemu nećeš ni ogladnjeti, ni go biti, (20/118)

u njemu nećeš ni ožednjeti, ni žegu osjetiti" (20/119).

Ova Allahova zaštita i Njegova pažnja da upozori Ādema na njegova neprijatelja i prijevaru tog neprijatelja nakon njegove neodgovornosti i grijehenja, koji nije htio da učini sedždu Ādemu kada mu je to njegov Gospodar naredio, ... *zato nikako ne dozvoli da on bude uzrok vašem izlasku iz dženneta, pa da se onda mučiš (20/117)* - ta muka se javlja kod napora u radu, progonstvu, zabludi, nemiru, iznenadenju, zaprepaštenju, iščekivanju, bolu i gubitku. Sve to te očekuje izvan Dženneta, a ti si u zaštiti od svega toga dok si u okrilju Dženneta. *U njemu nećeš ni ogladnjeti, ni go biti, u njemu nećeš ni ožednjeti ni žegu osjetiti (20/118-119)*. Sve ovo ti je

osigurano dok si u zagrljaju Dženneta, a glad i golotinja prate žeđ i žestinu žege. Ovo sve predstavlja prve poteškoće koje prate čovjeka na putu da dođe do hrane, odjeće, pića i skloništa.

Ādem ranije nije imao nikakva iskustva, a sam u sebi nosi ljudsku slabost kada se radi o željama da ostaje vječit i da ima vlast. Kroz ove otvore uvukao se šejtan u njega:

Ali šejtan mu poče bajati i govoriti: "O Ādeme, hoćeš li da ti pokažem drvo besmrtnosti i carstvo koje neće nestati?" (20/120).

Ovdje je dotaknuta osjetljiva tema. Ljudski život je ograničen. Moć je također ograničena, pa zbog toga gleda i želi da ima dug život i vlast, a kroz ova dva otvora nastupa šejtan. Ādem je stvorenje kao i svaki čovjek, slab kao svaki čovjek zbog određene namjene i sakrivene mudrosti, a onda Ādem zaboravlja obaveze i pristupa onome što je zabranjeno.

I njih dvoje pojedose s njega i ukazaše im se stidna mjesta njihova pa počеше po njima lišće džennetsko stavljati - tako Ādem nije gospodara svoga poslušao i s puta je skrenuo (20/121).

Očito je da su to bila stidna mjesta koja su se kod njih javila, a ranije bila prekrivena. To je mjesto čednosti na njihovim tijelima, pa ih je to navelo da su iznalazili načina da ih prekrivaju lišćem iz Dženneta kojeg su povezivali u cilju prekrivanja ovih mjesta. To je bio nagovještaj buđenja seksualnih nagona u njihovim bićima. Prije buđenja ovih nagona čovjek nije osjećao nikakav stid da otkriva mjesta čednosti, niti da ukazuje na njih, nego je upozoren na stidna mjesta kod pojave ovih nagona i osjetio stid zbog njihova otkrivanja.

Možda je njima bilo zabranjeno jedenje ploda ovog drveta zbog toga što njegov plod budi ove nagone u tijelu čovjeka, da bi se to buđenje i nagoni odgodili za izvjesno vrijeme kao što je htio Allah, a možda je njihov zaborav ove obaveze prema Allahu i njihovo griješenje prema Njemu bilo popraćeno odstranjenjem priznanja kojeg su uživali i prekidanjem spone sa njihovim Stvoriteljem, pa je njima zavladao taj tjelesni nagon tek onda kada su upozoreni na to? Možda je njihova želja da ostanu vječiti utjelovljena u buđenju tih seksualnih nagona radi potomstva? Ovo je najlakši način da čovjek poslije produži taj pojedinačni ograničeni život. Sve su ovo pretpostavke objašnjenju pojave stidnih mjesta njih dvoga zbog toga što su pojeli plod tog stabla. U tekstu nije rečeno da su im se pojavila stidna mjesta, nego da im je to prouzrokovalo pojavu stidnih mjesta. Ovo govori da su stidna mjesta kod njih bila sakrivena, a pojavila su se zbog

unutrašnjeg nagona njihovih osjećanja. Na drugom mjestu se govori o Iblisu *da bi im otkrio stidna mjesta njihova, koja su im skrivena bila* (7/20), i uslijedilo je: ... *skinuvši s njih odjeću njihovu da bi im stidna mjesta njihova pokazao* (7/27). Možda ta njihova odjeća koju im je šejtan skinuo nije bila materijalne prirode, nego svijest koja skriva? Može biti da je ta njihova odjeća bila osjećaj nevinosti, čistote i veze sa Allahom? U svakom slučaju, to su samo pretpostavke, kao što smo ranije rekli, i mi ne tvrdimo to niti dajemo prednost ijednoj od njih, nego samo pokušavamo približiti sliku prvog iskušenja u životu čovjeka.

Tada su Ādem i njegova supruga osjetili Božiju milost nakon što su Mu bili zgriješili. To je bilo prvo iskušenje.

Poslije ga je Gospodar njegov izabranikom učinio, pa mu oprostio i na pravi put ga uputio (20/122).

Nakon što je Ādem zatražio oprost, pokajao se i izvinio, o tome ništa ne govori u namjeri da bi se samo istakla Allahova milost u ovoj atmosferi.

Tada se donosi odluka vezana za dva iskonska neprijatelja da se spuste na Zemlju gdje se odvija druga borba i nastavlja poslije ove prve.

"Izlazite iz njega svi" - reče On -, "jedni drugima ćete neprijatelji biti!" (20/123).

Time je oglašeno neprijateljstvo između dva bića. Ādem i njegovo potomstvo poslije ovoga upozorenja nemaju ispriku da neko od njih kaže: Bio sam zaveden i nisam znao nego jeste znao. Ova uzvišena naredba oglašena je svima ... *jedni drugima ćete neprijatelji biti* (20/123).

Ovim glasom koji je odjekivao i nebesima i Zemljom prisustvovali su i svi meleki. Allahova milost je obuhvatila sve Njegove robove, otuda im je On upućivao Svoje poslanike sa uputama, prije nego bi ih kaznio zbog djela koja bi počinili, a iznio im je prilikom oglasa velikog spora između Ādema i Iblisa, da će im On od Sebe dati Uputu i da će svaku osobu nagraditi poslije toga, prema njegovoj zabludi ili uputi.

A onaj ko okrene glavu od Knjige Moje, taj će teškim životom živjeti i na Sudnjem danu ćemo ga slijepa oživjeti (20/124).

"Gospodaru moj," - reći će - "zašto si me slijepa oživio kad sam vid imao?" (20/125).

"Evo zašto" - reći će On: "Dokazi Naši su ti dolazili, ali si ih zaboravljao, pa ćeš danas ti isto tako biti zaboravljen" (20/126).

I tako ćemo Mi kazniti sve one koji se pohotama previše odaju i u dokaze Gospodara svoga ne vjeruju. A patnja na onom svijetu biće, uistinu, bolnija i vječna (20/127).

Ova scena dolazi poslije ovog kazivanja i ona kao da je sastavni dio tog kazivanja. O njoj je iznijeto na kraju ovog kazivanja o višim sferama, prema tome, to bi bila naredba koja je odranije naređena i tu nema ustupanja niti izmjene.

I onaj ko bude slijedio uputu Moju neće zalutati i neće nesrećan biti (20/123). On je siguran da neće pasti u zabludu i nevolju slijeđenjem Allahove Upute. Njih dvoje stoje izvan praga Dženneta ali Allah ih čuva, kao i onoga ko slijedi Njegovu Uputu. Muka je posljedica zablude pa makar onaj koji osjeća muku bio zaronio u uživanje. Pa i to uživanje samo po sebi je jedna vrsta muke na ovom i budućem svijetu. Nema ni jednog zabranjenog uživanja a da ga ne prati agonija i nesreća. Nikada čovjek neće odlutati a da ne zapadne u nemir, iznenađenje, izokretanje i klaćenje desno-lijevo, ne može se ustaliti niti odmjereno ići. Nevolja prati padanje, makar čovjek bio na bujnom ispasištu i predjelu bogatom hranom, a poslije toga slijedi najveća nesreća - na budućem svijetu. Onaj ko slijedi Allahovu Uputu, on se spasio zablude i nesreće na zemlji, a u tome je i naknada za izgubljeni Džennet, sve dok se ne povratu u Džennet Obećanog Dana.

A onaj ko okrene glavu od Knjige Moje, taj će teškim životom živjeti (20/124). Odvojen život od Allaha i Njegove neograničene milosti je težak život bez obzira koliko čovjek bio bogat i uživao jer taj život je težak život kad ne postoji spona sa Allahom i smirenost u Njegovoj zaštiti, težak život, zbunjenost, uznemirenost i sumnja. Težak život zbog čežnje i opreznosti da neće iščeznuti i otići ono s čime raspolaže, težak život koji teče iza pojave pohlepe i čežnje za svim onim što je prolazno. Čovjek može osjetiti punu i stalnu smirenost samo ako je u okrilju Allahove zaštite, čovjek osjeća pouzdanu udobnost samo ako se pridržava čvrstog užeta koje se ne prekida. Smirenost imana udvostručava život i dužinom i širinom i dubinom, lišenost toga je teško stanje i nedoumica. Siromaštvo i lišenost bogastva nisu ravni lišenosti imana.

Onaj ko okrene glavu od Knjige Moje (20/124) i prekine vezu sa Mnom taj će teškim životom živjeti i na Sudnjem danu ćemo ga slijepa oživjeti (20/124) - to je jedna vrsta zablude čovjeka na ovom svijetu i to je njegova

kazna zbog odbijanja Upute na ovom svijetu, a kada bude upitao: "Gospodaru moj," - reći će - "zašto si me slijepa oživio kad sam vid imao?" (20/126), tada će uslijediti odgovor: *Evo zašto* - reći će On: "Dokazi Naši su ti dolazili, ali si ih zaboravljao, pa ćeš danas ti isto tako biti zaboravljen." I tako ćemo Mi kazniti sve one koji se pohotama previše odaju i u dokaze Gospodara svoga ne vjeruju. A patnja na onom svijetu biće, uistinu, bolnija i vječna (20/126-127).

Odao se pohotama i zanemario upozorenje svoga Gospodara, odao se pohotama a odbacio Uputu, a ona je najskupocjenija i najtrajnija, odao se pohotama bacajući svoje poglede našto nema pravo i nije primjećivao nikakve Allahove dokaze. Nema sumnje, živio je razuzdanim životom, pa je na Sudnjem danu proživljen slijep.

Harmoničnost u izrazu, harmoničnost u poimanju. Nasuprot izgonjenja iz Dženneta, teškoća i zabluda stoji povratak u Džennet i spas od nevolja i zabluda. Nasuprot neograničenosti, u životu postoji ograničenost i slabost; nasuprot Upute, stoji sljepilo. Ovo sve dolazi kao pogovor na kazivanje o Ādemu, a to je kazivanje o svim ljudima. Izlaganje počinje u Džennetu i završava u Džennetu isto onako kao što je izloženo u suri El-A'raf. Razlika se javlja tu i tamo u unutrašnjosti slika kod izlaganja, ovisno o razlici samog konteksta.

Kada je završen jedan dio ovog putovanja, prelazi se na drugi dio vezan za stradanje ranijih pokoljenja, a to je vremenski bliže od Sudnjeg dana. Događaj o stradanju tih pokoljenja posmatrale su oči, dok je Sudnji dan neviđen, oči ga ne primjećuju.

Zar njima nije poznato koliko smo naroda prije njih uništili, onih po čijim nastambama oni hode! To su, zaista, dokazi za ljude pametne (20/128).

I da nije ranije izrečene riječi Gospodara tvoga, kazna bi već bila neminovna (20/129).

Kada oči i srca odlutaju do stradanja tih drevnih naroda i kada oko vidi njihove ostatke i stanove izbliza, i kada u viziji uživaju u tim stanovima ostalim iza minulih naroda i kada pojme profil tih ljudi kako odlaze i njihove siluete kako bježe, njihove kretnje i mirovanja, njihova osjećanja i

snove, njihove brige i nade, onda se ova gomila ispuni siluetama, slikama, uzbuđenjima i osjećajima, zatim otvori oči, od toga ne vidi ništa, primjećuje samo prazninu, a onda provaliju koja otvara usta da bi progutala sadašnjost kao što je progutala i prošlost, onda spozna Ruku Moći koja je odnijela i ranija pokoljenja, Ruku Moći koja je moćna da uzme sve ono što slijedi, onda shvaća smisao upozorenja i pouke koja je pred njega bila izložena radi uvida. Šta je ovom narodu, ne ide Pravim Putem, a u stradanju ranijih drevnih pokoljenja postoji uputa za sve pametne: *To su, zaista, dokazi za ljude pametne* (20/128).

Da nije Allah obećao da ih neće iskorijeniti kaznom na ovom svijetu, a to je Uzvišena mudrost, bilo bi i s njima ono što je bilo sa drevnim narodima, međutim, Riječ tvoga Gospodara ranije je donijeta, i njima je dat rok do određenog vremena. *I da nije ranije izrečene riječi Gospodara tvoga, kazna bi već bila neminovna* (20/129).

Ako su oni zadržani do određenog vremena, ne tuguj zbog njih Muhammede, jer je njima dat rok, a ne da su zanemareni, niti zbog nakita ovog svijeta koji im je dat, a dat im je radi iskušenja i smutnje. Ono što je Allah dao tebi kao blagodat, to je daleko bolje od onoga što je njima dato kao iskušenje.

Zato otrpi njihove riječi i obavlja namaz, hvaleći Gospodara svoga, prije izlaska Sunca i prije zalaska njegova, i obavlja ga u noćnim časovima, i na krajevima dana, - da bi bio zadovoljan (20/130).

I nikako ne gledaj dugo ljepote ovoga svijeta koje Mi kao užitak raznim sortama nevjernika pružamo, da ih time na kušnju stavimo, ta nagrada Gospodara tvoga je bolja i vječna (20/131).

Naredi čeljadi svojoj da obavlja namaz i istraj u tome! Mi ne tražimo od tebe da se sam hraniš, Mi ćemo te hraniti! A samo one koji se budu Allaha bojali i grijeha klonili čeka lijep svršetak (20/132).

Strpljivo podnosi njihovo nevjerovanje, ismijavanje, negiranje i suprotstavljanje koje oni ispoljavaju. Neka te to ne pritiskuje niti muči zbog njihovih gubitaka. Usmjeri se prema svome Gospodaru, zahvaljuj Mu i prije izlaska Sunca i prije njegova zalaska, u jutarnjem miru kada sve diše

i otvara život, u večernjem miru kada se Sunce oprašta, a Kosmos spušta svoje očne kapke. Zahvaljuj i veličaj Gospodara u vrijeme dana i noći, budi stalno u vezi sa Allahom *da bi bio zadovoljan* (20/130).

Zahvaljivanje Allahu je povezivanje i svaki čovjek koji je u vezi sa Allahom je smiren i zadovoljan, zadovoljan u takvom ugodnom susjedstvu, smiren u takvoj sigurnoj zaštiti.

Zadovoljstvo je plod zahvale Allahu i klanjanja Njemu. Ono samo je prisutna nagrada koja izvire iz dna duše i izrasta u nježnosti srca.

Usmjeri se prema svome Gospodaru sa klanjanjem: *I nikako ne gledaj dugo ljepote ovoga svijeta koje Mi kao užitak raznim sortama nevjernika pružamo* (20/131) - ne gledaj ponude ovog života, kićenje, uživanje, bogatstvo, djecu, čast i vlast. *Ljepote ovoga svijeta* (20/131) koje izrastaju poput bilja sa svojim cvijećem mirisnim i privlačnim, međutim cvijeće brzo uvehne bez obzira na ljepotu i miris. Mi smo njima dali da to uživaju radi iskušenja *da ih time na kušnju stavimo* (20/131) - da otkrijemo među njima one koji su tvrdoglavi kod svog ponašanja u ovim blagodatima i tom uživanju koje je prolazno isto kao ovo cvijeće koje vrlo brzo uvehne. *Nagrada Gospodara tvoga je bolja i vječna* (20/131) - ta nagrada je radi blagodati, a ne radi smutnje, nagrada lijepa, dobra, vječita. Ona neće uvehnuti, niti je prevrtljiva, niti radi iskušenja.

Ovo nije poziv asketizmu i odbijanju ljepota života nego je to poziv ka uzdizanju iskonskih i vječitih vrijednosti sa povezivanjem sa Allahom i Njegovim zadovoljstvom. Neka duše ne padaju pred nakitom bogatstva, neka ne gube vjeru u više vrijednosti, neka ostanu stalni da osjete slobodu nadvladivanja i stajanja iznad neistinitih krasota i ljepota koje znaju zavesti pogled čovjeka.

Naredi čeljadi svojoj da obavljaju namaz (20/132) - prva naredba svakog muslimana je da svoju kuću pretvori u muslimansku kuću, da uputi svoje ukućane da izvršavaju odredbe pomoću kojih dolaze u vezi sa Allahom, da ujedine svoje visoke ciljeve u životu. O, kakav je divan život kada ukućani svi postanu usmjereni prema Allahu!

... i ustraj u tome! (20/132) - da kompletno i savršeno to izvršavaju kako bi ostvarili poljedice klanjanja, jer namaz sprječava sramna i zabranjena djela. To su stvarne posljedice namaza. To znači da je potrebno ustrajati da se namaz izvršava kako valja i do te granice koja bi urodila ovim plodom i u osjećaju i u ponašanju čovjeka. U protivnom, šta znači izvršavanje namaza bez toga, to bi bila samo kretnja i riječi.

Ovaj namaz, klanjanje i usmjerenje prema Allahu su tvoje obaveze, Allah od toga nema ništa. Allahu nisi potreban ti niti klanjanje robova: *Mi ne tražimo od tebe da se sam hraniš (20/132)* nego je to ibadet koji mobilize svijest bogobožnosti, a samo one koji se budu Allaha bojali i grijeha klonili čeka lijep svršetak (20/132). Čovjek dobije sa klanjanjem i na ovom i na budućem svijetu. Kada klanja bit će zadovoljan, smiren, kada klanja bit će nagrađen, poslije toga, obilatom nagradom, jer Allah sigurno može bez svih svjetova biti.

Kod približavanja ove sure kraju govori se o onim glavešinama koji uživaju i koji nagone u laž, o onim koji traže od Poslanika (alejhi's-selam), nakon što mu je objavljen ovaj Kur'an, da im donese kakav znak od svoga Gospodara, a ovaj Kur'an objašnjava i govori i o poslanstvima koja su bila prije njega.

Mnogobošci govore: "Zašto nam ne donese kakvo čudo od Gospodara svoga?" A zar im ne dolazi objašnjenje o onome što ima u davnašnjim listovima? (20/133).

Ovo nije ništa drugo do tvrdoglavost, oholost i želja da se predloži nešto kao što je ovdje predloženo, jer, u protivnom, ajeti Kur'ana su sasvim dovoljni, jer Kur'an povezuje sadašnje poslanstvo sa prošlim poslanstvima, govori o jednosti prirode tih poslanstava i njihovih smjerova, objašnjava i razjašnjava ono što je najljepše u tim prvim *suhufima*. Da bi Allah dokinuo prigovore tih koji nagone u laž, On im je poslao Posljednjeg Vjerovjesnika (alejhi's-selam).

A da smo ih kakvom kaznom prije njega uništili, sigurno bi rekli: "Gospodaru naš, zašto nam nisi poslanika poslao, pa bismo riječi Tvoje slijedili prije nego što smo poniženi i osramoćeni postali?" (20/134).

Nisu se ponizili niti žalostili ni jednog momenta time što je ovaj tekst njima učen. Ovaj tekst predstavlja njihovu zapečaćenu sudbinu kada će biti i poniženi i ožalošćeni. Možda će oni tek tada govoriti: *Gospodaru naš, zašto nam nisi poslanika poslao?" (20/134)*, a ovaj dokaz kategoričan je protiv njih i ne daje im mogućnost izvinjenja niti imaju nekoga ko bi ih opravdao.

Kada se u kontekstu dolazi do predočjenja ove zapečaćene sudbine koju oni očekuju, tada se Vjerovjesniku (alejhi's-selam) naređuje da digne ruke od njih, da se ne žalosti zbog njih, da se ne opterećuje time što oni ne vjeruju, da im prenese i kaže da on iščekuje tu njihovu sudbinu, a i oni neka iščekuju sobom kako hoće.

Reci: "Svi mi čekamo, pa čekajte i vi, a sigurno ćete saznati ko su bili sljedbenici prave vjere i ko je bio na pravom putu" (20/135).

To je kraj ove sure koja počinje odbacivanjem žalosti koju ispoljava Vjerovjesnik (alejhi's-selam) zbog zadržavanja objave Kur'ana, zatim ukazuje na važnost uloge Kur'ana: *već da bude pouka onome koji se boji (20/3)*. Ovaj je kraj potpuno u skladu sa početkom, to je posljednja opomena onome kome koristi opomena, a poslije saopćenja može se očekivati samo kazna. Sve posljedice su u Allahovoj ruci.

Kraj šesnaestog džuzua, slijedi sedamnaesti koji počinje surom El-Enbija.

